

ಸಂಧಿ ೭ - ಪಂಚತನ್ಮಾತ್ರಸಂಧಿ (ತನುಚತುಷ್ಟಯಸಂಧಿ)

ಹರಿಕಥಾಮೃತಸಾರ ಗುರುಗಳ..... || ಪ ||

ಭೂಸಲಿಲ ಶಿಖಿಪವನ ಭೂತಾ

ಕಾಶದೊಳಗೈದೈದು ತನ್ಮಾ

ತ್ರಾ ಸಹಿತ ಒಂದಧಿಕ ಪಂಚಾಶದ್ವರ್ಣವೇದ್ಯ ||

ಈ ಶರೀರದಿ ವ್ಯಾಪಿಸಿದ್ಧು ಸು

ರಾಸುರರಿಗೆ ನಿರಂತರದಲಿ ಸು

ಖಾಸುಖಪ್ರದನಾಗಿ ಆಡುವ ದ್ವೇಷಿಪರ ಬಡಿವ || ೧ ||

ಪದ್ಯಾರ್ಥ:-ಭೂ=ಭೂಮಿ, ಸಲಿಲ=ಉದಕ, ಶಿಖಿ=ಅಗ್ನಿ, ಪವನ=ವಾಯು, ಭೂತಾಕಾಶದೊಳು, ಐದು=ಶಿ, ಐದು ತನ್ಮಾತ್ರಾಸಹಿತ=ಶಬ್ದಸ್ವರ್ತಾದಿ ಶಿ ಮಾತ್ರಾ ಗುಣಗಳಿಂದ ಸಹಿತವಾಗಿರುವ, ಈ ಶರೀರದಿ=ಈ ಪಾಂಚಭೌತಿಕ ಶರೀರದಲ್ಲಿ, ಒಂದಧಿಕಪಂಚಾಶದ್ವರ್ಣವೇದ್ಯ=ಅಕಾರಾದಿ ಶಿ೧ ಅಕ್ಷರಗಳಿಂದ ತಿಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಲ್ಪಡುವವನು, ವ್ಯಾಪಿಸಿ= ವ್ಯಾಪಿಸಿಕೊಂಡು ಇದ್ದು, ಸುರಾಸುರರಿಗೆ=ದೇವದೈತ್ಯರಿಗೆ, ಸುಖಾಸುಖಪ್ರದನಾಗಿ=ಸುಖದುಃಖಗಳನ್ನು ಕೊಡುವವನಾಗಿ, ಆಡುವ=ಕ್ರೀಡಿಸುವನು, ದ್ವೇಷಿಪರ=ದ್ವೇಷಿಗಳನ್ನು, ಬಡಿವ=ಸಂಹರಿಸು.

ತಾತ್ಪರ್ಯ:- ಈ ಸಂಧಿಯಲ್ಲಿ ತನ್ಮಾತ್ರಾಗುಣಗಳಲ್ಲಿರುವ ಭಗವದ್ರೂಪಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾ ಪ್ರಥಮ ಪದ್ಯದಿಂದ ಈ ಸಂಧಿಯ ಸಾರಾಂಶವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ:- ಪೃಥಿವೀ, ಅಪ್ಪು, ತೇಜಸ್ಸು, ವಾಯು, ಆಕಾಶವೆಂಬ ಶಿ ಭೂತಗಳು. ಇವುಗಳ ಮಾತ್ರಾಗುಣಗಳು ಗಂಧ, ರಸ, ರೂಪ, ಸ್ವರ್ತ, ಶಬ್ದಗಳೆಂಬ ಐದು. ಇವುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಈ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಅಕಾರಾದಿ ಶಿ೧ ಅಕ್ಷರ ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯವಾದ ಅಜ, ಆನಂದಾದಿ ಶಿ೧ ರೂಪಗಳನ್ನು ಚಿಂತಿಸಬೇಕು.

ಅದೆಂತೆಂದರೆ:- ಮಹಾಭೂತಗಳಲ್ಲಿ ಆಕಾಶಾದಿ ಒಂದೊಂದು ಭೂತದಲ್ಲಿಯೂ ವಾಯ್ವಾದಿ ೪ ಭೂತಾದಿಗಳ ಸಂಬಂಧವಿರುವುದು. ಅದರಂತೆ ಆಕಾಶಾದಿ ತನ್ಮಾತ್ರಾಗುಣಗಳಾದ ಶಬ್ದಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವರ್ತಾದಿ ಗುಣಗಳು, ಸ್ವರ್ತಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಶಬ್ದಾದಿ ಗುಣಗಳು ಕಲತೇ ಇರುವುವು. ಒಂದೊಂದು ಭೂತದಲ್ಲಿ ಅವಶಿಷ್ಟ ೪ ಭೂತಗಳ ಸಂಬಂಧವೂ, ಮಾತ್ರಾ ಗುಣಗಳ ಒಂದೊಂದರಲ್ಲಿ ೪ ಮಾತ್ರಾಗುಣಗಳ ಸಂಬಂಧವು ಇರುವುದೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಭಾಗವತ ತೃತೀಯ ಸ್ಕಂಧ ೨೭ ನೇ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಶಿ೧ ನೆಯ ಶ್ಲೋಕ, “ಪರಸ್ಯ ದೃಶ್ಯತೇ ಧರ್ಮೋಹ್ಯಪರಸ್ಮಿನ್ನಮನ್ವಯಾತ್” ವಿಜಯದ್ವಜೀಯ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನದಲ್ಲಿ “ಪರಸ್ಯ ಪೂರ್ದಸ್ಯ, ಕಾರಣಸ್ಯಾಕಾಶಾದೇಧರ್ಮಃ ಶಬ್ದಾದಿ ಗುಣೋಃಪರಸ್ಮಿನ್ವಶ್ಚಾತ್ತನೇಕಾರ್ಯೇ ವಾಯ್ವಾದೌ ದೃಶ್ಯತೇಹಿ ಕುತಃ! ಸಮನ್ವಯಾತ್ ಸಂಬಂಧಾತ್ ||” ಪರಸ್ಯ=ಪೂರ್ದಕರಣವಾದ, ಆಕಾಶಾದಿ ಧರ್ಮವು ಅಂದರೆ ಶಬ್ದಾದಿ ಗುಣಗಳು, ಅಪರಸ್ಮಿ=ಆಮೇಲೆ ಹುಟ್ಟಿದ ಕಾರ್ಯಭೂತವಾದ ವಾಯ್ವಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಇರುವುವು. ಹೇಗೆಂದರೆ, ಸಮನ್ವಯಾತ್=ಪರಸ್ಪರ ಸಂಬಂಧವಿರುವುದರಿಂದ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವರು.

ಈ ಆಧಾರದಿಂದ ಪಂಚಭೂತ ಶಿ, ಒಂದೊಂದರಲ್ಲಿ ಇತರ ಭೂತಗಳು ೪ ಅಂದರೆ, ಭೂಮಿ ಒಂದು ಅದರಲ್ಲಿ ಉದಕಾದಿ ೪ ರಸಸಂಬಂಧ ಅಂತು ಶಿ. ಹೀಗೆ ಒಂದೊಂದರಲ್ಲಿ ಶಿ೧೦ ಅಂದರೆ ೨೫ ಆದವು. ಇದರಂತೆ, ತನ್ಮಾತ್ರಾ ಶಬ್ದಾದಿಗಳು ೨೫, ಅಂತು ಶಿ೦, ಮನಸ್ಸೊಂದನ್ನು ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡು ಶಿ೧ ಆದವು. ಈ ಶಿ೧ ರಲ್ಲಿ ಅಜ, ಆನಂದ ಮೊದಲಾದ ಶಿ೧ ಅಕ್ಷರ ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯರನ್ನು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ನಮ್ಮ ಶರೀರಗಳಲ್ಲಿ ತತ್ವಾಭಿಮಾನಿ ದೇವತೆಗಳು ಎಷ್ಟು ಮಂದಿಗಳು ಇರುವರೋ ಅಷ್ಟು ಮಂದಿ ತತ್ವಾಭಿಮಾನಿ ದೈತ್ಯರೂ ಇರುವರು. ಪುಣ್ಯಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಪ್ರೇರಿಸುವರು ದೇವತೆಗಳು. ಪಾಪಪ್ರೇರಕರು ದೈತ್ಯರು. ಭಾಗವತ ಏಕಾದಶ ಸ್ಕಂಧ ೨ ನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ ೪೯ ನೆಯ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ “ದೇಹೇಂದ್ರಿಯ ಪ್ರಾಣಧಿಯಾಂ” ಎಂಬುದರ ಭಾಗವತ ತಾತ್ಪರ್ಯವನ್ನು ವಿಜಯದ್ವಜೀಯ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ತೋರಿಸಿರುವರು. ಅದಾವುದೆಂದರೆ:- “ದೇಹೇಂದ್ರಿಯ ಪ್ರಾಣಧಿಯಾಂ ತ್ರಿದೈವತ್ವಾಭಿಮಾನಿನಃ || ತತೋತ್ತಮಾ ದೇವತಾಸ್ತಾಃ ಸರ್ವ ದೋಷ ವಿವರ್ಜಿತಾಃ || ಮಧ್ಯಮಾ ಗುಣದೋಷೇತಾ ಅವಮಾ ಅಸುರಾ ಮತಾಃ || ತೇಭ್ಯೋನ್ಯೋ ಮಾನುಷೋ ಜೀವಸ್ತಾಭ್ಯಾಂ ದೇವಾಸುರಾವಪಿ ಜೀವಾಭಿಮಾನಿನಶ್ಚೈವ ತ್ರಿವಿಧಾಸಂಪ್ರಕೀರ್ತಿತಾಃ ||”

ಜೀವಮಾನ್ಯುತ್ತಮೋ ಬ್ರಹ್ಮಾ ಮಧ್ಯಮಃ ಸ್ವಯಮೇವತು| ಅಧಮಃ ಕಲಿರುದ್ಧಿಷ್ಟಃ ತತ್ರ ಮಧ್ಯಮ ನೀಚಯೋಃ || ಮೃತಿಜನ್ಮ
ಕ್ಷುಧಾದುಃಖ ಪ್ರಭೃತ್ಯಖಿಲಮೇವತು || ನೋತ್ತಮಸ್ಯತು ಜೀವಸ್ಯ ದೇಹಾದೇಶ್ಚ ಕಥಂಚನ || ಅಸುರಾಣಾಮಧರ್ಮಸ್ಯ ವೃದ್ಧಾಃ
ಸುಖಮಪೀಷ್ಯತೇ || ದೇವಾನಾಂ ನೈವಕೇನಾಪಿ ದುಃಖಂ ಪ್ರೀತಿಸ್ತುಧರ್ಮತಃ || ಅಧರ್ಮೋಪಿ ಪ್ರೀತಯೇಸ್ಯಾದ ಸುರಾಣಾಂ ತಮೋಗತೇಃ||
ದೇವಾನಾಂ ಪುಣ್ಯಪಾಪಾಭ್ಯಾಂ ಸುಖಮೇವೋತ್ತರೋತ್ತರಂ || ತೇಷಾಂ ದುಃಖಾದಿಕಂ ಕಿಂಚಿದಸುರಾವೇಶತೋ ಭವೇತ್ ||
ಪ್ರಾಣಸ್ಯ ನಾಸುರಾವೇಶೋ ಹರಿಣಾಚ(ಆಖಿಣಾಶ್ಚ) ಸಮೋಹಿಸಃ || ಸಂಪೂರ್ಣಾನುಗ್ರಹಾದ್ವಿಷ್ಣೋಃ ಪ್ರಾಣಃ ಪೂರ್ಣಗುಣೋಮತಃ||
ಅಸುರಾಣಾಂ ಸುಖಾದ್ಯಾಶ್ಚ ದೇವಾವೇಶಾದುದೀರಿತಾಃ ||” ಇತ್ಯಾದಿ:- ದೇಹ, ಇಂದ್ರಿಯಗಳು, ಪ್ರಾಣ, ಬುದ್ಧಿ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಗೆ
ಅಭಿಮಾನಿಗಳು ಮೂರು ವಿಧರುಂಟು. ಉತ್ತಮರು ದೇವತೆಗಳು ಸರ್ವದೋಷ ರಹಿತರು. ಮಧ್ಯಮರು ಗುಣದೋಷಯುಕ್ತರು.
ಅಧಮರು ದೈತ್ಯರು ಇವರೆಲ್ಲರೂ ದೋಷಯುಕ್ತರು. ಈ ಮೂವರಿಂದ ಭಿನ್ನನು ಮನುಷ್ಯಜೀವನು. ಇವನಿಗೆ ದೇವಾಸುರರು
ಅಭಿಮಾನಿಗಳು.

ಜೀವಾಭಿಮಾನಿಗಳೂ ಕೂಡ ತ್ರಿವಿಧರು. ಜೀವಮಾನಿಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮರು ಬ್ರಹ್ಮ ದೇವರು, ಮಧ್ಯಮನು ಜೀವನೇ. ಮತ್ತು
ಪುರಂಜನನೆಂಬ ರಾಜನೋರ್ವನು. ಅಧಮನು ಕಲಿಯು. ಇವರಲ್ಲಿ ಮಧ್ಯಮ ಜೀವನಿಗೂ ಜೀವಮಾನಿಯಾದ ಪುರಂಜನನಿಗೂ,
ನೀಚನಾದ ಕಲಿಗೂ ಮರಣ, ಜನನ, ಹಸಿವು ಮೊದಲಾದ ದೇಹಗತ ದುಃಖಗಳುಂಟು. ಇದೇ ಪ್ರಕಾರ ದೇಹಗತರಾದ
ತತ್ವಾಭಿಮಾನಿ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ದೇಹಗತ ಸುಖ ಮಾತ್ರವಾಗುವುದು. ಜೀವನಿಗೆ ಸುಖ ದುಃಖಗಳೆರಡೂ ಸಂಬಂಧವಾಗುವವು.
ಅಸುರರಿಗೆ ಅಧರ್ಮ ವೃದ್ಧಿಯಿಂದ ದುಃಖವೇ ಆಗುವುದು. ದುರ್ಮೋಧನಾದಿಗಳಿಗಾದಂತೆ ಕೆಲವು ಅಧರ್ಮಗಳಿಗೆ ಫಲರೂಪವಾಗಿ
ಸುಖವೇ ಆಗುವುದುಂಟು. ಅದು ಅವರಿಗೆ ಪಾಪ ವೃದ್ಧಿಗೇ ಆಗುವುದು, ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಯಾವ ಬಗೆಯಿಂದಲೂ ದುಃಖವಿಲ್ಲ. ಧರ್ಮ
ವೃದ್ಧಿಯಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮನ ಪ್ರೀತಿಯೇ ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತಿರುವುದು. ಒಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳು ಅಧರ್ಮವನ್ನಾಚರಿಸಿದರೂ ಅದು
ಅಸುರರಿಗೆ ತಮಸ್ಸಾಧನಕ್ಕಾಗಿ ತಾವು ಮಾಡಿ ದೈತ್ಯರಿಗೆ ಆ ಪಾಪವನ್ನು ಹಂಚುವರು. ಆದ್ದರಿಂದ ದೇವತೆಗಳ ಪುಣ್ಯಮಾಡಲಿ, ಪಾಪ
ಮಾಡಲಿ ಅಥವಾ ದೇಹಗತವಾಗಿದ್ದ ನಮ್ಮಿಂದ ಪುಣ್ಯ ಪಾಪಾದಿಗಳನ್ನೇನು ಮಾಡಿಸಿದರೂ, ಅವರಿಗೆ ಪುಣ್ಯ ಫಲವೇ ಬರುವುದು.
ಪಾಪ ಫಲವು ತತ್ವಾಭಿಮಾನಿ ದೈತ್ಯರಿಗೆ ಆಗುವುದು. ಇದಲ್ಲದೆ ದೈತ್ಯ ಜೀವರಿಗೆ ಎಂದಿಗೂ ಸುಖವಿಲ್ಲ. ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಎಂದಿಗೂ
ದುಃಖವಿಲ್ಲ. ಪಾಂಡವರು ಅಜ್ಞಾತವಾಸಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಷ್ಟ ಪಡಲಿಲ್ಲವೇ? ದುರ್ಮೋಧನಾದಿಗಳು ರಾಜ್ಯಾದಿಗಳಿಂದ ಭೋಗ ಪಡಲಿಲ್ಲವೇ?
ಅಂದರೆ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಯತ್ಕಿಂಚಿದ್ದುಃಖವು ಅಸುರಾವೇಶದಿಂದ ಆಗುವುದು. ಅದೇ ದೇವತೆಗಳೊಳಗಿರುವ ದೈತ್ಯರೇ ಅದನ್ನು
ಅನುಭವಿಸುವರು. ದೇವತಾಜೀವಕ್ಕಿಲ್ಲ. ದೈತ್ಯರಿಗೆ ಸುಖವಾದರೂ ದೇವಾವೇಶದಿಂದಲೇ ಹೊರತು ದೈತ್ಯಜೀವರಿಗಿಲ್ಲ. ಪ್ರಾಣದೇವರಿಗೆ
ಮಾತ್ರ ಎಂದಿಗೂ ಅಸುರಾವೇಶವಿಲ್ಲ. ಅವರು ಪರಮಾತ್ಮನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತೋರಿಸುವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಒರೆಗಲ್ಲಿನಂತಿರುವರು.
ಪರಮಾತ್ಮನ ಸಂಪೂರ್ಣಾನುಗ್ರಹದಿಂದ ಅವರು ಪೂರ್ಣಗುಣಗಳುಳ್ಳವರೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ದೇಹಗತ ತತ್ವಾಭಿಮಾನಿ ದೇವ ದೈತ್ಯರಿಗೆ
ಸುಖದುಃಖಗಳನ್ನು ಅಂದರೆ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಸುಖವನ್ನು ದೈತ್ಯರಿಗೆ ದುಃಖವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾ ಇದೇ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಕ್ರೀಡಿಸುತ್ತಾ
ಅವರವರ ಕರ್ಮಾನುಸಾರವಾಗಿ ದ್ವೇಷಗಳನ್ನು ಶಿಕ್ಷಿಸಿ ಪರದಲ್ಲಿ ತಮೋರೂಪವಾದ ಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ಕೊಡುವನೆಂದು ತಾತ್ಪರ್ಯ.

ಪ್ರಣವಪ್ರತಿಪಾದ್ಯನು ತ್ರಿನಾಮದಿ

ತನುವಿನೊಳು ತ್ರಿಸ್ಥಾನಗನಿರು

ದ್ಧನು ತ್ರಿಪಂಚಕ ಏಕವಿಂಶತಿ ಚತುರವಿಂಶತಿಗ ||

ನೆನಿಸಿ ಎಪ್ಪತ್ತರೆಡುಸಾವಿರ

ಇನಿತುನಾಡಿಗಳೊಳು ನಿಯಾಮಿಸು

ತಿನಗಭಸ್ತಿಯೋಕದೊಳು ಸರ್ವತ್ರಬೆಳಗುವನು || ೨ ||

ಪದ್ಯಾರ್ಥ:-ಪ್ರಣವ ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯನು=ಓಂಕಾರ ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯನು, ತ್ರಿನಾಮದಿ= ಓಂಕಾರಗತ ಅಕ್ಷರಗಳು, ಅ+ಉ+ಮ, ಎಂದು
ಮೂರು. ಆನಂದ ಸ್ವರೂಪನಾದುದರಿಂದ ಆ ಎಂದು ಹೆಸರು. ‘ಆನಂದ ತ್ವಾದನಾಮಾಸೌ, ಉತ್ಕೃಷ್ಟತ್ವಾದು ನಾಮಕಃ ||’ ಎಂಬ
ವಾಕ್ಯಾನುಸಾರ ಉತ್ಕೃಷ್ಟನಾದುದರಿಂದ ಉ ಎಂದು ಹೆಸರು. ಸರ್ವ ಪೂಜ್ಯನಾದುದರಿಂದ ಮ ಕಾರವಾಚ್ಯನು. ಇಂತಹ ಮೂರು
ನಾಮಗಳಿಂದ, ತನುವಿನೊಳು=ದೇಹಗಳಲ್ಲಿ, ತ್ರಿಸ್ಥಾನಗ=ಲಿಂಗ ಶರೀರದಲ್ಲಿಯೂ, ಅನಿರುದ್ಧ ದೇಹದಲ್ಲಿಯೂ ಸ್ಥೂಲ ದೇಹದಲ್ಲಿಯೂ
ಇದ್ದು, ಅಥವಾ, ಅ, ಉ, ಮ, ಇವು ಮೂರು ಅಕ್ಷರಗಳು ಹೊರಡುವ ಸ್ಥಾನಗಳು ಅ=ತಾಳು ಮೂಲದಿಂದ, ಕಂಠದಿಂದ ಉ,
ಮ=ಓಷ್ಠದ್ವಯದಿಂದ, ಈ ಪ್ರಕಾರ ಮೂರು ಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ಅನಿರುದ್ಧನು ಅನಿರುದ್ಧ ರೂಪಿಯಾದ ಪರಮಾತ್ಮನು, ತ್ರಿಪಂಚಕ=೧೫

ರೂಪಗಳಿಂದಲೂ ಏಕವಿಂಶತಿ=೨೧ ರೂಪಗಳಿಂದಲೂ, ಚತುರ ವಿಂಶತಿಗಾ=೨೪ ರೂಪಗಳಿಂದಲೂ ಇರುವನೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾಗಿ, ಇನಿತು=ಇದೇ ಪ್ರಕಾರ, ಎಪ್ಪತ್ತೆರಡು ಸಾವಿರ ನಾಡಿಗಳೊಳು=ದೇಹಗತ ೨೨೦೦೦ ನಾಡಿಗಳಲ್ಲಿ, ನಿಯಮಿಸುತ, ಆ ಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸುತ, ಇನಗಭಸ್ತಿಗ=ಇದರಂತೆ ಸೂರ್ಯನ ಕಿರಣಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸಹ ಇದ್ದು, ಸರ್ವತ್ರ=ಹೊರಗೆ ಎಲ್ಲಾ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ, ಬೆಳಗುವನು= ಪ್ರಕಾಶಿಸುವನು.

ತಾತ್ಪರ್ಯ:- ಈ ದೇಹದಲ್ಲಿಯೂ ಮತ್ತು ನಾಡಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಉಪಾಸನೆ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಭಗವದ್ರೂಪಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

‘ಪೂವ ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯ’ ಓಂಕಾರ ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯನು ತ್ರಿನಾಮದಿ ಅಂದರೆ ಅ+ಉ+ಮ ಇವು ಮೂರಕ್ಷರಗಳು ಸೇರಿ ಓಂ ಎಂಬಕ್ಷರವು ಆಗುವುದು, ಇದರರ್ಥ ಛಾಂದೋಗ್ಯೋಪನಿಷದ್ಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ ‘ಅಕಾರೇಣಾಧಿಕಂ ಪ್ರೋಕ್ತಮುಕಾರೇಣೋಚ್ಚಮುಚ್ಯತೇ| ತಥಾಮಿತಂ ಸರ್ವವೇದೈರ್ಮಕಾರೇಣಾಭಿಧೀಯತೇ| ಅಧಿಕೋಚ್ಚಮಿತಿ ಜ್ಞಾತಮೋಮಿತ್ಯಸ್ಯ ಈರಿತಃ ||’ ಅಧಿಕನಾದುದರಿಂದ ಅನಾಮನೆಂತಲೂ (ಉತ್ಕೃಷ್ಟನಾದುದರಿಂದ) ಉಚ್ಚನಾದುದರಿಂದ ಉನಾಮಕನೆಂತಲೂ ಸರ್ವ ವೇದಗಳಿಂದಲೂ ಮಿತ ಎಂದರೆ ತಿಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಲ್ಪಡುವವನಾದುದರಿಂದ ಮಕಾರ ವಾಚ್ಯನೆಂತಲು ಒಟ್ಟು ಅಧಿಕವಾದ ಉಚ್ಚತ್ವವನ್ನು ಹೊಂದಿದವನೆಂದರ್ಥ. ಅಥವಾ ‘ಓನಾಮಾನಮುಪಾಸೀತ ತದರ್ಥಗುಣ ಪೂರ್ವಕಂ ಓತತ್ವಾದವ ನಾಮಾನಾದಧಿಕೋಚ್ಚತ್ತ ಕಾರಣಾತ್ || ಆನಂದಾದೋಜಸಶ್ಚೈವ ಭರಣಾದೋ ಮುದಾಹೃತಃ’ ಓಂಕಾರ ಶಬ್ದವಾಚ್ಯನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಅರ್ಥಜ್ಞಾನಪೂರ್ವಕ ಉಪಾಸನೆಮಾಡಬೇಕು. ಪ್ರಪಂಚವೆಲ್ಲ ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ, ವಸ್ತು ದಾರಗಳಂತೆ ಸೇರಿರುವುದರಿಂದಲೂ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನೆಲ್ಲ ಪಾಲನ ಮಾಡುವುದರಿಂದಲೂ, ಎಲ್ಲರಿಂದಲೂ ಪೂಜ್ಯನಾದುದರಿಂದಲೂ ಅಧಿಕವಾದ ಉಚ್ಚವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವುದರಿಂದಲೂ ಆನಂದ ಸ್ವರೂಪನಾದುದರಿಂದಲೂ, ಬಲಶಾಲಿಯಾದುದರಿಂದಲೂ ಜಗತ್ತನ್ನು ಭರಣಮಾಡುವುದರಿಂದಲೂ ಓಂ ಎಂದು ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಹೆಸರು, ಎಂದು ಹೇಳಿರುವರು.

ಈ ಪ್ರಕಾರ ಮೂರು ನಾಮಗಳಿಂದ ಲಿಂಗ ಶರೀರದಲ್ಲಿಯೂ ಅನಿರುದ್ಧ ಶರೀರದಲ್ಲಿಯೂ ಸ್ಥೂಲ ಶರೀರದಲ್ಲಿಯೂ ಈ ದೇಹದ ಮೂರು ಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ಅನಿರುದ್ಧನು ವಾಸಮಾಡುವನು. ಅಥವಾ ಅಕಾರ ಉಕಾರ ಮಕಾರಗಳು ಉತ್ಪತ್ತಿ ಸ್ಥಾನಗಳು ತಾಳು, ಕಂಠ, ಓಷ್ಠಪುಟಗಳೆಂಬ ಮೂರು ಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುವನು. ಇದಲ್ಲದೆ ಅನಿರುದ್ಧನು ಜ್ಞಾನೇಂದ್ರಿಯಗಳು ೫, ಕರ್ಮೇಂದ್ರಿಯಗಳು ೫, ಪಂಚಮಹಾ ಭೂತಗಳು ೫ ಹೀಗೆ ೧೫ ರಲ್ಲಿ ಅನಿರುದ್ಧನು ಅನಿರುದ್ಧಾದಿ ೫ ರೂಪಗಳಿಂದ ೩X೫ ಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ೩X ೫=೧೫ ರೂಪಗಳಿಂದ ಲಿಂಗದೇಹದಲ್ಲಿಯೂ, ಈ ೧೫ ರೊಂದಿಗೆ ಪಂಚತನ್ಮಾತ್ರಾ ಗುಣಗಳು ೫, ಮನಸ್ಸು ೧ ಇವುಗಳು ಆರನ್ನು ಶೇರಿಸಿ ೨೧ ರಲ್ಲಿ ಅನಿರುದ್ಧ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಶಕ್ತಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾ ೧೧ ದಶಾವತಾರ ೧೦=೨೧ ರೂಪಗಳೆಂತಲೂ, ಸ್ಥೂಲಶರೀರದಲ್ಲಿ ಈ ೨೧ ತತ್ವದೊಂದಿಗೆ ಅವ್ಯಕ್ತ, ಮಹತ್ತತ್ವ, ಅಹಂಕಾರ ಈ ಮೂರನ್ನು ಶೇರಿಸಿ ೨೪ ರಲ್ಲಿ ಕೇಶವಾದಿ ೨೪ ರೂಪಗಳಿಂದಲೂ ಇರುವನು. ಮತ್ತು ೧ ತಿಂಗಳಿಗೆ ೩೦ ಹಗಲು ೩೦ ರಾತ್ರಿಗಳಂತೆ ಒಂದು ವರ್ಷಕ್ಕೆ ೩೬೦ ರಾತ್ರಿ ೩೬೦ ಹಗಲು ಹೀಗೆ ಮನುಷ್ಯಾಯುಃ ಪ್ರಮಾಣ, ೧೦೦ ವರ್ಷಗಳಿಗೆ ೩೬೦೦೦ ಹಗಲು ೩೬೦೦೦ ರಾತ್ರಿಗಳು ಆಗುವುವು. ಇವುಗಳೇ ಸೂರ್ಯನಲ್ಲಿ ರಶ್ಮಿರೂಪವಾಗಿ ದಕ್ಷಿಣಾಯನದಲ್ಲಿ ೩೬೦೦೦, ಉತ್ತರಾಯಣದಲ್ಲಿ ೩೬೦೦೦ ರಶ್ಮಿಗಳು ಆಗುವುವು. ಆ ರಶ್ಮಿಗಳೇ ನಮ್ಮ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಎಡದಲ್ಲಿ ೩೬೦೦೦ ಬಲದಲ್ಲಿ ೩೬೦೦೦ ಅಂತು ೨೨೦೦೦ ನಾಡಿಗಳಾಗಿರುವುವು.ಆ ನಾಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟೇ ರೂಪಗಳಿಂದ ನಿಯಾಮಕನಾಗಿ ಇರುವನಲ್ಲದೆ ಸೂರ್ಯನ ರಶ್ಮಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಹ ಇದ್ದು ಹೊರಗೆ ಎಲ್ಲಾ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಾಶ ಮಾಡುತ್ತಿರುವನು.

ಜೀವಲಿಂಗನಿರುದ್ಧ ಸ್ಥೂಲಕ
ಳೇವರಗಳೊಳು ವಿಶ್ವತುರಗ
ಗ್ರೀವ ಮೂಲೇಶಾಚ್ಯುತತ್ರಯ ಹಂಸಮೂರ್ತಿಗಳು ||
ಈ ವಿಧ ಚತುಸ್ಥಾನದಲಿ ಶಾಂ
ತೀವರನ ಈರೆರಡು ರೂಪದಿ
ಭಾವಿಸುವದೇಕೋನವಿಂಶತಿ ಮೂರ್ತಿ ಸರ್ವತ್ರ || ೩ ||

ಪದ್ಯಾರ್ಥ:- ಜೀವಲಿಂಗನಿರುದ್ಧ ಸ್ಥೂಲಕಳೇವರಗಳೊಳು=ಜೀವ=ಜೀವನ ಸ್ವರೂಪ ದೇಹದಲ್ಲಿಯೂ, ಲಿಂಗ=ಲಿಂಗದೇಹದಲ್ಲಿಯೂ, ಅನಿರುದ್ಧ=ಅನಿರುದ್ಧದೇಹದೊಳಗೂ, ಸ್ಥೂಲದೇಹದೊಳಗೂ, ವಿಶ್ವ= ವಿಶ್ವರೂಪದಿಂದಲೂ, ತುರಗಗ್ರೀವ=ಹಯಗ್ರೀವರೂಪದಿಂದಲೂ, ಅನಿರುದ್ಧರೂಪದಿಂದಲೂ, ಮೂಲೇಶ= ನಾರಾಯಣ ಅಥವಾ ಪದ್ಮನಾಭರೂಪದಿಂದಲೂ, ಅಥವಾ ಅಚ್ಯುತತ್ರಯ=ಅಚ್ಯುತ, ಅನಂತ, ಗೋವಿಂದ ಎಂಬ ಮೂರು ರೂಪಗಳಿಂದ, ಹಂಸ ಮೂರ್ತಿಗಳು=ಹಂಸ ಎಂಬ ೪ ಮೂರ್ತಿಗಳನ್ನು, ಈ ವಿಧ ಚತುಸ್ಥಾನದಲಿ=ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ೪ ದೇಹಗಳಲ್ಲಿ, ಶಾಂತೀವರನ=ಶಾಂತೀಪತಿಯಾದ ಅನಿರುದ್ಧನ,

ಈರೆರಡು ರೂಪದಿ=೪ ರೂಪ-ಗಳನ್ನು, ಭಾವಿಸುವುದು=ಚಿಂತಿಸಬೇಕು. ಮತ್ತು, ಸರ್ವತ್ರ=ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಎಲ್ಲಾ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಏಕೋನವಿಂಶತಿಮೂರ್ತಿ= ೧೯ ಮೂರ್ತಿಗಳನ್ನು ಅಂದರೆ ಶಬ್ದಾದಿ ತನ್ಮಾತ್ರಾಗುಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ ಪಂಚಮಹಾಭೂತಗಳಲ್ಲಿ, ಅನಿರುದ್ಧಾದಿ ೫ ರೂಪಗಳು, ಜ್ಞಾನೇಂದ್ರಿಯ ೫ ರಲ್ಲಿ ೫ ರೂಪಗಳು, ಕರ್ಮೇಂದ್ರಿಯ ೫ ರಲ್ಲಿ ಅನಿರುದ್ಧಾದಿ ೫ ರೂಪಗಳು. ಅಂತು ೧೫, ಅವ್ಯಕ್ತ, ಮಹತ್ತತ್ವ ಮನಸ್ಸು, ಅಹಂಹಾರವೆಂಬ ೪ ರಲ್ಲಿ ಅಚ್ಯುತ, ಅನಂತ, ಗೋವಿಂದ, ಹಂಸ ಎಂಬ ೪ ರೂಪಗಳನ್ನು ಹೀಗೆ ೧೯ ರೂಪಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿ ಶರೀರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಚಿಂತಿಸಬೇಕು.

ತಾತ್ಪರ್ಯ:- ಈ ಪದ್ಯದಿಂದ ನಾಲ್ಕು ಪ್ರಕಾರವುಳ್ಳ ದೇಹಗಳಲ್ಲಿ ಉಪಾಸನಾಮಾಡಬೇಕಾದ ಭಗವದ್ರೂಪಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ:- ಜೀವನ ಸ್ವರೂಪ ದೇಹದಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವರೂಪವನ್ನೂ, ಲಿಂಗಶರೀರದಲ್ಲಿ ಹಯಗ್ರೀವ ರೂಪವನ್ನೂ, ಅನಿರುದ್ಧ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಅನಿರುದ್ಧ ರೂಪವನ್ನೂ, ಸ್ಥೂಲದೇಹದಲ್ಲಿ ನಾರಾಯಣ ರೂಪವನ್ನೂ ಧರಿಸಿ, ಅನಿರುದ್ಧನೇ ಇರುವನು ಅಥವಾ ಅಚ್ಯುತ, ಅನಂತ, ಗೋವಿಂದ, ಹಂಸ ಎಂಬ ೪ ರೂಪಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ ಮೇಲಿನ ೪ ದೇಹದೊಳಗಿರುವನು. ಹೀಗೆ ಶಾಂತೀಪತಿಯಾದ ಅನಿರುದ್ಧನು ೪ ರೂಪಗಳಿಂದ ೪ ಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿರುವುದೆ ಪಂಚಭೂತ ೫, ಕರ್ಮೇಂದ್ರಿಯ ೫, ಜ್ಞಾನೇಂದ್ರಿಯ ೫. ಹೀಗೆ ೧೯ ತತ್ವಗಳಲ್ಲಿ ಅನಿರುದ್ಧಾದಿ ೫X೩=೧೫ ರೂಪಗಳಿಂದಲೂ, ಅಚ್ಯುತಾನಂತ ಗೋವಿಂದಗಳೆಂಬ ೩ ರೂಪಗಳು, ಹಂಸ ೧ ಇಂತಹ ೧೯ ರೂಪಗಳಿಂದ ದೇಹಚತುಷ್ಟಯಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುವನೆಂದು ಭಾವಿಸಬೇಕು.

**ಕಲುಷವಿಲ್ಲದ ದರ್ಪಣದಿ ಪ್ರತಿ
ಫಲಿಸಿ ಸರ್ವಪದಾರ್ಥಗಳ ಕಂ
ಗೊಳಿಸುವಂದದಿ ಬಿಂಬ ಜಡಚೇತನಗಳೊಳಗಿದ್ದು ||
ಪೊಳೆವ ಬಹುರೂಪದಲಿ ಸಜ್ಜನ
ರೊಳಗೆ ಮನದರ್ಪಣದಿ ತಾ ನಿ
ಶ್ಚಲ ನಿರಾಮಯ ನಿರ್ದಿಕಾರ ನಿರಾಶ್ರಯಾನಂತ || ೪ ||**

ಪದ್ಯಾರ್ಥ:- ಕಲುಷವಿಲ್ಲದ=ಕಲ್ಮಷವಿಲ್ಲದ ನಿರ್ಮಲವಾದ, ದರ್ಪಣದಿ=ಕನ್ನಡಿಯಲ್ಲಿ, ಪ್ರತಿಫಲಿಸಿ, ಸರ್ವಪದಾರ್ಥಗಳು, ಕಂಗೊಳಿಸುವಂದದಲಿ=ಕಣ್ಣಿಗೆ ಗೋಚರವಾಗುವಂತೆ, ಬಿಂಬ=ಬಿಂಬರೂಪಿಯಾದ ಪರಮಾತ್ಮನು ಜಡಚೇತನರೊಳಗೆ, ಇದ್ದು, ಬಹುರೂಪದಲಿ=ಅನೇಕ ರೂಪಗಳಿಂದ, ಪೊಳೆವ=ಪ್ರಕಾಶಿಸುವನು. ಸಜ್ಜನರೊಳಗೆ, ಮನದರ್ಪಣದಿ=ಮನಸ್ಸೆಂಬ ಕನ್ನಡಿಯಲ್ಲಿ, ಅನಂತ=ಅನಂತ ರೂಪವುಳ್ಳ, ನಿರಾಶ್ರಯ=ಆಶ್ರಯರಹಿತನಾಗಿರುವ ಶ್ರೀಪರಮಾತ್ಮನು, ತಾ=ತಾನು, ನಿಶ್ಚಲ=ನಿಶ್ಚಲನಾಗಿಯೂ, ನಿರಾಮಯ=ರೋಗರಹಿತನಾಗಿಯೂ, ನಿರ್ದಿಕಾರ=ವಿಕಾರಶೂನ್ಯನಾಗಿಯೂ, ಪೊಳೆವ=ಶೋಭಿಸುವನು.

ತಾತ್ಪರ್ಯ:- ಬಿಂಬ ಪ್ರತಿಬಿಂಬ ಲಕ್ಷಣದಿಂದ ಭಗವದುಪಾಸನಾಕ್ರಮವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ:-ಸ್ವಚ್ಛವಾದ ಕನ್ನಡಿಯಲ್ಲಿ ಅದರ ಎದುರಿಗೆ ಕಾಣುವ ಪದಾರ್ಥಗಳೆಲ್ಲ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿತವಾಗಿ ಹೇಗೆ ಕಾಣುವವೋ ಹಾಗೆ ಬಿಂಬರೂಪಿಯಾದ ಶ್ರೀಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ನಿತ್ಯವಾದ ಜೀವನಸ್ವರೂಪ ದೇಹವು ಕನ್ನಡಿಯಂತಿರುವುದು. ಆ ಸ್ವರೂಪ ದೇಹವೆಂಬ ಕನ್ನಡಿಯಲ್ಲಿ ನಿತ್ಯನಾದ ಬಿಂಬರೂಪಿಯಾದ ಪರಮಾತ್ಮನ ಪ್ರತಿಬಿಂಬವೇ ಜೀವವಾಗಿ ಪ್ರತಿಫಲಿಸಿ ಇರುವುದು. ಬಿಂಬರೂಪಿಯು ಒಬ್ಬನೇ ಆದರೂ ಉಪಾಧಿ ಭೇದದಿಂದ ಅನೇಕ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಗಳಾಗಿ ಕಾಣುವನು. ಉಪಾಧಿ ಭೇದದಿಂದಲೇ ಸಾತ್ವಿಕಾದಿ ತ್ರಿವಿಧ ಜೀವರಾಗಿರುವರು.

ದೀಪವು ಒಂದೇ ವಿಧವಾದ ಪ್ರಕಾಶವುಳ್ಳದ್ದಾಗಿದ್ದರೂ ಮೇಲಿಡುವ ಚಿಮ್ಮಣಿಗಳು ಕೆಂಪು, ಬಿಳಪು, ಕಪ್ಪು ಮೊದಲಾದ ವರ್ಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದುದಾಗಿದ್ದರೆ ಅದೇ ದೀಪವೇ ಹೇಗೆ ಕೆಂಪು ಕಪ್ಪಾಣಿ ಕಾಣುವುದೋ ಹಾಗೆ ಪರಮಾತ್ಮನ ರೂಪವು ನಿಶ್ಚಲವೂ, ನಿರಾಮಯವೂ, ನಿರಾಶ್ರಯವೂ ಆಗಿದ್ದರೂ ಜೀವನ ಸ್ವರೂಪ ದೇಹವನ್ನನುಸರಿಸಿ, ಸಾತ್ವಿಕರು, ರಾಜಸರು, ತಾಮಸರೆಂಬ ಭೇದಗಳಾಗಿ ಕಾಣುವರು. “ಜ್ಯೋತಿಯಧ್ಯವೋದಕ ಪಾರ್ಥಿವೇಷ್ಟದಃ ಸಮೀರ ವೇಗಾನುಗತಂ ವಿಭಾವ್ಯತೇ” ಎಂಬ ಭಾಗವತ ದಶಮ ಸ್ಕಂಧದ ವಾಕ್ಯರೀತ್ಯಾ, ಉದಕದಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ಸೂರ್ಯನ ಪ್ರತಿಬಿಂಬವು ಗಾಳಿಯ ಸಂಸರ್ಗದಿಂದ ನೀರು ಆಡಲು, ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ಸೂರ್ಯಪ್ರತಿಬಿಂಬವು ಭಿನ್ನಭಿನ್ನವಾಗಿ ಕಾಣುವುದು. ಅದೇ ಪ್ರತಿಬಿಂಬವು ನಿಶ್ಚಲವಾದ ಸ್ಥಿತಿಕ ಶಿಲಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸಿದ್ದರೆ ಸೂರ್ಯನ ಪ್ರತಿಬಿಂಬವು ನಿಶ್ಚಲವಾಗಿ ಕಾಣುವುದು. ಹೇಗೆ ಸೂರ್ಯನ ಪ್ರತಿಬಿಂಬದ ವೈಲಕ್ಷಣ್ಯಕ್ಕೆ ನೀರು, ಸ್ಥಿತಿಕಾದಿಗಳು ಕಾರಣವೇ ಹೊರತು ಸೂರ್ಯನ ದೋಷವಲ್ಲವೇ ಹಾಗೆಯೇ ಜೀವರ ಸ್ವರೂಪಯೋಗ್ಯತಾನುಸಾರ ಪ್ರತಿಬಿಂಬರಾದ ಜೀವರು ದೋಷಿಗಳಾಗುವರೇ ಹೊರತು ಪರಮಾತ್ಮನು ದೋಷಿಯಲ್ಲ. ಅದರಲ್ಲಿ ಸಾತ್ವಿಕರಾದ ಯೋಗ್ಯ ಜೀವರು ಮಾತ್ರ ಸ್ವಚ್ಛವಾದ, ನಿಶ್ಚಲವಾದ ತಮ್ಮ ಮನಸ್ಸೆಂಬ ದರ್ಪಣದಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚಲಾದಿ ಗುಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ ಪ್ರಕಾಶಿಸುವ ಬಿಂಬರೂಪಿಯಾದ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಕಾಣುವರು.

ಅಜ್ಞಾನಿಗಳು ಅಯೋಗ್ಯರು ಅಜ್ಞಾನಾವೃತರಾಗಿ, ಸೂರ್ಯನು ಯಾವಾಗಲೂ ಪ್ರಕಾಶರೂಪನೇ ಆದರೂ ಮೇಘಾದ್ಯಾವರಣದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಹೇಗೆ ಕಾಣರೋ ಹಾಗೆ ಪರಮಾತ್ಮನು ಪ್ರಕಾಶರೂಪಿಯಾಗಿ ತಮ್ಮೊಳಗೆ ಬಿಂಬರೂಪನಾಗಿದ್ದರೂ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ. ಜಡದಲ್ಲಿ ಜಡರೂಪದಿಂದಲೂ, ಚೇತನರಲ್ಲಿ ಚೇತನರೂಪಿಯಾಗಿ ಎಲ್ಲರಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಾಶಮಾನನಾಗಿ ಒಪ್ಪುವುದನ್ನು ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಮಾತ್ರ ಬಲ್ಲರು.

ನಿಶ್ಚಲನಾಗಿರುವನು ಪರಮಾತ್ಮನೆಂದರೆ ಚಲನವಿಲ್ಲದೆ ಕಲ್ಲಿನಂತೆ ನಿಶ್ಚೇಷ್ಟನೆಂದರ್ಥವಲ್ಲ. ಜಡದಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚಲನಾಗಿರುವನು; ಜಡಚೇತನಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಚಲಿಸದೆ ಅಂದರೆ ಸ್ಥಿರನಾಗಿರುವನೆಂದರ್ಥ. ಮನುಷ್ಯಾದಿ ಶರೀರಗಳಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಜೀವನಿಗೆ ಕರ್ಮಾನುಸಾರ ರೋಗಗಳು ಪ್ರಾಪ್ತವಾದರೂ ತಾನು ನಿರೋಗಿಯಾಗಿರುವನು. ಜೀವನು ಸುಖದುಃಖಗಳಿಂದ ವಿಕಾರಹೊಂದಿದ್ದರೂ ತಾನು ನಿರ್ದಿಕ್ಕಾರನಾಗಿರುವನು. ತನ್ನನ್ನು ರಮಾಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ಸಕಲ ಚೇತನರು, ಜಡಗಳು ಸಹ ಆಶ್ರಯಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರೂ ತಾನು ನಿರಾಶ್ರಯನಾಗಿರುವನು. ತಾನು ಒಬ್ಬನೇ ಆದರೂ ಅನಂತರೂಪನಾಗಿ ತೋರುವನು. ಆದ್ದರಿಂದ ದಾಸರಾಯರು ನಿಶ್ಚಲ ನಿರಾಮಯ, ನಿರ್ದಿಕ್ಕಾರ, ನಿರಾಶ್ರಯಾನಂತ ಎಂಬ ವಿಶೇಷಣಗಳನ್ನು ಹೇಳಿರುವರು. ಇದರಿಂದ ಜೀವ ಪರಮಾತ್ಮರ ವೈಲಕ್ಷಣ್ಯವನ್ನು ತೋರಿಸಿದಂತಾಯಿತು. ಜೀವನು ದೇಹವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ದೇಹಾಂತರವನ್ನು ಹೊಂದುವವನಾದುದರಿಂದ ಚಲನು. ರೋಗದಿಂದ ಪೀಡಿತನು ಜೀವನು. ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಇವೆರಡೂ ಇಲ್ಲ. ಸುಖದುಃಖಾದಿಗಳಿಂದ ಜೀವನು ವಿಕಾರಹೊಂದುವನು. ಪರಮಾತ್ಮನು ನಿರ್ದಿಕ್ಕಾರನು. ಜೀವನು ಪರಾಶ್ರಯನು, ಅಸ್ವತಂತ್ರನು. ಪರಮಾತ್ಮನು ನಿರಾಶ್ರಯನು, ಸ್ವತಂತ್ರನು. ಇಂತಹ ಅನಂತ ರೂಪಗಳಿಂದ ಪ್ರಕಾಶಿಸುವ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಮಾತ್ರ ಕಾಣುವರು.

ಈ ಶರೀರ ಚತುಷ್ಟಯಗಳೊಳು
ಕೋಶಧಾತುಗ ಭಾರತಿಪ ಪ್ರಾ
ಣೇಶನಿಪ್ಪತ್ತೊಂದುಸಾವಿರಾದರನೂರೆನಿಪ ||
ಶ್ವಾಸರೂಪಕ ಹಂಸ ಭಾಸ್ಕರ
ಭೇಶರೊಳಗಿದರ್ವರ ಕೈವಿಡಿ
ದೀ ಸರೋಜಭವಾಂಡದೊಳು ಸರ್ವತ್ತತುಂಬಿಹನು || ೫ ||

ಪದ್ಯಾರ್ಥ:- ಈ ಶರೀರ ಚತುಷ್ಟಯಗಳೊಳು=ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಪ್ರಕಾರ ಜೀವನ ಸ್ವರೂಪ ದೇಹ, ಲಿಂಗ ಮೊದಲಾದ ೪ ಶರೀರಗಳೊಳಗೆ, ಕೋಶ=ಅನ್ನಮಯ, ಪ್ರಾಣಮಯ, ಮನೋಮಯ, ವಿಜ್ಞಾನಮಯ, ಆನಂದಮಯವೆಂಬ ೫ ಕೋಶಗಳಲ್ಲಿ, ದಾತುಗ=ಮೇದಸ್, ಮಜ್ಜ, ಮೊದಲಾದ ೨ ಧಾತುಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ, ಭಾರತಿಪ ಪ್ರಾಣೇಶ= ಭಾರತೀ ರಮಣ ಮುಖ್ಯ ಪ್ರಾಣಾಂತರ್ಗತನಾದ, ಹಂಸ=ಹಂಸರೂಪಿ ಶ್ರೀಪರಮಾತ್ಮನು, ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದುಸಾವಿರದ ಆರನೂರೆನಿಪ=೨೧೬೦೦ ಎಂದು ಕ್ಲುಪ್ತವಾದ, ಶ್ವಾಸರೂಪಕ=ಹಂಸಮಂತ್ರ ಜಪವೆಂದೆನಿಸುವ ಶ್ವಾಸರೂಪಕನಾಗಿ, ಭಾಸ್ಕರ ಭೇಶರೊಳು=ಯಡಬಲ ಮೂಗುಗಳಿಂದ ಹೊರಡುವ ಶ್ವಾಸಗಳಿಗೆ ಕಾರಣರಾದ ಸೂರ್ಯ ಚಂದ್ರರೊಳಗೆ ಇದ್ದು, ಅವರ=ಚಂದ್ರಸೂರ್ಯರ ಕೈವಿಡಿದು=ಕೈಪಿಡಿದು ಅಂದರೆ ಅವರ ಸಹಾಯಕನಾಗಿ ಈ ಸರೋಜ ಭವಾಂಡದೊಳು=ಈ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದೊಳಗೆ, ಸರ್ವತ್ತ=ಎಲ್ಲಾ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ, ತುಂಬಿಹನು= ವ್ಯಾಪ್ತನಾಗಿರುವನು.

ತಾತ್ಪರ್ಯ:- ಸ್ವರೂಪ ದೇಹ ಮೊದಲಾದ ೪ ದೇಹಗಳಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯ ಪ್ರಾಣದೇವರೊಳಗಿದ್ದು ಮಾಡಿಸುವ ಕೃತ್ಯವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ:- ಈ ೪ ಶರೀರಗಳಲ್ಲಿ ಕೋಶಗಳು ೫, ಧಾತುಗಳು ೨ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಇರುವ ಭಾರತೀಪತಿಯಾದ ಮುಖ್ಯ ಪ್ರಾಣದೇವರಿಗೆ ಪತಿಯಾದ ಅಂದರೆ ಸ್ವಾಮಿಯಾದ ಶ್ರೀಪರಮಾತ್ಮನು ಹಂಸರೂಪದಿಂದ ಪ್ರಾಣದೇವರಲ್ಲಿದ್ದು ೨೧೬೦೦ ಹಂಸ ಮಂತ್ರ ಜಪರೂಪವಾದ ಶ್ವಾಸರೂಪನಾಗಿ, ಎಡಬಲ ಮೂಗುಗಳಿಂದ ಹೊರಡುವ ಶ್ವಾಸಗಳಿಗೆ ಕಾರಣರಾದ ಚಂದ್ರಸೂರ್ಯರ ಸಹಾಯಕನಾಗಿ ಅವರನ್ನು ಪಾಲಿಸುತ್ತಾ ಈ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದಲ್ಲಿ ಸರ್ವ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿಯೂ ವ್ಯಾಪ್ತನಾಗಿರುವನು.

ಶಿರಗಳೈದೈರಡು ಬಾಹುಗ
ಳೆರಡು ಪಾದಗಳೊಂದು ಮಧ್ಯೋ
ದರದಿ ಶೋಭಿಪವಾಜಮನೋಮಯನೆನಿಪನಿತ್ಯದಲಿ ||

**ಕರಣಧಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು
ತ್ತೆರಡುಸಾವಿರ ನಾಡಿಗಳೊಳಿ
ಪ್ಪರವಿದೂರನು ಭಾರತಪ್ರತಿಪಾದ್ಯನೆಂದೆನಿಸಿ || ೬ ||**

ಪದ್ಯಾರ್ಥ:-ಶಿರಗಳೈದು=ಪಂಚಭೂತಗಳೆಂಬ ೫ ತಲೆಗಳು, ಐದೆರಡು ಬಾಹುಗಳು=ಜ್ಞಾನೇಂದ್ರಿಯ ಕರ್ಮೇಂದ್ರಿಯಗಳೆಂಬ ೧೦ ಬಾಹುಗಳು, ಪುಣ್ಯಪಾಪಗಳೆಂಬ ಎರಡು ಪಾದಗಳು, ಒಂದುಮಧ್ಯ=ಅಹಂಕಾರವೆಂಬ ೧ ಸೊಂಟ, ಉದರದಿ=ಬುದ್ಧಿಯೆಂಬ ಒಂದು ಉದರ ಇವುಗಳಿಂದ, ಶೋಭಿಪ=ಶೋಭಿಸುತ್ತಿರುವ, ವಾಜ್‌ಮನೋಮಯನೆನಿಸಿ=ವಾಜ್‌ಮನೋಮಯನೆಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಯುಕ್ತನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ನಿತ್ಯದಲಿ, ಕರಣ=ದಶೇಂದ್ರಿಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಧಾತುಗಳಲ್ಲಿ=ಸಪ್ತಧಾತುಗಳಲ್ಲಿ, ಎಷ್ಟೆತ್ತೆರಡು ಸಾವಿರ ನಾಡಿಗಳಲ್ಲಿ, ಅರವಿದೂರನು=ದೋಷರಹಿತನು, ಭಾರತಪ್ರತಿಪಾದ್ಯನೆಂದೆನಿಸಿ=ವೇದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಉತ್ತಮವಾದ ಭಾರತ ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯನೆಂದೆನಿಸಿ, ಇಷ್ಟ=ವಾಸಮಾಡುತ್ತಿರುವನು.

ತಾತ್ಪರ್ಯ:- ವಾಚ್ಮನೋರೂಪಿಯಾದ ಪರಮಾತ್ಮನ ಉಪಾಸನಾಕ್ರಮವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಸಕಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಮುಖ್ಯೇಂದ್ರಿಯಗಳಾದ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ, ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೂ ಇದ್ದು ಸಕಲಕಾರ್ಯ ಪ್ರವರ್ತಕನಾಗಿರುವುದರಿಂದ ವಾಚ್ಮಯನೆಂತಲೂ ಮನೋಮಯನೆಂತಲೂ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಹೆಸರು. ಈ ವಾಜ್‌ಮನೋಮಯ ರೂಪಗಳನ್ನು ಉಪಾಸನಾ ಮಾಡುವ ಕ್ರಮಹೇಗೆಂದರೆ, ಪಂಚಮಹಾಭೂತಗಳೇ ಈ ರೂಪಗಳಿಗೆ ೫ ತಲೆಗಳಾಗಿಯೂ, ದಶೇಂದ್ರಿಯಗಳೇ ೧೦ ಕೈಗಳಾಗಿಯೂ, ಪುಣ್ಯಪಾಪಗಳೆಂಬ ಎರಡು ಕರ್ಮಗಳೇ ಎರಡು ಪಾದಗಳೆಂತಲೂ, ಅಹಂಕಾರ ೧, ಬುದ್ಧಿ ೧, ಇವೆರಡು ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶ ಉದರಗಳೆಂತಲೂ ಭಾವಿಸಬೇಕು. ಇಂತಹ ರೂಪದಿಂದ ಸರ್ವತ್ರ ಇರುತ್ತಿರುವನು. ಹೀಗೆ ನಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರಿಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ ನಾಡಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಇದ್ದರೂ ಪುಣ್ಯಪಾಪಾದಿ ಕರ್ಮಪ್ರೇರಕನಾದರೂ ತಾನು “ಅರವಿದೂರ” ನಿರ್ಲಿಪನಾದುದರಿಂದ ನಿರೋಷಿಯಾಗಿರುವನು. ಮತ್ತು ವೇದಪ್ರತಿಪಾದ್ಯನೆಂದು ಸಕಲ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳು ಕೊಂಡಾಡುತ್ತಿರಲು ಭಾರತ ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯನೆಂದು ದಾಸರಾಯರು ಪ್ರಯೋಗ ಮಾಡಿದ ಕಾರಣವೇನೆಂದರೆ, ವೇದಾದ್ಯಯನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೂ ಯಥಾರ್ಥವಾದ ಅರ್ಥಲಾಭವು ಕಷ್ಟವಾದುದರಿಂದಲೂ, ಸ್ತ್ರೀ ಶೂದ್ರಾದಿಗಳಿಗೆ ವೇದವೋದುವ ಅಧಿಕಾರವಿಲ್ಲದ್ದರಿಂದಲೂ ವೇದಗಳಲ್ಲಿರುವ ಭಗವನ್ನಹಿಮೆಯನ್ನು ಜನರೆಲ್ಲರು ತಿಳಿಯುವುದು ಕಷ್ಟವೆಂದು ವೇದದಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಹೇಳಿರುವ ಭಗವನ್ನಹಿಮೆಯು ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಸೇರಿರುವುದೆಂದು ಆಚಾರ್ಯವಾಕ್ಯವೇ ಇರುವುದು. ವೇದಾರ್ಥಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಭಾರತಪ್ರತಿಪಾದ್ಯನೆಂದ ಮೇಲೆ ವೇದಾದಿಗಳು ಅದರೊಳಗೆ ಅಡಗಿರುವುದೆಂಬ ಭಾವನೆಯಿಂದ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿರುವರು. ಅಥವಾ ವೇದಾದಿಗಳನ್ನೋದಿದರೂ ಮಧ್ವಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ತಿಳಿದಹೊರತು ವೇದಗಳಿಗೆ ಸರಿಯಾದ ಅರ್ಥವಾಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಭಾರತಪ್ರತಿಪಾದ್ಯನೆಂಬ ಪದದಿಂದ ಮಧ್ವಶಾಸ್ತ್ರ ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯನೆಂಬ ಅರ್ಥವನ್ನು ಮಾಡಬಹುದು. ಹೇಗೆಂದರೆ:- ಭಾಗವತ ಶ್ರುತಿಗೀತೆಯಲ್ಲಿ “ಭರತಮತಶ್ಚಕಾಸಿ” ವಾಯುಮತಾವಲಂಬಿಗಳಿಂದಲೇ ಭೇದಜ್ಞಾನದಿಂದ ಶೋಭಿಸುವೆ ಎಂದು ಸ್ತುತಿಸಿರುವರು. ‘ಭರತಮತಕ್ಕೆ’ ವಾಯುಮತವೆಂದು ಹೇಗೆ ಅರ್ಥವಾಯಿತೆಂದರೆ “ರತಶ್ಚಾನ್ಯಾತ್ಮಕೇ ವಿಷ್ಣಾವಧಾವಾಪಿ ಸ್ವಯಂಭೃತೇಃ ಭರತೋ ವಾಯುರುದ್ವಿಷ್ಟೋ ಭಾರತೀತತ್ಸರಸ್ವತೀ” || ಎಂಬ ಪದದಿಂದ, ಭ ಅಂದರೆ ಪರಮಾತ್ಮ, ಅವನಲ್ಲಿ ರತರಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಭಾರತ ಯೆಂದು ವಾಯುದೇವರಿಗೆ ಹೆಸರು. ಆದುದರಿಂದಲೇ, ‘ಭರತಸ್ಯ ಸತೀ ಭಾರತೀ’ ಎಂದು ವಾಯುದೇವರ ಹೆಂಡತಿಗೆ ಭಾರತೀ ಎಂಬ ಹೆಸರು. ಆದ್ದರಿಂದ ಭಾರತವೆಂದರೆ ಭರತಸಂಬಂಧಿ ಭಾರತ ವಾಯುಪ್ರೋಕ್ತವಾದ ಗ್ರಂಥಗಳಿಗೆ ಭಾರತವೆಂದು ಹೆಸರು. ವಾಯುದೇವರೇ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ಆದ್ದರಿಂದ ಭಾರತ ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯನೆಂದು ಮಧ್ವಶಾಸ್ತ್ರ ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯನೆಂದು ಅರ್ಥ. ಹಾಗಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅನ್ಯಥಾ ಜ್ಞಾನದಿಂದ ಕೆಡುತ್ತಿದ್ದರೇ ಹೊರತು ಯಥಾರ್ಥಜ್ಞಾನ ಹುಟ್ಟುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ಅರ್ಥವೇ ಸಾಧುವೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

**ಈರೆರಡು ದೇಹೋರ್ಮಿಭೂತಗ
ಳಾರಧಿಕದಶಯುಗ್ಗಿನುತ ಲ
ಕ್ಷೀರಮಣ ವಿಷ್ಣ್ವಾಖ್ಯರೂಪದಿ ಚತುಷ್ಷಕಲಾ ||
ಧಾರಕನುತಾನಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮಪು
ರಾರಿ ಮುಖ್ಯರೊಳಿದ್ದು ಸತತ ವಿ
ಹಾರಮಾಳ್ಳನು ಚತುಷ್ವಾದಾಹ್ವಯದಿ ಲೋಕದೊಳು || ೭ ||**

ಪದ್ಯಾರ್ಥ:- ಈರೆರಡುದೇಹ=ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ, ಸ್ವರೂಪದೇಹದಿ=೪ ದೇಹಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಜೀವನ ಸ್ಥೂಲಶರೀರವು, ಊರ್ಮಿಭೂತಗಳಾದ, ಅಸ್ತಿ, ಜಾಯತೆ, ಪರಿಣಮತೆ, ವಿವರ್ಧತೆ, ಆಪಕ್ಷೀಯತೆ, ವಿನಶ್ಯತೆ, ಎಂಬ ೬ ತರಂಗಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುವುದು. ಇಂತಹಾ ತರಂಗಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ, ದೇಹದಲ್ಲಿ, ಚತುಃಷಷ್ಟಿಕಲಾ ಅಕ್ಷರಲಕ್ಷಣಾದಿ ೬೪ ಕಲಾವಿದ್ಯಗಳ, ಧಾರಕನು=ರಕ್ಷಕನು, ಅಥವಾ ಆಧಾರಭೂತನು. ತಾನಾಗಿ ಆರಧಿಕ ದಶಋಗ್ವಿನುತ=೧೬ ಋಕ್ಕುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಪುರುಷಸೂಕ್ತದಿಂದ ಸ್ತುತನಾದ, ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀರಮಣನು, ವಿಷ್ಣ್ವಾಖ್ಯರೂಪದಿ=ವಿಷ್ಣುನಾಮಕವಾದ ರೂಪದಿಂದ, ಬ್ರಹ್ಮಪುರಾರಿಮುಖ್ಯರೊಳು=ಬ್ರಹ್ಮರುದ್ರ ಮೊದಲಾದವರಲ್ಲಿದ್ದು, ಚತುಷ್ಟಾದಾಹ್ವಯದಿ=ಧರ್ಮ, ಸತ್ಯ, ದಯಾ, ದಾನಗಳೆಂಬ ೪ ಪಾದಗಳುಳ್ಳ ಧರ್ಮಭೂತನಾಗಿ, ಲೋಕದೊಳು, ಸತತ=ಸರ್ವಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ, ವಿಹಾರಮಾಳ್ಳನು= ವಿಹಾರ ಮಾಡುತ್ತಿರುವನು.

ತಾತ್ಪರ್ಯ:- ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ಚತುಷ್ಟಾದ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಪಾಲಿಸುತ್ತಾ, ಚತುಷಷ್ಟಿ ಕಲಾ ವಿದ್ಯಾಧಾರಕನಾಗಿರುವ ಭಗವದ್ರೂಪೋಪಾಸನೆಯನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ:- ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ಸಕಲ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ, ಸ್ವರೂಪ, 'ಲಿಂಗ, ಅನಿರುದ್ಧ, ಸ್ಥೂಲಗಳೆಂಬ ೪ ದೇಹಗಳುಂಟು. ಇದರಲ್ಲಿ ಆರು ವಿಧಗಳುಂಟು. ಅದಾವುವೆಂದರೆ:- (೧) ಅಸ್ತಿ=ಲಿಂಗ ಅನಿರುದ್ಧ ದೇಹಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ ಸ್ಥೂಲದೇಹ ಹೊಂದುವುದಕ್ಕೆ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಇರುವಿಕೆ. (೨) ಜಾಯತೆ=ಸ್ಥೂಲದೇಹ ಹೊಂದುವುದು, (೩) ಪರಿಣಮತೆ=ಶೈಶವಾವಸ್ಥೆ ದಾಟುವುದು, (೪) ವಿವರ್ಧತೆ= ವರ್ಧಮಾನವಾಗುತ್ತಾ ಯೌವನ ಹೊಂದುವುದು. (೫) ಅಪೇಕ್ಷೀಯತೆ=ಕ್ಷೀಣನಾಗುವುದು. (೬) ವಿನಶ್ಯತೆ=ನಾಶ ಹೊಂದುವದೆಂಬ ೬ ತರಂಗಗಳುಂಟು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮ ವಾಯುಗಳಿಗೆ ಸರಸ್ವತೀ ಭಾರತೀದೇವಿಯರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಗರ್ಭಪ್ರವೇಶವಿಲ್ಲ. ಬ್ರಹ್ಮದೇವರಿಗೆ ಅವತಾರವೇ ಇಲ್ಲ. ವಾಯುದೇವರ ಅವತಾರತ್ರಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಶುಕ್ಲಶೋಣಿತ ಸಂಪರ್ಕದಿಂದ ಜನಿಸಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಅವರ ಚರಿತ್ರೆಯಿಂದಲೇ ಗೊತ್ತಾಗುವುದು. ಅಂಜನೇಯನ ಉತ್ಪತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ವಾಯುದೇವರು ಫಲವನ್ನು ಕೊಟ್ಟರೆಂತಲು ಅದರಿಂದಲೇ ಅಂಜನಾ ಗರ್ಭ ಧರಿಸಿದಳೆಂದು ಹೇಳಿರುವರು. ಶುಕ್ಲಶೋಣಿತ ಸಂಬಂಧವಾದರೇನೇ ಸ್ಥೂಲದೇಹವು ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಉತ್ಪತ್ತಿಯಾಗುವುದು. ಅದಲ್ಲದೆ ಗರ್ಭಧಾರಣೆಯು, ಅಲ್ಲಿ ಜನಿಸುವುದೆಂದರೆ, ತಮ್ಮಿಚ್ಛಾನುಸಾರವಾಗಿ ತಾವೇ ಲೋಕಮೋಹಕ್ಕಾಗಿ ತಮ್ಮ ನಿಜರೂಪದಿಂದಲೇ ಒಂದು ಗರ್ಭದಿಂದ ಜನಿಸಿದರೆಂದು ನಿಶ್ಚಯವಾಗುವುದು. ಹಾಗಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಸ್ತ್ರೀ ರಕ್ತವು, ಪುರುಷ ಶುಕ್ಲವು ಒಂದು ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಸೇರುವುದು. "ಕಲಿಲಂ ಏಕರಾತ್ರೇಣ ಪಾಂಚರಾತ್ರೇಣ ಬುದ್ಧುದಂ| ದಶರಾತ್ರೇಣ ಕರ್ಕಂದುಃಪೇಶ್ಯಂಡಂ ವಾತತಃಪರಂ || ಮಾಸೇನತು ಶಿರೋದ್ವಾಭ್ಯಾಂ ಬಾಹ್ವಂಘ್ರಾದ್ಯಂಗ ವಿಗ್ರಹಃ ||" ಇತ್ಯಾದಿ ಭಾಗವತ ತೃತೀಯಸ್ಕಂಧ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ಒಂದು ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಶುಕ್ಲಶೋಣಿತ ಮಿಶ್ರವಾಗುವುದು. ೫ ದಿವಸಗಳಲ್ಲಿ ನೊರೆಗೆಟ್ಟುವುದು. ೧೦ ದಿವಸಗಳಿಗೆ ಬೋಲೆ ಹಣ್ಣಿನಂತೆ ಗಟ್ಟಿಯಾಗುವುದು. ತದನಂತರ ಪೇಶೀ ಎಂಬ ಚೀಲದಿಂದ ಬದ್ಧವಾಗುತ್ತಾ ಅಂಡದಂತೆ ವೃದ್ಧಿಯಾಗುವುದು. ೧ ತಿಂಗಳಿಗೆ ತಲೆಬರುವುದು. ೨ ನೆಯ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಕೈಕಾಲು ಮೊದಲಾದ ಅಂಗಗಳು ಹುಟ್ಟುತ್ತಾ ಬರುವುವು. ಎಂಬಿವೇ ಮೊದಲಾದ ವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ಶುಕ್ಲಶೋಣಿತ ಸಂಬಂಧದಿಂದಲೇ ಗರ್ಭೋತ್ಪತ್ತಿಯೆಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುವುದು. ಅದಿಲ್ಲದೆ ಆಗುವುದೆಂದರೆ ಸ್ವಮಹಿಮೆಯಿಂದಲೋ ಋಷ್ಯಾದಿಗಳ ತಪಃಪ್ರಭಾವದಿಂದಲೋ ಆಗಬೇಕೇ ಹೊರತು ಅನ್ಯಥಾ ಇಲ್ಲ. ದುಪದಾದಿಗಳ ಉತ್ಪತ್ತಿಯು ಶುಕ್ಲಾದಿಗಳ ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲದೆ ಆದರೂ ಅದು ತಮ್ಮ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಲ್ಲ. ತಪೋಮಹಿಮೆಯೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

ವಾಯುದೇವರು ಸ್ವಮಹಿಮೆಯಿಂದ ಗರ್ಭಯಾತನಾದಿಗಳಿಲ್ಲದೆ ಪೂರ್ವ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯೋದಯವಾದರೆ ದಿಕ್ಕಿಗೂ ಸೂರ್ಯನಿಗೂ ಹೇಗೆ ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲವೋ ಹಾಗೆ ಗರ್ಭಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲದೇನೇ ಹನುಮ ಭೀಮಾವತಾರಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿದರೆಂತು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಶ್ರೀಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ಜನನವು ಮಧ್ಯವಿಜಯದಲ್ಲಿ 'ರಾಜೇವ ಸತ್ಪುರವರಂ ಭುವನಾಧಿರಾಜೋ ನಿಷ್ಕಾಸರ್ಯ ಪರಮಸೌಭಗ ವಾಸ್ತವೇಶ' ಮಧ್ಯಗೇಹಭಟ್ಟರ ಪತ್ನಿಯು ಪ್ರಸುವಾಗಲು ಸಂಪೂರ್ಣ ಲಕ್ಷಣದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಆ ದೇಹದೊಳಗಿನ ಜೀವವನ್ನು ಹೊರಗೆ ಹೊರಡಿಸುತ್ತ ಹೊರಗಿರುವ ರಾಜನು ಪಟ್ಟಣದೊಳಗಿನ ರಾಜನನ್ನು ಗೆದ್ದು ಹೊರಗೆ ಹೊರಡಿಸುತ್ತ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡುವಂತೆ ತಾವು ಆ ಶರೀರವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಮಾಡಿದರೆಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ದ್ರೌಪದಿಯು ಪೂರ್ವಜನ್ಮವಾದ ಇಂದ್ರಸೇನಾದ್ಯವತಾರಗಳಲ್ಲಿ ನಳರಾಜನ ಮಗಳೆಂದು ಹೇಳಿರುವರು. ಅಲ್ಲಿ ಭಾರತೀ ದೇವೇರಿಗೆ ಶುಕ್ಲಾದಿ ಸಂಪರ್ಕವನ್ನು ಚಿಂತಿಸಬೇಕಲ್ಲವೆ ಅಂದರೆ ಅಲ್ಲಿಯೂ ಭಾರತೀದೇವಿಯರು ಶಚ್ಯಾದಿಗಳಿಂದ ಪ್ರಾರ್ಥಿತರಾಗಿ ತಾವು ಗರ್ಭಕ್ಕೆ ಬಂದವರಾದುದರಿಂದ ತಾವೇ ಸ್ವತಂತ್ರದಿಂದ ಗರ್ಭಕ್ಕೆ ಬರುವಾಗ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಲಿಪ್ತರಾಗಿದ್ದು ಶಚ್ಯಾದಿಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರವೇ ಗರ್ಭಸಂಪರ್ಕ ಮಾಡಿಸಿದರೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಒಂದೇ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಶಚೀ, ಶಾಮಲಾ, ಉಷಾ, ಪಾರ್ವತೀ ಎಂಬ ೪ ದೇವಿಯರಿಂದ ಕೂಡಿ ಭಾರತೀದೇವಿಯರು ಗರ್ಭಕ್ಕೆ ಬಂದಿರಲು, ಭಾರತೀದೇವಿಯರಿಗೆ ಗರ್ಭಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲ, ಮಿಗಲಾದ ಶಚ್ಯಾದಿಗಳಿಗೆ ಉಂಟೆಂದು ಹೇಗೆ ನಂಬಬೇಕೆಂದರೆ ತೆಂಗಿನಕಾಯಿಯು ಹಸೀದಾಗಿರುವಾಗ ಆ ಕಾಯನ್ನು ಒಡೆದರೆ ಕೊಬ್ಬರಿ ಸಹಿತ ೨ ಭಾಗಗಳಾಗುವುದು. ಅದೇ ಕಾಯಿಯು ವಣಗಿ ಮೇಲಿನ ಕರಟನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಗುಡು ಗುಡು ಆಡುತ್ತಿರುವಾಗ, ಅದನ್ನು ಒಡೆದರೆ ಒಳಗಿನ ಗಿಟಕಿಗೆ ಸಂಬಂಧವಾಗದೆ ಕರಟವು ಮಾತ್ರ ಒಡೆಯುವುದು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಕಂಡಿಡೆಯಷ್ಟೆ? ಅದರಂತೆ ದೇಹವು ತನ್ನದೆಂಬ ಅಭಿಮಾನವು ಶಚ್ಯಾದಿಗಳಿದ್ದುದರಿಂದ ಆ ಗರ್ಭಸಂಬಂಧವು

ಅವರಿಗೆ ಆಯಿತು. ಆ ದೇಹವು ತನ್ನದು ಎಂಬ ಅಭಿಮಾನವು ಭಾರತೀದೇವಿಯರಿಗೆ ಇಲ್ಲದ್ದರಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಗರ್ಭಲೇಪವಿಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

ಪ್ರಕೃತ ಬ್ರಹ್ಮವಾಯುಗಳು, ಸರಸ್ವತೀ ಭಾರತೀಯರು ಹೊರತು ಅವರಿಗಿಂತಲೂ ಕಮ್ಮಿಯಾದ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ೬ ತರಂಗಗಳುಂಟೆಂದು ಭಾವಿಸಬೇಕು. ಬ್ರಹ್ಮವಾಯುಗಳಿಗಾದರೂ ಸ್ವರೂಪ, ಲಿಂಗ, ಅನಿರುದ್ಧ ದೇಹಗಳಿಂದ ಇರುವಿಕೆ; ಸ್ಥೂಲದೇಹ ಪ್ರಾಪ್ತಿ ಉಂಟೇ ಉಂಟು. ಆದರೆ ಗರ್ಭಯಾತನಾದಿ ದುಃಖಗಳಿಲ್ಲ. ವೃದ್ಧಿಹೊಂದುವುದು, ಕ್ಷಯವಾಗುವುದು, ಅವರ ದೇಹಕ್ಕೆಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ೧೦೦ ವರ್ಷ ಆಯುಷ್ಯವು ಹಳೆಯುತ್ತಾ ಬರುವುದೇ ವೃದ್ಧಿ ಕ್ಷಯವೆಂದು ಅವರಲ್ಲಿ ಭಾವಿಸಬೇಕು. ಇಂತಹ ೪ ದೇಹಗಳು ೬ ತರಂಗಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ಸಕಲ ಚೇತನರಲ್ಲಿ ಪುರುಷಸೂಕ್ತ ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯನಾದ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀರಮಣನಾದ ಶ್ರೀಪರಮಾತ್ಮನು ವಿಷ್ಣುರೂಪದಿಂದ ವ್ಯಾಪ್ತನಾಗಿದ್ದು ೬೪ ಕಲಾ ವಿದ್ಯೆಗಳ ಧಾರಕನಾಗಿರುವನು.

೬೪ ಕಲಾ ವಿದ್ಯಾ ಯಾವುದೆಂದರೆ :-

- ೧ ಅಕ್ಷರ ಲಕ್ಷಣ
- ೨ ಲಿಖಿತ ಲಕ್ಷಣ
- ೩ ಗಣಿತ
- ೪ ಗಾಂಧರ್ವ
- ೫ ನಿರುಕ್ತಿ
- ೬ ವೈಷಿಕ
- ೭ ಭಟ್ಟ
- ೮ ಪ್ರಭಾಕರ
- ೯ ನ್ಯಾಯಶಾಸ್ತ್ರ
- ೧೦ ವ್ಯಾಕರಣ
- ೧೧ ಮೀಮಾಂಸಾ
- ೧೨ ಛಾಂದಸ್
- ೧೩ ಅಲಂಕಾರ
- ೧೪ ಇತಿಹಾಸ
- ೧೫ ಪುರಾಣ
- ೧೬ ಸ್ತ್ರೀ ಲಕ್ಷಣ
- ೧೭ ಪುರುಷ ಲಕ್ಷಣ
- ೧೮ ಕನ್ಯಾ ಲಕ್ಷಣ
- ೧೯ ಕಾವ್ಯ ಲಕ್ಷಣ
- ೨೦ ಸಾಮುದ್ರಿಕ
- ೨೧ ಶಕುನ
- ೨೨ ಶಿಲ್ಪಿ ಶಾಸ್ತ್ರ
- ೨೩ ತಾಳ ಶಾಸ್ತ್ರ
- ೨೪ ಮಾಯಿವಾದ
- ೨೫ ಧಾತುವಾದ
- ೨೬ ವಿಷವಾದ
- ೨೭ ಗಾರುಡ
- ೨೮ ಮಲ್ಲಶಾಸ್ತ್ರ
- ೨೯ ವೈದ್ಯ
- ೩೦ ಪರಕಾಶ ಪ್ರವೇಶ
- ೩೧ ಅಶ್ವಾರೋಹಣ

೨೨	ಗಜಾರೋಹಣ
೨೩	ರಥಾರೋಹಣ
೨೪	ಚರ್ಮ ಶಾಸ್ತ್ರ
೨೫	ರತ್ನಪರೀಕ್ಷಾ
೨೬	ಜ್ಯೋತಿಷ
೨೭	ಕವಿತ್ವ
೨೮	ಇಂದ್ರಜಾಲ
೨೯	ಮಹೇಂದ್ರಜಾಲ
೪೦	ಅಗ್ನಿಸ್ತಂಭ
೪೧	ಜಲಸ್ತಂಭ
೪೨	ಅರ್ಕಸ್ತಂಭ
೪೩	ವಿಷಸ್ತಂಭ
೪೪	ವಾಯುಸ್ತಂಭ
೪೫	ಕಾಲಜ್ಞಾನ
೪೬	ದೂರದೃಷ್ಟಿ
೪೭	ದೂರಶ್ರವಣ
೪೮	ಇಂಗಿತ ಭಾವ
೪೯	ಪರಿಹಾಸ
೫೦	ಅಣಿಮಾ
೫೧	ಮಹಿಮಾ
೫೨	ಗರಿಮಾ
೫೩	ಲಘಿಮಾ
೫೪	ಸಂಕಲ್ಪ ಸಿದ್ಧಿ
೫೫	ಕಾಮರೂಪ
೫೬	ಮನೋಜವ
೫೭	ಪಕ್ಷಿ ಶಾಸ್ತ್ರ
೫೮	ಆಕರ್ಷಣ
೫೯	ಉಚ್ಚಾಟನ
೬೦	ಸ್ತಂಭನ
೬೧	ಮೋಹನ
೬೨	ವಶೀಕರಣ
೬೩	ಜಾರತ್ನ
೬೪	ಚೋರತ್ನ

ಈ ಪ್ರಕಾರ ಅರವತ್ತನಾಲ್ಕು ವಿದ್ಯಾಧಾರಕನಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ಸಕಲ ಚೇತನರಲ್ಲಿದ್ದು ಧರ್ಮ, ಸತ್ಯ, ದಯಾ, ದಾನವೆಂಬ ಳ್ಳ ಪಾದಗಳುಳ್ಳ ಧರ್ಮವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುತ್ತಾ ಮಾಡಿಸುತ್ತಾ ಚತುಷ್ಟಾದ ನಾಮಕನಾಗಿಯೂ ಅಥವಾ ಚತುಷ್ಟಾದವುಳ್ಳ ಧರ್ಮನಾಮಕನಾಗಿಯೂ ಇದ್ದು ಸರ್ವಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ವಿಹಾರ ಮಾಡುತ್ತಿರುವನು.

ತೃಣ ಮೊದಲು ಬ್ರಹ್ಮಾಂತ ಜೀವರ
ತನುಚತುಷ್ಟಯಗಳೆಲಿ ನಾರಾ
ಯಣನ ಸಾವಿರದೈದುನೂರಿಷ್ಟತ್ತು ಮೇಲಾರು ||

**ಗಣನೆ ಮಾಳ್ವದು ಬುಧರು ರೂಪವ
ಘೃಣೆ: ಸೂರ್ಯಾದಿತ್ಯನಾಮಗ
ಳನುದಿನದಿ ಜಪಿಸುವರಿಗೀವಾರೋಗ್ಯಸಂಪದವಾ || ೮ ||**

ಪದ್ಯಾರ್ಥ:- ತೃಣಮೊದಲು ಬ್ರಹ್ಮಾಂತ ಜೀವರ=ತೃಣಜೀವರ ಮೊದಲು ಮಾಡಿ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರವರೆಗೂ ಇರುವ ಜೀವರುಗಳ, ತನುಚತುಷ್ಟಯಗಳಲಿ=ಸ್ವರೂಪಾದಿ ೪ ದೇಹಗಳಲ್ಲಿ, ನಾರಾಯಣನ, ಸಾವಿರದೈದು ೫ ಸಾವಿರದ, ನೂರ ಇಪ್ಪತ್ತು ಮೇಲಾರು, ಒಟ್ಟು ೫೧೨೬ ರೂಪವ=ರೂಪಗಳನ್ನು, ಬುಧರು=ಜ್ಞಾನಿಗಳು, ಗಣನೆಮಾಳ್ವದು=ಅಕ್ಷರ ಸಂಖ್ಯೆಯಿಂದ ಗಣನೆ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು. ಮತ್ತು “ಧ್ಯೇಯಸ್ವದಾ ಸವಿತ್ಯಮಂಡಲ ಮಧ್ಯವರ್ತಿ” ಎಂಬ ಧ್ಯಾನಶ್ಲೋಕದಿಂದ ಸೂರ್ಯಮಂಡಲ ಮಧ್ಯವರ್ತಿಯಾದ ನಾರಾಯಣನನ್ನು ಚಿಂತಿಸುತ್ತಾ, ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರು ತಂತ್ರಸಾರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ೭೨ ಮಹಾಮಂತ್ರಗಳ ಪೈಕಿ ಒಂದಾದ ‘ಓಂ ಘೃಣಿ ಸೂರ್ಯ ಆದಿತ್ಯಃ’ ಎಂಬ ಸೂರ್ಯಾಷ್ಟಾಕ್ಷರ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಜಪಿಸಬೇಕೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಘೃಣಿಃ ಸೂರ್ಯಾದಿ ನಾಮಗಳನು=ಘೃಣಿ ಸೂರ್ಯಯಂತಲೂ ಆದಿತ್ಯಯಂತಲೂ ನಾಮಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ, ಈ ಮಂತ್ರವನ್ನು, ಅನುದಿನದಿ=ಪ್ರತಿ ದಿವಸದಲ್ಲಿಯೂ, ಜಪಿಸುವರಿಗೆ, ಆರೋಗ್ಯ= ಆರೋಗ್ಯವನ್ನು, ಸಂಪದವ=ಸಂಪತ್ತನ್ನು, ಈವ=ಕೊಡುವ.

ತಾತ್ಪರ್ಯ:- ತೃಣಮೊದಲು ಬ್ರಹ್ಮಾಂತ ಜೀವರ ೪ ಶರೀರಗಳಲ್ಲಿ ಉಪಾಸನಾ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಭಗವದ್ರೂಪಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ:- ತೃಣ ಮೊದಲು ಬ್ರಹ್ಮದೇವರವರೆಗೂ ಇರುವ ಜೀವರ ಸ್ವರೂಪ, ಲಿಂಗ, ಅನಿರುದ್ಧ, ಸ್ಥೂಲವೆಂಬ ೪ ದೇಹಗಳಲ್ಲಿ ನಾರಾಯಣರೂಪಿಯಾದ ಶ್ರೀಪರಮಾತ್ಮನು ಅಕ್ಷರ ಸಂಖ್ಯೆಯಿಂದ, ನ+ಅ=ನಾ=೫, ರಾ=೨, ಯ=೧, ಣ=೫ ಇವುಗಳನ್ನು ವಾಮಾಂಕಮಾಡಿದರೆ ೫೧೨೬ ಆಗುವುವು, ಅಥವಾ, ನಾ=೫, ರಾ=೨, ಯ=೧, ಣ=೫, ಒಟ್ಟು ೫೧೨೬ ಆದವು. ಇಷ್ಟು ರೂಪಗಳ ಕೂಡ ನಾರಾಯಣರೂಪ ಒಂದನ್ನು ಕೂಡಿಸಿದರೆ ೫೧೨೬ “ಆಗುವವು. ಇಷ್ಟು ರೂಪಗಳಿಂದ ವಾಸಮಾಡುವನು. ಅದೇ ನಾರಾಯಣನೇ ಸೂರ್ಯಮಂಡಲ ಮಧ್ಯವರ್ತಿಯಾಗಿದ್ದು ‘ಓಂ ಘೃಣಿಃ ಸೂರ್ಯ ಆದಿತ್ಯಃ’ ಎಂಬ ಸೌರ ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರ ಮಂತ್ರವನ್ನು ತಂತ್ರಸಾರದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರು ಉದ್ಧರಿಸಿದ ೭೨ ಮಹಾಮಂತ್ರಗಳ ಪೈಕಿ ಒಂದನ್ನಾಗಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿರುವರು.

ಧರ್ಮಾಜನು ವನವಾಸದಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಭೋಜನಮಾಡಿಸಲು ಮಾರ್ಗವಿಲ್ಲದಿರಲು, ಈ ಮಂತ್ರದಿಂದ ಸೂರ್ಯನ ಆರಾಧನೆ ಮಾಡಿ ಅಕ್ಷಯ ಪಾತ್ರೆಯನ್ನು ಪಡೆದನು. ಆದುದರಿಂದಲೇ ದಾಸರಾಯರು ‘ಓಂ ಘೃಣಿಃ ಸೂರ್ಯ ಆದಿತ್ಯಃ’ ಎಂಬ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಪ್ರತಿದಿವಸದಲ್ಲಿಯೂ ಜಪಮಾಡುವವರಿಗೆ ಆರೋಗ್ಯವನ್ನು ಸಂಪತ್ತನ್ನೂ ಕೊಡುವನೆಂದು ಹೇಳಿರುವರು.

**ಐದುನೂರೆಪ್ಪತ್ತನಾಲ್ಕು
ಆದಿಭೌತಿಕದಲ್ಲಿ ತಿಳಿವುದು
ಐದೆರಡು ಶತವಿಕವಿಂಶತಿ ರೂಪವಧ್ಯಾತ್ಮ ||
ಭೇದಗಳನ್ನೂರುಮೂವ
ತ್ತಾದ ಮೇಲೊಂದಧಿಕ ಮೂರ್ತಿಗ
ಳಾದರದಲಧಿದೈವದೊಳು ಚಿಂತಿಪುದು ಭೂಸುರರು || ೯ ||**

ಪದ್ಯಾರ್ಥ:- ಆಧ್ಯಾತ್ಮಾದಿಗತ, ಸೂರ್ಯಮಂಡಲ ಮಧ್ಯವರ್ತಿಯಾದ ನಾರಾಯಣನ ರೂಪಗಳ ಉಪಾಸನಾಕ್ರಮವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ:- ಘೃಣಿ, ಸೂರ್ಯ, ಆದಿತ್ಯ ಎಂಬ ನಾಮಗಳಿಂದ ಅಧಿಭೂತಾದಿ ಮೂರರಲ್ಲಿ ಅಕ್ಷರ ಸಂಖ್ಯಾರೂಪಗಳಿಂದ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನು ವಾಸಮಾಡುವನು. ಘೃಣಿ=ಘ್=೪, ರ್=೨, ಣಿ=೫, ವಾಮಾಂಕ ೫೨೪ ರೂಪಗಳಿಂದ ಅಧಿಭೂತವಾದ=ಪಂಚಭೂತವಾದ ಪೃಥಿವ್ಯಾದಿ ತತ್ವಗಳಲ್ಲಿರುವನು. ಅಧ್ಯಾತ್ಮವೆಂಬ ಮನಸ್ತತ್ವದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನಾಮಕನಾಗಿ, ಸೂ=೭, ರ್=೨, ಯ=೧=೭೧ ರೂಪಗಳಿಂದ ಇರುವನು. ಈ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ವಾಮಾಂಕ ಮಾಡದೆ ಇರುವುದರ ಕಾರಣವೇನೆಂದರೆ, ಈ ಮಂತ್ರದ ‘ಓಂ ಘೃಣಿಃ ಸೂರ್ಯ ಆದಿತ್ಯಃ’ ಎಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯ ಶಬ್ದವು ಮಧ್ಯಗತವಾಗಿದ್ದು ಷಡಂಗನ್ಯಾಸದಲ್ಲಿ ಕ್ರಮವ್ಯುತ್ಕ್ರಮವಾಗಿ ಮಂತ್ರವನ್ನುಚ್ಚರಿಸುತ್ತಾ ನ್ಯಾಸಮಾಡುವಾಗ, ಕ್ರಮದಲ್ಲೂ, ವ್ಯುತ್ಕ್ರಮದಲ್ಲೂ ಸೂರ್ಯ ಶಬ್ದವು ಮಧ್ಯವಾಗುವುದೆಂಬುವುದನು ಸೂರ್ಯ ಶಬ್ದವು ಮಧ್ಯವಾಗುವುದೆಂಬುವುದನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತೆ. ಹೇಗೆಂದರೆ “ಓಂ ಘೃಣಿಹೃದಯಾಯನಮಃ, ಸೂರ್ಯಾಯ ಶಿರಸೇ ಸ್ವಾಹಾ, ಆದಿತ್ಯಾಯ ಶಿಖಾಯೈವೋಷಟ್ ಆದಿತ್ಯಾಯ ಕವಚಾಯ ಹುಂ, ಸೂರ್ಯಾಯ ನೇತ್ರಾಭ್ಯಾಂ ವೋಷಟ್, ಘೃಣಯೇ ಅಸ್ತ್ರಾಯಘಟ್ ಇತಿ ದಿಗ್ಗಂಧಃ” ಎಂದು ತಂತ್ರಸಾರದಲ್ಲಿ ಷಡಂಗನ್ಯಾಸದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವರು. ಇದರಿಂದ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಎಡದಿಂದ ಬಲಕ್ಕೆ ಉಚ್ಚರಿಸುವಾಗಲೂ,

ಘ್ಯಣೀಃ, ಸೂರ್ಯ, ಆದಿತ್ಯ ಎಂದು ಸೂರ್ಯಶಬ್ದವು ಮಧ್ಯವಾಗುವುದು. ಆದಿತ್ಯ, ಸೂರ್ಯ, ಘ್ಯಣೀ ಎಂದು ಬಲದಿಂದ ಎಡದವರೆಗೂ ಉಚ್ಚರಿಸುವಾಗಲೂ ಸೂರ್ಯ ಮಧ್ಯಗತವಾಗುವುದು. ಹೀಗೆ ಸೂರ್ಯ, ಹೀಗೂ ಸಮ, ಹಾಗೂ ಸಮವೆಂಬ ಅರ್ಥವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತ ಸೂರ್ಯನ ಅಕ್ಷರ ಸಂಖ್ಯಾಕ್ರಮವಾಗಿ ೨೧೦ ಆಗುವುದು. ಇದನ್ನು ಬಲದಿಂದ ಎಣಿಸಿದರೆ ೧೨೨ ಆಗಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಹಾಗೆ ಹೇಳದೆ ಕ್ರಮವಾಗಿಯೇ ೨೧೦ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವರೆಂದು ನನ್ನ ಮಂದಬುದ್ಧಿಗೆ ತೋರಿದ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಬರೆದಿರುತ್ತೇನೆ.

ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಂಕರ್ಷಣ ಒಡೆಯರು ತಮ್ಮ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಐದು ಎರಡುಶತ ಐದೇರಡುಶತ ಏಕವಿಂಶತಿ ಎಂದು ಆವೃತ್ತಿಯಿಂದ ಪದಮಾಡಿ ಸೂರ್ಯನ ರಶ್ಮಿಗಳು ಐದು, ಪೋರ್ವಾದಿ ೪ ದಿಕ್ಕುಗಳು, ಊರ್ಧ್ವ ೧, ಹೀಗೆ ೫ ದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿ ದಿಕ್ಕೊಂದಕ್ಕೆ ಎರಡುಶತ, ೨೦೦ ರಂತೆ ೫ ದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿ ಐದೇರಡುಶತ ೫X೨=೧೦ ನೂರು ಅಂದರೆ ೧೦೦೦ ರಶ್ಮಿಗಳೆಂತಲೂ, ಶತಏಕವಿಂಶತಿ ಅಂದರೆ ೧೨೧ ಯಂತ ಅರ್ಥಮಾಡಿ, ಈ ಪದ್ಯಕ್ಕೆ ಘ್ಯಣೀಃ ಸೂರ್ಯ ಆದಿತ್ಯ ಎಂಬ ಮಂತ್ರಗತ ಸೂರ್ಯ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಅರ್ಕಯೆಂಬ ಪರ್ಯಾಯ ಪದವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿ, ಅ=೧, ರ್=೨, ಕ=೧ ಅಂತು ಶತಏಕವಿಂಶತಿ=೧೨೧ ರೂಪಗಳನ್ನು ಅಧ್ಯಾತ್ಮದಲ್ಲಿ ತಿಳಿಯಬೇಕೆಂದು ಅರ್ಥಮಾಡಿರುವರು. ಇದರಲ್ಲಿ ಸಾಧುಗಳು ಯಾವ ಅರ್ಥವನ್ನಾದರೂ ಗ್ರಹಿಸಬಹುದು. ಇದರಂತೆ ಅಧಿದೈವವಾದ ತತ್ವದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ಆದಿತ್ಯ=ಅ=೧, ದಿ=೩, ತ್ಯ=೨, ವಾಮಾಂಕದಿಂದ ೨೩೧ ರೂಪಗಳನ್ನು ಚಿಂತಿಸಬೇಕೆಂದು ತಾತ್ಪರ್ಯ.

ಸುರುಚಿಶಾರ್ವರಿಕರನೆನಿಸಿ ಸಂ
ಕರುಷಣ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನ ಶಶಿ ಭಾ
ಸ್ವರೋಳಗೆ ಅರವತ್ತಧಿಕಮುನ್ನೂರು ರೂಪದಲಿ ||
ಕರಸಿಕೊಂಬನು ಅಹಸ್ಸಂವ
ತ್ಸರನೆನಿಪನು ವಿಶಿಷ್ಟನಾಮದ
ಲಿ೦ತವರಿಗಾರೋಗ್ಯಭಾಗ್ಯವನೀವ ನಂದಮಯ || ೧೦ ||

ಪದ್ಯಾರ್ಥ:- ಸುರುಚಿ ಶಾರ್ವರಿಕರನೆನಿಸಿ=ಸುರುಚಿ, ಶಾರ್ವರಿಕರ ಎಂಬ ನಾಮಗಳಿಂದ; ಸಂಕರ್ಷಣ, ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನ ರೂಪಗಳು, ಶಶಿಭಾಸ್ವರೋಳಗೆ=ಸೂರ್ಯ ಚಂದ್ರರೋಳಗೆ, ಅರವತ್ತಧಿಕ ಮುನ್ನೂರು ರೂಪದಲಿ=೩೬೦ ರೂಪಗಳಿಂದ, ಅಹಃ=ಹಗಲು ವಾಚಕನಾಗಿಯೂ, ಸಂವತ್ಸರನೆನಿಪನು=ಸಂವತ್ಸರ ಶಬ್ದವಾಚ್ಯನೂ ಆಗಿರುವನೆಂದು, ವಿಶಿಷ್ಟನಾಮದಲಿ=ಹೀಗೆ ಸಮಸ್ತ ನಾಮಗಳಿಂದ ಯುಕ್ತನೆಂದು, ಅರಿತವರಿಗೆ=ತಿಳಿದವರಿಗೆ, ನಂದಮಯ=ಆನಂದಸ್ವರೂಪನು, ಆರೋಗ್ಯಭಾಗ್ಯವನೀವ=ಆರೋಗ್ಯವನ್ನೂ ಸಂಪತ್ತನ್ನೂ ಕೊಡುವನು.

ತಾತ್ಪರ್ಯ:- ಚಂದ್ರಸೂರ್ಯಗತ ಭಗವದ್ರೂಪೋಪಾಸನೆಯನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ:- ಆನಂದಮಯನಾದ ಸಂಕರ್ಷಣನು ಸುರುಚಿನಾಮಕನಾಗಿ ಸೂರ್ಯನಲ್ಲಿಯೂ, ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನನು ಶಾರ್ವರಿಕರನಾಮದಿಂದ ಚಂದ್ರನೊಳಗೂ ಇದ್ದು, ೩೬೦ ಹಗಲು ವಾಚಕನಾಗಿಯೂ, ೩೬೦ ರಾತ್ರಿ ವಾಚಕನಾಗಿಯೂ ಮತ್ತು ಸಂವತ್ಸರ ಶಬ್ದವಾಚಕನಾಗಿಯೂ ಇರುವನು. ಹೀಗೆ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ನಾಮಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದವನೆಂದು ತಿಳಿದು ಉಪಾಸನೆಯಾದುದರಿಂದ ಆರೋಗ್ಯವನ್ನೂ ಸಂಪತ್ತನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟುಂಟಿರುವನು.

ಏಕಪಂಚಾಶದ್ವರ್ಣಗತ
ಮಾಕಳತ್ರನು ಸರ್ವರೋಳಗ
ವ್ಯಾಕೃತಾಕಾಶಾಂತ ವ್ಯಾಪಿಸಿ ನಿಗಮತತಿಗಳನು ||
ವ್ಯಾಕರಣ ಭಾರತ ಮುಖಾದ್ಯ
ನೇಕ ಶಾಸ್ತ್ರ ಪುರಾಣ ಭಾಷ್ಯಾ
ನೀಕಗಳ ಕಲ್ಪಿಸಿ ಮನೋವಾಚ್ಯಯನೆನಿಸಿಕೊಂಬ || ೧೧ ||

ಪದ್ಯಾರ್ಥ:- ಏಕಪಂಚಾಶದ್ವರ್ಣಗತ=ಅ, ಆ ಮೊದಲಾದ ೫೧ ಅಕ್ಷರ ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯನಾದ, ಮಾಕಳತ್ರನು= ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಿಯು, ಸರ್ವರೋಳಗೆ=ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಾಣಿಗಳೊಳಗೂ, ಹೊರಗೂ, ಅವ್ಯಾಕೃತಾಕಾಶಾಂತ= ಅವ್ಯಾಕೃತಾಕಾಶದವರೆಗೂ, ವ್ಯಾಪಿಸಿ=ವ್ಯಾಪ್ತನಾಗಿ, ನಿಗಮತತಿಗಳನು=ವೇದ ಸಮೂಹಗಳನ್ನು, ವ್ಯಾಕರಣ=ವ್ಯಾಕರಣ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು, ಭಾರತ ಮುಖಾದ್ಯನೇಕವಿಧವಾದ ಪುರಾಣ ಭಾಷ್ಯನೀಕಗಳ=ಪುರಾಣ ಭಾಷ್ಯಗಳ ಸಮೂಹಗಳನ್ನು, ಕಲ್ಪಿಸಿ, ಅವರಿಗೆ ಭೋದಕವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿ, ಮನೋವಾಚ್ಯಯನು= ಮನೋಮಯನೆಂತಲೂ, ವಾಚ್ಯಯನೆಂತಲೂ, ಎನಿಸಿಕೊಂಬ=ಕರೆಸಿಕೊಳ್ಳುವನು.

ತಾತ್ಪರ್ಯ:- ಅಕಾರಾದ್ವಕ್ಷರ ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯನಾಗಿ ಸರ್ವತ್ರ ವ್ಯಾಪ್ತನಾಗಿದ್ದು ಸರ್ವಶಬ್ದವಾಚ್ಯನಾಗಿ ಮನೋವಾಚ್ಯಯನೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾಗಿರುವನೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ:- ಅಕಾರಾದಿ ೫೧ ಅಕ್ಷರಪ್ರತಿಪಾದ್ಯನಾಗಿ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀರಮಣನು ಅವ್ಯಾಕೃತಾಕಾಶದವರೆಗೂ ಸರ್ವತ್ರ ಸರ್ವರೋಳಗೂ ವ್ಯಾಪ್ತನಾಗಿದ್ದು ವೇದ ಭಾರತಾದಿ ಸಕಲ ಶಾಸ್ತ್ರಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಅವರವರ ಯೋಗ್ಯತಾನುಸಾರ ಅರ್ಥವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿ, ಮನೋಮಯ ವಾಚ್ಯಯನೆಂತ ಕರೆಸಿಕೊಂಬನು, [ಯಾವ ಭಾಷ್ಯಗಳಾದರೂ, ಪುರಾಣಾದಿಗಳಾದರೂ ೫೧ ಅಕಾರಾದಿ ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ ಅಜಾದಿ ವಾಚಕನಾಗಿ ಸರ್ವತ್ರ ತುಂಬಿರುವನೆಂದು ತಾತ್ಪರ್ಯ.]

ಭಾರಭ್ಯನ್ನಾಮಕನ ಸಾವಿರ
ದಾರ ನೂರಿಪ್ಪತ್ತು ನಾಲ್ಕು
ಮೂರುತಿಗಳು ಚರಾಚರದಿ ಸರ್ವತ್ರ ತುಂಬಿಹವು ||
ಆರುನಾಲ್ಕು ಜಡಗಳಲಿ ಹದಿ
ನಾರು ಚೇತನಗಳಲಿ ಚಿಂತಿಸೆ
ತೋರಿಕೊಂಬನು ತನ್ನರೂಪವ ಸರ್ವತಾವಿನಲಿ || ೧೨ ||

ಪದ್ಯಾರ್ಥ:- ಭಾರಭ್ಯನ್ನಾಮಕನ=ಭಾರಭೃತ್ ಎಂಬ ಹೆಸರುಳ್ಳ, (ಪರಮಾತ್ಮನ) ಸಾವಿರದಾರನೂರಿಪ್ಪತ್ತು ನಾಲ್ಕು=೧೬೨೪, ಮೂರುತಿಗಳು, ಚರಾಚರದಿ=ಚರಾಚರಾಖ್ಯ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ, ಸರ್ವತ್ರ=ಎಲ್ಲಾ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ತುಂಬಿಹವು=ವ್ಯಾಪಿಸಿಕೊಂಡಿರುವವು. ಆರು ನಾಲ್ಕು ಜಡಗಳಲಿ=ಸ್ಥೂಲದೇಹದೊಳಗೆ ಇರುವ=೬X೪=೨೪ ಜಡಭೂತವಾದ ಪೃಥಿವ್ಯಾದಿ ತತ್ವಗಳಲ್ಲಿ, ಹದಿನಾರು ಚೇತನಗಳಲಿ=ಷೋಡಶಕಲಾಭಿಮಾನಿಗಳಾದ ೧೬ ತತ್ವೇಶರೋಳಗೂ, ಚಿಂತಿಸೆ=ಚಿಂತಿಸಲು, ಸರ್ವತಾವಿನಲಿ=ಎಲ್ಲಾ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ತನ್ನರೂಪವ=ತನ್ನ ರೂಪವನ್ನು, ತೋರಿಕೊಂಬನು=ಅಪರೋಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುವನು.

ತಾತ್ಪರ್ಯ:- ಭಾರಭ್ಯನ್ನಾಮಕನ ಉಪಾಸನಾಕ್ರಮವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ:- ಭಾರಭೃತ್ ಎಂಬ ಹೆಸರುಳ್ಳ ಶ್ರೀಪರಮಾತ್ಮನ ಅಕ್ಷರ ಸಂಖ್ಯಾ ಕ್ರಮದಿಂದ ಭಾ=೪, ರ=೨, ಭ್ಯ=೬, ತ್=೧ ಇದನ್ನು ವಾಮಾಂಕ ಮಾಡಿದರೆ ೧೬೨೪ ಆಗುವುದು. ಇಷ್ಟು ಮೂರ್ತಿಗಳು ಚರಾಚರಾಖ್ಯ ಸರ್ವ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿಯೂ ತುಂಬಿರುವವು. ಪ್ರಪಂಚವನ್ನೆಲ್ಲ ಧರಿಸಿ ಇರುವುದರಿಂದಲೂ, ಭಾರವಹಿಸುವುದೆಂದರೆ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಸರ್ವಪ್ರಾಣಿಗಳ ಯೋಗಕ್ಷೇಮ ಭಾರವನ್ನು ವಹಿಸಿರುವನೆಂದರ್ಥ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಶ್ರೀಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ “ಭಾರಭೃತ್” ಎಂದು ಹೆಸರು. ಮತ್ತು ಸ್ಥೂಲ ಶರೀರಗಳಲ್ಲಿ ಇರುವ ೨೪ ತತ್ವಗಳು ಪೃಥಿವ್ಯಾದಿ ಜಡವಾದುದರಿಂದ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ತದ್ರೂಪಿಯಾಗಿರುವನು. ಷೋಡಶ ಕಲೋಪೇತ ಲಿಂಗಶರೀರದಲ್ಲಿಯೂ, ಸ್ಥೂಲ ಶರೀರದಲ್ಲಿಯೂ ಸಹ ಜ್ಞಾನೇಂದ್ರಿಯಗಳು ೫, ಕರ್ಮೇಂದ್ರಿಯಗಳು ೫, ಮಹಾಭೂತಗಳು ೫, ಮನಸ್ಸು ೧. ಇವುಗಳ ಅಭಿಮಾನಿ ದೇವತೆಗಳು ಚೇತನರಾದುದರಿಂದ ಹದಿನಾರು ಚೇತನಗಳಲಿ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವರು. ೨೪ರಲ್ಲಿ ೧೬ ಚೇತನರನ್ನು ಮಾತ್ರ ಏಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡರೆಂದರೆ ಪಂಚಮಹಾಭೂತಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡರೆ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಕಿರಣಗಳು ಹೇಗೆ ಬೇರೆಯಾಗುವುದಿಲ್ಲವೋ ಹಾಗೆ ತನ್ಮಾತ್ರಾ ಗುಣಗಳು ಪೃಥಿವ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬೇರೆ ಇರದೆ ಪೃಥಿವೀಗುಣ ಗಂಧ, ಉದಕದ ಗುಣ ರಸ, ಹೀಗೆ ಇವುಗಳು ಒಂದೊಕ್ಕೊಂದು ಸಂಬಂಧಿಸಿಯೇ ಇರುವುವು. ಇವುಗಳಿಗೆ ಸ್ಥಾನವು ಬೇರೆಯಿಲ್ಲದೆ ಜ್ಞಾನೇಂದ್ರಿಯಗಳೇ ಆವಾಸಸ್ಥಾನವಾಗಿರುವವು ಅಂದರೆ ಮೂಗು ಗಂಧಗುಣದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಭೂತತ್ವಕ್ಕೆ ಸ್ಥಾನವಾಗಿಯೂ, ಕಣ್ಣು ರೂಪ ಗುಣ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ತೇಜಸ್ವತ್ವಕ್ಕೂ ಹೀಗೆ ಒಂದರಲ್ಲೊಂದು ಸೇರಿರುವುದರಿಂದಲೂ ಜ್ಞಾನೇಂದ್ರಿಯಾಭಿಮಾನಿಗಳೇ ಇವುಗಳಿಗೂ ಅಭಿಮಾನಿಗಳಾಗಿರುವುದರಿಂದಲೂ, ತನ್ಮಾತ್ರಾಗುಣಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟರು. ಚಿತ್ತ, ಬುದ್ಧಿ, ಅಹಂಕಾರಗಳು ಮನಸ್ಸಿನ ಪ್ರಭೇದವೇ ಆದುದರಿಂದ ಮನಸ್ಸತ್ವವನ್ನು ಮಾತ್ರ ತೆಗೆದುಕೊಂಡರು. ಪ್ರಾಯಶಃ ಷೋಡಶಕಲೋಪೇತವು ಪುರುಷಶರೀರವೆಂತಲು, ಆದುದರಿಂದಲೇ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಷೋಡಶಾತ್ಮಕನೆಂದು ಹೆಸರೆಂಬ ಭಾಗವತ ವಚನಾದಿಗಳನ್ನು ಸರಿಸಿ ದಾಸರಾಯರು ‘ಹದಿನಾರು ಚೇತನಗಳಲಿ’ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವರು. ಹೀಗೆ ಸರ್ವತ್ರ ಇದ್ದು ನಮ್ಮ ಸಕಲ ಯೋಗಕ್ಷೇಮ ಭಾರವನ್ನು ವಹಿಸಿ ರಕ್ಷಿಸೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಸ್ವಕರ್ತೃತ್ವಾಭಿಮಾನವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಧ್ಯಾನಮಾಡಬೇಕು. ಮನೆ, ವನವೆಂಬ ಸ್ಥಳಭೇದವಿಲ್ಲದೆ, ಅಥವಾ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯ, ಗೃಹಸ್ಥ, ವಾನಪ್ರಸ್ಥ, ಸನ್ಯಾಸ ಎಂಬ ಭೇದವಿಲ್ಲದೆ ಯಾವ ರೀತಿಯಲ್ಲಾದರೂ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಭಜನ ಮಾಡುವವರಿಗೆ ಅಪರೋಕ್ಷದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ರೂಪವನ್ನು ತೋರಿಸುವನು.

ಮಿಸುನಿಮೇಲಣ ಮಣಿಯವೋಲ್ ರಾ
ಜಿಸುವ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳ ಮನದಲಿ
ಬಿಸಜಾಂಡಾಧಾರಕನು ಆಧೇಯನೆಂದೆನಿಸಿ ||

ದ್ವಿಶತನಾಲ್ವತ್ತೆರಡು ರೂಪದಿ
ಶಶಿಯೊಳಿಪ್ಪನು ಶಶದೊಳಗೆ ಶೋ
ಭಿಸುವ ನಾಲ್ವತ್ತೆರಡಧಿಕ ಶತರೂಪದಿಂದಲಿ || ೧೩ ||

ಪದ್ಯಾರ್ಥ:- ಮಿಸುನಿಮೇಲಣ=ಚಿನ್ನದ ಮೇಲೆ ಕೆತ್ತಲ್ಪಟ್ಟ ಮಣಿಯ, ವೋಲ್= ಮಾಣಿಕ್ಯದಂತೆ, ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳ=ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಮೊದಲಾದ ದೇವತೆಗಳ, ಮನದಲಿ= ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ, ರಾಜಿಸುವ=ಶೋಭಿಸುವನು. ಬಿಸಜ ಜಾಂಡಾಧಾರಕನು=ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಾಧಾರಕನೆಂತಲೂ, ಆಧೇಯನೆಂತಲೂ ಎನಿಸಿಕೊಂಡು, ದ್ವಿಶತ ನಾಲ್ವತ್ತೆರಡುರೂಪದಿ=೨೪೨ ರೂಪಗಳಿಂದ, ಶಶಿಯೊಳಿಪ್ಪನು=ಚಂದ್ರನೊಳಗೆ ಇರುವನು, ಶಶದೊಳಗೆ=ಚಂದ್ರ ಮಧ್ಯಗತ ಕಳಂಕದೊಳಗೆ, ನಾಲ್ವತ್ತೆರಡಧಿಕ ಶತರೂಪದಲಿ=೧೪೨ ರೂಪಗಳಿಂದ, ಬಿಡದೆ=ಸರ್ವಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ, ಶೋಭಿಸುವನು.

ತಾತ್ಪರ್ಯ:- ಆಧಾರ, ಆಧೇಯ ರೂಪಗಳಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮನ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾದ ಕುಂದಣದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಶೋಭಿಸುವ ಮಾಣಿಕ್ಯದಂತೆ ಆಧಾರ, ಆಧೇಯ ರೂಪಗಳಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಶೋಭಿಸುವನು. ಚಿನ್ನ ಮಧ್ಯಗತ ಮಾಣಿಕ್ಯೋಪಮಾನದಿಂದ ಚಿನ್ನಪ್ರಾಯನಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಕ್ಕೆ ಆಧಾರನಾಗಿರುವನು. ವಿಶ್ವರೂಪದಿಂದ ಮಾಣಿಕ್ಯದಂತೆ ಅದರೊಳಗೆ ಶೋಭಿಸುವನು. ಈ ರೂಪವನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಯೋಗ್ಯತಾನುಸಾರವಾಗಿ ಅಪರೋಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತಿರುವರು. ಆಧಾರಾಧೇಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಂದು ಉಪಮಾನವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಚಂದ್ರನ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಆಧೇಯವಾಗಿ ಶಶವೆಂಬ ಕಳಂಕವು ಶೋಭಿಸುವುದು. ಜನಗಳು ಅದನ್ನು ಜಿಂಕೆಯೆಂದು ಹೇಳುವರು. ಅದಕ್ಕೆ ಶಶ ಎಂದು ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಹೆಸರು. ಶಶ ಎಂದರೆ ಮೊಲ. ಪ್ರಕೃತ ಚಂದ್ರನ ಕಳಂಕಕ್ಕೆ ಶಶ ಎಂಬ ಹೆಸರು ಇರುವುದರಿಂದ ಶಶವುಳ್ಳವನು ಶಶಿ ಎಂದು, ಚಂದ್ರನಿಗೆ ಹೆಸರಾಯಿತು. ಹೀಗೆ ಆಧಾರನಾಮಕನಾಗಿ ಅಕ್ಷರ ಕ್ರಮದಿಂದಲೂ ಆ=೨, ಧಾ=೪, ರ=೨ ವಾಮಾಂಕ ಸಂಖ್ಯೆ=೨೪೨ ರೂಪಗಳಿಂದಲೂ, ಚಂದ್ರ, ಚಂದ್ರನ ಕಳಂಕಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಆಧಾರ ರೂಪನಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದಲ್ಲಿಯೂ ಆಧೇಯನಾಮಕನಾಗಿ, ಆ=೨, ಧೇ=೪, ಯ=೧ ಇದರ ವಾಮಾಂಕ ಸಂಖ್ಯೆ ೧೪೨ ರೂಪಗಳಿಂದಲೂ, ಆಧೇಯ ರೂಪದಿಂದ ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಇದರಂತೆಯೇ, ಯಾವ ವಸ್ತುವಿನ ಆಧಾರದಮೇಲೆ ಯಾವ ವಸ್ತು ಇರುವುದೋ ಅವುಗಳಲ್ಲಿಲ್ಲಾ ಆಧಾರ, ಆಧೇಯ ರೂಪಗಳಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮನು ಸರ್ವದಾ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿರುವನೆಂದು ಚಿಂತನೆ ಮಾಡಬೇಕು.

ಎರಡುಸಾವಿರದೆಂಟು ರೂಪವ
ನರಿತು ಸರ್ವಪದಾರ್ಥದಲಿ ಶಿರಿ
ವರನ ಪೂಜೆಯ ಮಾಡುವರಗಳ ಬೇಡು ಕೊಂಡಾಡು ||
ಬರಿದೆ ಜಲದಲಿ ಮುಣಗಿ ಬಿಸಲೊಳು
ಬೆರಳನೆಳಿಸಿದರೇನು ಸದ್ಗುರು
ಹಿರಿಯರನುಸರಿಸಿದರ ಮರ್ಮವನರಿಯದಿಹ ನರನು || ೧೪ ||

ಪದ್ಯಾರ್ಥ:-ಎರಡುಸಾವಿರ ದೆಂಟುರೂಪವನು=(ಭಾರ ಭೃತ್ ಆಧಾರ, ಆಧೇಯಗಳ ಒಟ್ಟು ರೂಪಗಳು) ೨೦೦೮ ರೂಪಗಳನ್ನು ಅರಿತು=ತಿಳಿದು, ಶಿರಿವರನ=ಲಕ್ಷ್ಮೀರಮಣನನ್ನು, ಸರ್ವ ಪದಾರ್ಥದಲಿ=ಎಲ್ಲ ವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಪೂಜೆಯಮಾಡು=ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡು, ವರಗಳ ಬೇಡು, ಕೊಂಡಾಡು=ಸ್ತುತಿಸು, ಸದ್ಗುರು ಹಿರಿಯರನು= ಸದ್ಗುರುಗಳಾದ ದೊಡ್ಡವರನ್ನು, ಅನುಸರಿಸಿ, ಇದರ, ಮರ್ಮವನ್ನು, ಅರಿಯದೆ=ತಿಳಿಯದೆ, ಇಹ=ಇರುವ, ನರನು=ಮನುಷ್ಯನು, ಬರಿದೆ=ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲದೆ, ಕೂತುಕೊಂಡು, ಬೆರಳನು= ಎಣಿಸಿದರೆ ಏನು? =ಏನು ಪ್ರಯೋಜನ? [ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲವೆಂದರ್ಥ.]

ತಾತ್ಪರ್ಯ:- ಮೇಲಿನ ಎರಡು ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ಒಟ್ಟು ಭಗವದ್ರೂಪಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾ ಸದ್ಗುರುವಿನ ಉಪದೇಶವಿಲ್ಲದವರಿಗೆ ಈ ಉಪಾಸನೆಯು ಗೋಚರವಿಲ್ಲವೆಂದೂ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ:-

೧೨ನೆಯ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ಭಾರಭೃತ್ ರೂಪಗಳ ಸಂಖ್ಯಾ ೧೬೨೪, ಆಧಾರರೂಪಗಳು ೨೪೨, ಆಧೇಯ ರೂಪಗಳು ೧೪೨, ಒಟ್ಟು ರೂಪಗಳೂ ೨೦೦೮ ಇಷ್ಟು ಭಗವದ್ರೂಪಗಳನ್ನು ಸರ್ವ ಪದಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿಯೂ ತಿಳಿದು ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಿಯನ್ನು ಯಾರು ಪೂಜಿಸುವರೋ ಅವರೇ ಧನ್ಯರು, ಮಾನ್ಯರು. ಅವರನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ಮರ್ಮವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಅವರನ್ನು

ಸ್ತುತಿಸಬೇಕು. ಸದ್ಗುರುಗಳ ಸೇವಾ ಮಾಡಿ ಅವರ ಉಪದೇಶದಿಂದ ಈ ಮರ್ಮಗಳನ್ನು ಅರಿಯದೆ ಇರುವ ಮನುಷ್ಯನು ದೊಡ್ಡ ಆಚಾರ್ಯನೆಂಬ ವೇಷಧಾರಿಯಾಗಿ ಭಳಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ಹೊಳೆಯಲ್ಲಿ ಮುಣುಗಿ ಬಿಸಲಲ್ಲಿ ಕೂತು ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚುತ್ತಾ ತೆರೆಯುತ್ತ ಬೆರಳೆಣಿಸಿದರೆ ಫಲವೇನು? ಯಾವ ಪ್ರಯೋಜನವೂ ಇಲ್ಲವು.

**ಮತ್ತೆ ಚಿದ್ವೇಹದೊಳಗೆಂ
ಭತ್ತುಸಾವಿರದೇಳುನೂರಿ
ಪತ್ತೆ ಐದು ನೃಸಿಂಹ ರೂಪದಲ್ಲಿದ್ದು ಜೀವರಿಗೆ ||
ನಿತ್ಯದಲಿ ಹಗಲಿರುಳೂ ಬಪ್ಪಪ
ಮೃತ್ಯುವಿಗೆ ತಾ ಮೃತ್ಯುವೆನಿಸುವ
ಭೃತ್ಯವತ್ಸಲ ಭಯವಿನಾಶನ ಭಾಗ್ಯಸಂಪನ್ನ || ೧೫ ||**

ಪದ್ಯಾರ್ಥ:-ಮತ್ತೆ, ಚಿದ್ವೇಹದೊಳಗೆ=ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ರೂಪಗಳಲ್ಲದೆ ಜೀವನ ಸ್ವರೂಪ ದೇಹದೊಳಗೆ, ಎಂಭತ್ತು ಸಾವಿರದೇಳುನೂರಿಪತ್ತೆದು ನೃಸಿಂಹ ರೂಪದಲಿ ೮೦೭೨೫ ನಾರಸಿಂಹರೂಪಗಳಿಂದ ಇದ್ದು, ಜೀವರಿಗೆ ನಿತ್ಯದಲಿ, ಹಗಲಿರುಳು=ಹಗಲು ರಾತ್ರಿಗಳಲ್ಲಿ, ಬಪ್ಪ=ಬರುವ, ಅಪಮೃತ್ಯುವಿಗೆ, ತಾ=ತಾನು, ಮೃತ್ಯುವೆನಿಸುವ. ಭಕ್ತವತ್ಸಲ. ಭಯವಿನಾಶನ. ಭಾಗ್ಯಸಂಪನ್ನ.

ತಾತ್ಪರ್ಯ:- ಸ್ವರೂಪ ದೇಹದೊಳಗಿನ ಭಗವದ್ರೂಪಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ:- ನರಸಿಂಹ ಎಂಬ ರೂಪದ ಅಕ್ಷರಸಂಖ್ಯೆ ಮಾಡಿದರೆ ನ=೫, ರ=೨, ಸಿ=೭, ಂ=೦, ಹ=೮ ವಾಮಾಂಕ ಮಾಡಿದರೆ ೮೦೭೨೫ ರೂಪಗಳಿಂದ ನರಸಿಂಹನು ಜೀವನಸ್ವರೂಪ ದೇಹದಲ್ಲಿದ್ದು ಜೀವರಿಗೆ ಪ್ರತಿದಿವಸದಲ್ಲಿಯೂ ಹಗಲು ರಾತ್ರಿಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ ಅಪಮೃತ್ಯುವಿಗೆ ಮೃತ್ಯುವೆನಿಸುವನು. ಅಂದರೆ ಅಪಮೃತ್ಯುವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವನೆಂದರ್ಥ. ತನ್ನ ಭೃತ್ಯರಲ್ಲಿ ಪರಮ ವಾತ್ಸಲ್ಯವುಳ್ಳವನೂ, ಭಕ್ತರ ಭಯವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವವನೂ, ಷಡ್ಗುಣೈಶ್ವರ್ಯ ಪೂರ್ಣನೂ ಆದುದರಿಂದಲೇ ಅಪಮೃತ್ಯುಹರಣ ಮಾಡುವನೆಂದರ್ಥ.

**ಜ್ವರನೊಳಿಪ್ಪತ್ತೇಳು ಹರನೊಳ
ಗಿರುವ ಇಪ್ಪತ್ತೆಂಟು ರೂಪದಿ
ಎರಡುಸಾವಿರದೆಂಟನೂರಿಪ್ಪತ್ತರೇಳೆನಿಪ ||
ಜ್ವರಹರಾಹ್ವಯ ನಾರಸಿಂಹನ
ಸ್ಮರಣೆ ಮಾತ್ರದಿ ದುರಿತ ರಾಶಿಗ
ಳಿರದೆ ಪೋಪವು ತರಣೆ ಬಿಂಬವ ಕಂಡ ಹಿಮದಂತೆ ||೧೬ ||**

ಪದ್ಯಾರ್ಥ:- ಜ್ವರನೊಳು=ಮಹೇಶ್ವರನಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾದ ಜ್ವರದೊಳಗೆ, ೨೭ ರೂಪಗಳಿಂದಲೂ, ಹರನೊಳಗೆ=ಜ್ವರವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ ಹರನೊಳಗೆ, ಇಪ್ಪತ್ತೆಂಟು ರೂಪದಿ= ೨೮ ರೂಪಗಳಿಂದಲೂ, ಇರುವ. ಎರಡು ಸಾವಿರ ದೆಂಟನೂರಿಪ್ಪತ್ತರೇಳೆನಿಪ=೨೮೨೭ ಎನಿಸುವ ರೂಪಗಳುಳ್ಳ, ಜ್ವರಹರಾಹ್ವಯ=ಜ್ವರಹರನೆಂಬ ಹೆಸರುಳ್ಳ, ನಾರಸಿಂಹನ, ಸ್ಮರಣೆ ಮಾತ್ರದಿ, ದುರಿತ ರಾಶಿಗಳು=ಪಾಪ ರಾಶಿಗಳು ಅಥವಾ ಕಷ್ಟ ರಾಶಿಗಳು, ತರಣೆ ಬಿಂಬವ= ಸೂರ್ಯಮಂಡಲವನ್ನು, ಕಂಡ=ನೋಡಿದ, ಹಿಮದಂತೆ=ಮಂಜಿನಂತೆ ಅಥವಾ ಭಳಿಯಂತೆ, ಇರದೆ ಪೋಪವು=ಇರದೆ ಹೋಗುವವು.

ತಾತ್ಪರ್ಯ:- ಎರಡು ಪದ್ಯಗಳಿಂದ ನರಸಿಂಹ ದೇವರ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ವರ್ಣಿಸುತ್ತಾರೆ:- ರುದ್ರದೇವರಿಂದ ಸೃಷ್ಟವಾದುದು ಮಹೇಶ್ವರ ಜ್ವರವು. ಈ ಕಥೆಯು ಹರಿವಂಶದಲ್ಲಿ ಉಷಾಹರಣ ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಿಗೂ ರುದ್ರದೇವರಿಗೂ ಯುದ್ಧ ನಡೆದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವರು. ಇದೇ ಕಥೆಯನ್ನು ಮಹಾಭಾರತ ತಾತ್ಪರ್ಯ ನಿರ್ಣಯ ೨೨ನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ ೨೫ನೆಯ ಶ್ಲೋಕ ಮೊದಲು ೨೬ನೇ ಶ್ಲೋಕದ ವರೆಗೂ ಸಂಕೋಚವಾಗಿ ಹೇಳಿರುವರು. ಅದೆಂತೆನೆ:- 'ಅಥಕೃಷ್ಣಃ ಸಮಾರುಹ್ಯ ಗರುಡಂ ರಾಮಸಂಯುತಃ|| ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನೇನಚತತ್ರಾಗಾತ್ ಪ್ರಥಮಂತತ್ರವನ್ನಿಭಿಃ || ಯುದ್ಧೈವಾಂಗಿರಸಾಚೈವಕ್ಷಣಾದ್ವಿದ್ರಾವ್ಯತಾಫಹರಿಃ ||೨೫|| ವಿದ್ರಾವ್ಯ ಶರ್ವಪ್ರಮಥಾನಾಸಸಾದ ಜ್ವರಂತತಃ || ತೇನ ಭಸ್ಮ ಪ್ರಹಾರೇಣಜ್ವರಿತಂ ರೋಹಿಣೀಸುತಂ ||೨೬|| ಆಶ್ಲಿಷ್ಯ ವಿಜ್ವರಂ ಚಕ್ರೇ ವಾಸುದೇವೋ ಜಗತ್ಪ್ರಭುಃ| ಸ್ವಯಂ ವಿಕ್ರೇಡ್ಯತೇನಾಥ ಕಿಂಚಿತ್ಕಾಲಂ ಜನಾರ್ದನಃ ||೨೭|| ನಿಷ್ಪಿಷ್ಯ ಮುಷ್ಠಿಭಿಶ್ಚಾನ್ಯಂ ಸಸರ್ಜಜ್ವರಮಚ್ಯುತಃ| ಸ್ವಯಂ ಜಿತ್ವಾಪಿಗಿರಿಶ ಭೃತ್ಯಂ ನಾಲಮಿತಿಪ್ರಭುಃ ||೨೮|| ಸ್ವಭೃತ್ಯೇನಜೇತವ್ಯ ಯಿತ್ಯನ್ಯಂ ಸಸೃಜೇತದಾ ಜ್ವರೇಣ ವೈಷ್ಣವೇನಾಸೌಸುಭೃಶಂ ಪೀಡಿತಸ್ತದಾ ||೨೯|| ಗ್ರಾಸಾರ್ಥ ಮುಪನೀತಶ್ಚ ಜಗಾಮ ಶರಣಂ ಹರಿಂ || ತೇನಸ್ತುತಸ್ಸ ಭಗವಾಃ ಮೋಚಯಾಮಾಸತಂ

ಪ್ರಭುಃ ||” ಬಾಣಾಸುರನು ತನ್ನ ಮಗಳಾದ ಉಷೆಯನ್ನು ರಹಸ್ಯವಾಗಿ ಗಾಂಧರ್ವ ವಿಧಿಯಿಂದ ವಿವಾಹಮಾಡಿಕೊಂಡು ಅಂತಃಪುರದಲ್ಲಿರುವ ಅನಿರುದ್ಧನನ್ನು ಜಯಿಸಿ ನಾಗಾಸ್ತ್ರದಿಂದ ಕಟ್ಟಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದನು. ಈ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ನಾರದರ ಮುಖದಿಂದ ತಿಳಿದು ಬಲರಾಮ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನರೊಂದಿಗೆ ಗರುಡಾರೂಢನಾಗಿ ಬಾಣಾಸುರನ ಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಬಂದರು. ಅಲ್ಲಿ ಅಂಗಿರಸ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಧಾನಾಗ್ನಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಮೊದಲು ಯುದ್ಧವನ್ನು ಮಾಡಿ ಕ್ಷಣಮಾತ್ರದಿಂದ ಅವರೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಓಡಿಸಿದರು. ಆಗ ರುದ್ರದೇವರು ಬಾಣಾಸುರನಿಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಒಂದು ಜ್ವರವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಮಾಡಿ ಕೃಷ್ಣನೊಡನೆ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಿದರು. ಆ ಜ್ವರವು ಮೊದಲು ಬಲರಾಮನ ಮೇಲೆ ಬೂದಿಯನ್ನು ಚಲ್ಲಲು ಭಸ್ಮ ಪ್ರಹಾರದಿಂದ ಬಲರಾಮನಿಗೆ ಬಲವತ್ತರವಾದ ಜ್ವರವು ದೇಹದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಿಸಿ ಬಹಳ ಪೀಡಿತನಾಗಲು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಬಲರಾಮನನ್ನು ಅಲಿಂಗನ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಆ ಜ್ವರವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿದನು. ಆಗ ಮಹೇಶ್ವರನ ಜ್ವರವು ಬಲರಾಮನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಕೃಷ್ಣನಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರವೇಶಮಾಡಿತು. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ವ್ಯಥೆಪಟ್ಟವನಂತೆ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡು ತದನಂತರ ತನ್ನ ಮುಷ್ಟಿಪ್ರಹಾರದಿಂದ ಆ ಜ್ವರವನ್ನು ಜಯಿಸಿದನು. ರುದ್ರಭೃತ್ಯನನ್ನು ತನ್ನ ಭೃತ್ಯನಿಂದಲೇ ಸೋಲಿಸಬೇಕೆಂಬ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ತಾನೂ ಒಂದು ಜ್ವರವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದನು. ಆಗ ವೈಷ್ಣವ ಜ್ವರವು ಹೊರಟು ಆ ಮಹೇಶ್ವರ ಜ್ವರವನ್ನು ಹೊರಗೆ ಸೆಳೆದು ಬಹಳವಾಗಿ ಪೀಡಿಸಿ ಕಡೆಗೆ ಆ ಜ್ವರವನ್ನೇ ಭಕ್ಷಿಸಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಲು ಮಹೇಶ್ವರ ಜ್ವರವು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಪ್ರಾಣದಾನ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಮೊರೆಹೊಕ್ಕಿತು. ಆ ಜ್ವರದಿಂದ ಸ್ತುತ್ಯನಾಗಿ ತನ್ನ ಜ್ವರವನ್ನು ಉಪಸಂಹಾರ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಮಹೇಶ್ವರ ಜ್ವರವೊಂದೇ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿರುವಂತೆ ವರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ‘ನೀನು ಇಷ್ಟು ಭಾಗದಿಂದ ಮನುಷ್ಯರಲ್ಲಿಯೂ ಮೃಗಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ವೃಕ್ಷಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟಿಷ್ಟು ಭಾಗಗಳಿಂದ ವಾಸಮಾಡಬೇಕೆಂತಲೂ, ಜ್ವರದಿಂದ ಪೀಡಿತರಾದ ಮಾನವರು ನಿನ್ನನ್ನು ನಾನು ಜಯಿಸಿದ ಈ ಕಥೆಯನ್ನು ಶ್ರವಣಪಠಣಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ತಕ್ಷಣ ಅವರಿಗೆ ಜ್ವರಪೀಡಾ ಪರಿಹಾರವಾಗ ಬೇಕೆಂತಲೂ ವರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಕಳುಹಿಸಿದನು. ಜ್ವರವನ್ನು ಜಯಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಸ್ವಯಂ ರುದ್ರದೇವರೇ ಕೃಷ್ಣನೊಂದಿಗೆ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಸೋತರು. ಆಗ ಬಾಣಾಸುರನು ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಬರಲು ಅವನನ್ನು ಜಯಿಸಿದ್ದಲ್ಲದೆ ಅವನನ್ನು ಕೊಲ್ಲಲು ಆಯುಧವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ರುದ್ರದೇವರು ನೋಡಿ ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಬೇಡಿಕೊಂಡರು. ಆಗ ಕೃಷ್ಣನು ರುದ್ರದೇವರಿಗೋಸ್ಕರ ಅವನನ್ನು ಕೊಲ್ಲದೆ ಅವನ ಸಹಸ್ರ ಕೈಗಳ ಪೈಕಿ ಎರಡನ್ನು ಮಾತ್ರ ಬಿಟ್ಟು ಮಿಕ್ಕವುಗಳನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿಬಿಟ್ಟನು. ರುದ್ರದೇವರು ಬಾಣಾಸುರನನ್ನು ಸಮಾಧಾನ ಪಡಿಸಿ ಹೊರಟು ಹೋದರು. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಅನಿರುದ್ಧನನ್ನು ಬಿಡಿಸಿಕೊಂಡು ಉಷಾದೇವಿಯಿಂದಲೂ ಕೂಡಿ ಯಥಾಪ್ರಕಾರ ದ್ವಾರವತೀಗೆ ಹೋದರು.

ಇಂತಹ ಜ್ವರದಲ್ಲಿ ಅಕ್ಷರ ಸಂಖ್ಯೆಯಿಂದ ಜ್ವ=೭, ರ=೨, ಅಂತು ವಾಮಾಂಕದಿಂದ ೨೭, ಇಷ್ಟು ರೂಪಗಳಿಂದ ಇರುವನು. ಇದನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ ಹರನಲ್ಲಿ ಹ=೮, ರ=೨ ಅಂತು ೨೮ ರೂಪಗಳಿಂದ ಇರುವನು. ಶ್ರೀನರಸಿಂಹನು ‘ಜ್ವರಹರ’ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಜ್ವ=೭, ರ=೨, ಹ=೮, ರ=೨, ಹೀಗೆ ೨೮೨೭ ರೂಪಗಳಿಂದ ತನ್ನನ್ನು ಸ್ಮರಣೆಮಾಡುವ ಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಸೂರ್ಯನು ಮಂಜುಗಳನ್ನು ಹೇಗೆ ಪರಿಹರಿಸುವನೋ, ಅಥವಾ ಭಳಿಯನ್ನು ಹೇಗೆ ಓಡಿಸುವನೋ, ಹಾಗೆ ತನ್ನ ಭಕ್ತರಿಗೆ ಬರುವ ದುರಿತಗಳನ್ನು ದೂರ ಅಟ್ಟುವನು.

ಮಾಸಪರಿಯಂತರವು ಬಿಡದೆ ನೃ
ಕೇಸರಿಯ ಶುಭನಾಮ ಮಂತ್ರ ಜಿ
ತಾಸನದ ಲೇಕಾಗ್ರ ಚಿತ್ತದಿ ನಿಷ್ಕಪಟದಿಂದ ||
ಬೇಸರದೆ ಜಪಿಸಲು ವೃಜಿನಗಳ
ನಾಶಗೈಸಿ ಮನೋರಥಗಳ ಪ
ರೇಶ ಪೂರ್ತಿಯ ಮಾಡಿ ಕೊಡುವನು ಕಡೆಗೆ ಪರಗತಿಯ || ೧೭ ||

ಪದ್ಯಾರ್ಥ:- ಮಾಸ ಪರಿಯಂತರವು=ಒಂದು ತಿಂಗಳವರೆಗೂ, ಬಿಡದೆ, ನೃಕೇಸರಿಯು=ನರಸಿಂಹನ, ಶುಭನಾಮ ಮಂತ್ರ=ಶುಭಕರವಾದ ನಾಮ ಮಂತ್ರವನ್ನು, ಜಿತಾಸನದಲಿ=ಸ್ಥಿರವಾದ ಆಸನದಲ್ಲಿ, ಕೂತು, ಏಕಾಗ್ರಚಿತ್ತದಿ=ತದೇಕ ಮನಸ್ಕನಾಗಿ, ನಿಷ್ಕಪಟದಿಂದ, ಬೇಸರದೆ=ಬೇಸರಗೊಳ್ಳದೆ, ಜಪಿಸಲು, ವೃಜಿನಗಳ=ಪಾಪಗಳನ್ನು, ನಾಶಗೈಸಿ=ಪರಿಹರಿಸಿ, ಮನೋರಥಗಳ=ಮನೋಭೀಷ್ಣಗಳನ್ನು, ಪರೇಶ=ಸರ್ವೇಶ್ವರನಾದ ಶ್ರೀಪರಮಾತ್ಮನು, ಪೂರ್ತಿಯ ಮಾಡಿ, ಕಡೆಗೆ, ಪರಗತಿಯ, ಕೊಡುವನು.

ತಾತ್ಪರ್ಯ:- ಈ ಪದ್ಯದಿಂದ ನರಸಿಂಹ ದೇವರ ಮಂತ್ರೋಪಾಸನದ ಫಲವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ:- ಒಂದು ತಿಂಗಳವರೆಗೂ ಅವಿಚ್ಛಿನ್ನವಾಗಿ ಶುಭಕರವಾದ ನರಸಿಂಹ ನಾಮಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಜಪಿಸಬೇಕು. ಆ ಮಂತ್ರವನ್ನು, ಅದನ್ನು ಜಪಿಸುವ

ಕಮವನ್ನು ತಂತ್ರಸಾರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವರು. 'ಉಗ್ರಂ ವೀರಂ ಮಹಾವಿಷ್ಣುಂ ಜ್ವಲಂತಂ ಸರ್ವತೋ ಮುಖಿಂ ನೃಸಿಂಹಂ ಭೀಷಣಂ ಭದ್ರಂ ಮೃತ್ಯೋರ್ಮೃತ್ಯಂ ನಮಾಮ್ಯಹಂ ||' ಎಂಬ ೩೨ ಅಕ್ಷರಗಳುಳ್ಳ ಮಹಾಮಂತ್ರವನ್ನು ಚಲಿಸದೆ ಆಸನದಲ್ಲಿ ಕೂತು ಏಕಾಗ್ರ ಚಿತ್ತನಾಗಿ ಜಪಿಸಬೇಕು. ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದೆ ಜನರು ಮೆಚ್ಚುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಮಾಡುವುದು ಕಪಟವೆನಿಸುವುದು. ಹಾಗಿಲ್ಲದೆ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಆಲಸ್ಯಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಜಪಿಸಿದರೆ ಸಕಲ ಪಾಪಗಳನ್ನೂ ಪರಿಹರಿಸಿ, ಸರ್ವೇಶನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಅವರ ಮನೋಭೀಷ್ಯವನ್ನು ಪೂರೈಸಿ ಕಡೆಗೆ ಉತ್ತಮವಾದ ಗತಿಯನ್ನು ಕೊಡುವನು.

ಚತುರಮೂರ್ತ್ಯಾತ್ಮಕ ಹರಿಯು ತ್ರಿಂ
ಶತಿಸುರೂಪದಿ ಬ್ರಹ್ಮನೊಳು ಮಾ
ರುತನೊಳಿಪ್ಪತ್ತೇಳುರೂಪದೊಳಿಪ್ಪ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನು ||
ಸುತರೊಳಿಪ್ಪತ್ತೈದು ಹದಿನೆಂ
ಟತುಳ ರೂಪಗಳರಿತು ವತ್ಸರ
ಶತಗಳಲಿ ಪೂಜಿಸುತಲಿರು ಚತುರಾತ್ಮಕನ ಪದವ || ೧೮ ||

ಪದ್ಯಾರ್ಥ:- ಚತುರ ಮೂರ್ತ್ಯಾತ್ಮಕ=ಅನಿರುದ್ಧಾದಿ ನಾಲ್ಕು ರೂಪಾತ್ಮಕನಾದ, ಹರಿಯು=ವಾಸುದೇವನು, ತ್ರಿಂಶತಿಸುರೂಪದಿ=ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಾದ ೩೦ ರೂಪಗಳಿಂದ, ಬ್ರಹ್ಮನೊಳು=ಬ್ರಹ್ಮದೇವರಲ್ಲಿಯೂ, ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನು=ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನು ರೂಪಿಯಾದ ಶ್ರೀಪರಮಾತ್ಮನು, ಮಾರುತನೊಳು=ವಾಯುದೇವರಲ್ಲಿ, ಇಪ್ಪತ್ತೇಳು ರೂಪದೊಳು=೨೭ ರೂಪಗಳಿಂದಲೂ, ಇಪ್ಪು=ಇರುವನು. ಸುತರೊಳು=ಬ್ರಹ್ಮ ವಾಯುಗಳ ಮಕ್ಕಳಾದ ಗರುಡ, ಶೇಷ, ರುದ್ರರೊಳಗೆ, ಇಪ್ಪತ್ತೈದು=ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ರೂಪಗಳಿಂದ, ಸಂಕರ್ಷಣನೂ ಇರುವನು. ಹದಿನೆಂಟುತುಳ ರೂಪಗಳ=ಸಮರಹಿತವಾದ ೧೮ ರೂಪಗಳಿಂದ ಅನಿರುದ್ಧನು, (ಇರುವನು). ವತ್ಸರಶತಗಳಲಿ=ಹೀಗೆ ೧೦೦ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು ನೂರು ರೂಪಗಳನ್ನು (ತಿಳಿದು) ಚತುರಾತ್ಮಕನ=೪ ವ್ಯೂಹಾತ್ಮಕನಾದ ಶ್ರೀಪರಮಾತ್ಮನು, ಪದವ=ಪಾದಾರವಿಂದಗಳನ್ನು, ಪೂಜಿಸುತಲಿರು=ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಲಿರು.

ತಾತ್ಪರ್ಯ:- ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ಇರುವ ೧೦೦ ವರ್ಷಗಳ ಆಯುರ್ಮಾನದಲ್ಲಿ ಚಿಂತಿಸಬೇಕಾದ ಭಗವದ್ರೂಪಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ:- ಅನಿರುದ್ಧ, ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನು, ಸಂಕರ್ಷಣ, ವಾಸುದೇವ ಎಂಬ ೪ ವ್ಯೂಹಾತ್ಮಕವಾದ ಶ್ರೀಪರಮಾತ್ಮನು ಮನುಷ್ಯರ ಆಯುಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ೩೦ ವರ್ಷಗಳವರೆಗೂ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿ ಅಧಿಪತಿಯಾಗಿರುವನು, ವಾಸುದೇವನು ೩೦ ರೂಪಗಳಿಂದ ೩೦ ವರ್ಷಗಳವರೆಗೂ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿದ್ದು ಶರೀರವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವನು. ತದನಂತರ ೨೭ ವರ್ಷಗಳವರೆಗೂ ಅಂದರೆ ೩೧ನೆಯ ವರ್ಷ ಮೊದಲು ೨೭ ವರ್ಷಗಳಾಗುವವರೆಗೂ ವಾಯುದೇವರು ಅಭಿಮಾನಿಗಳಾಗಿರುವರು. ಆಗ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನನು ೨೭ ರೂಪಗಳಿಂದ ಆ ೨೭ ವರ್ಷಗಳವರೆಗೂ ವಾಯ್ವಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿದ್ದು ಶರೀರವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವನು. ತದನಂತರ ೨೫ ವರ್ಷಗಳು ಅಂದರೆ ೫೬ ನೆಯ ವರ್ಷದಿಂದ ೮೧ ವರ್ಷಗಳವರೆಗೂ ಗರುಡ ಶೇಷ ರುದ್ರರು ಅಧಿಪತಿಗಳಾಗಿರುವರು. ಅವರಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿ ಸಂಕರ್ಷಣನು ೨೫ ವರ್ಷಗಳವರೆಗೂ ೨೫ ರೂಪಗಳಿಂದ ಇದ್ದು ಪಾಲಿಸುವನು. ಉಳಿದ ೧೮ ವರ್ಷಗಳ ವರೆಗೂ ಶ್ರೀಅನಿರುದ್ಧರೂಪಿಯಾದ ಪರಮಾತ್ಮನು ತಾನೇ ಹದಿನೆಂಟು ರೂಪಗಳಿಂದ ಪಾಲಿಸುವನು. ಹೀಗೆ ೪ ರೂಪಗಳುಳ್ಳ ಪರಮಾತ್ಮನು ೧೦೦ ವರ್ಷಗಳವರೆಗೂ ೪ ರೂಪಗಳಿಂದ ನಮ್ಮನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವನೆಂದರಿತು ಶ್ರೀನಾರಾಯಣ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕೆಂದು ಅರ್ಥ.

ನೂರು ವರುಷಕೆ ದಿವಸ ಮೂವ
ತ್ತಾರು ಸಾವಿರವಹವು ನಾಡಿಸ
ರೀರ ದೊಳಗಿನಿತಿಹವು ಸ್ತ್ರೀ ಪುಂ ಭೇದದಲಿ ಹರಿಯ ||
ಈರಧಿಕ ಎಷ್ಟತ್ತುಸಾವಿರ
ಮೂರುತಿಗಳ ನೆನೆದು ಸರ್ವಾ
ಧಾರಕನ ಸರ್ವತ್ರ ಪೂಜಿಸು ಪೂರ್ಣನೆಂದರಿತು || ೧೯ ||

ಪದ್ಯಾರ್ಥ:- ನೂರು ವರುಷಕೆ=ನೂರು (೧೦೦) ವರ್ಷಗಳಿಗೆ, ದಿವಸ=ರಾತ್ರಿ ಹಗಲಿನಿಂದ ಕೂಡಿದ ದಿವಸಗಳು, ಮೂವತ್ತಾರು ಸಾವಿರವು=೩೬ ಸಹಸ್ರಗಳು, ಅಹವು= ಆಗುವವು. [ಇದರಲ್ಲಿ ಹಗಲು ೩೬ ಸಹಸ್ರ, ರಾತ್ರಿ ೩೬ ಸಹಸ್ರ ಹೀಗೆ ೭೨

ಸಹಸ್ರಗಳಾಗುವುವು.] ಇನಿತು=ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ, ಶರೀರದೊಳಗೆ=ನಮ್ಮ ದೇಹದೊಳಗೆ, ಸ್ತ್ರೀ ಪುಂಭೇದದಲಿ=೩೬ ಸಾವಿರ ಹಗಲು ನಾಡಿಗಳು ಪುರುಷನಾಡಿಗಳೆಂತಲೂ, ೩೬೦೦೦ ರಾತ್ರಿ ನಾಡಿಗಳು ಸ್ತ್ರೀ ನಾಡಿಗಳೆಂತಲೂ, ಬಲಭಾಗ, ಎಡಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಇರುವವು. ಈ ನಾಡಿಗಳಲ್ಲಿ, ಹರಿಯು= ಶ್ರೀಪರಮಾತ್ಮನ, ಈರಧಿಕ ಎಪ್ಪತ್ತು ಸಾವಿರ ಮೂರುತಿಗಳ=೭೧ ಸಹಸ್ರ ಮೂರ್ತಿಗಳನ್ನು, ನೆನೆದು=ಚಿಂತಿಸಿ, ಪೂರ್ಣನೆಂದರಿತು=ಅನಂತಾದಿ ಗುಣಗಳಿಂದ ಪೂರ್ಣನೆಂದು ತಿಳಿದು, ಸರ್ವಾಧಾರಕನ=ಸರ್ವ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೂ ಆಧಾರ ಭೂತನಾದ ಶ್ರೀಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಸರ್ವತ್ರ=ಸರ್ವ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಪೂಜಿಸು=ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡು.

ತಾತ್ಪರ್ಯ:- ಮನುಷ್ಯರ ಆಯುಷ್ಯ ನೂರು ವರ್ಷಗಳಿಗೆ ವರ್ಷ ಒಂದಕ್ಕೆ ೩೬೦ ದಿವಸಗಳ ಪ್ರಕಾರ ೧೦೦ ವರ್ಷಗಳಿಗೆ ೩೬೦೦೦ ದಿವಸಗಳಾಗುವವು. ಇದರಲ್ಲಿ ೩೬೦೦೦ ಹಗಲು ಮತ್ತು ೩೬೦೦೦ ರಾತ್ರಿಗಳು. ಇವುಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ನಾಡಿಗಳು ಪುರುಷ ನಾಡಿಗಳೆಂತಲೂ, ಸ್ತ್ರೀ ನಾಡಿಗಳೆಂತಲೂ ಈ ಶರೀರದ ಬಲ ಎಡ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಅಹೋರಾತ್ರಿ ಸಂಖ್ಯಾತ್ಮಕವಾದ ನಾಡಿಗಳು ಒಟ್ಟು ೭೧ ಸಹಸ್ರಗಳಿರುವವು. ಈ ನಾಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಪರಮಾತ್ಮನು ೭೧ ಸಹಸ್ರ ರೂಪಗಳಿಂದ ಇದ್ದು ನಮ್ಮನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವನು. ಪೂರ್ಣಾನಂದ ಸ್ವರೂಪನಾಗಿಯೇ ಇರುವನು. ಅಂದರೆ ಶರೀರ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ನಾಡಿಗಳಿಗೆ ಏನು ವಿಕಾರವಾದರೂ ಪರಮಾತ್ಮನು ನಿರ್ಲಿಪ್ತನಾಗಿಯೇ ಇರುವನೆಂದು ತಾತ್ಪರ್ಯ. ಹೀಗೆ ಪರಮಾತ್ಮನು ಸರ್ವಾಧಾರಕನೂ ಪೂರ್ಣನೂ ಆಗಿರುವನೆಂದು ತಿಳಿದು ಸರ್ವತ್ರ ಪೂಜಿಸಬೇಕೆಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯ.

ಕಾಲ ಕರ್ಮ ಗುಣ ಸ್ವಭಾವಗ
ಳಾಲಯನು ತಾನಾಗಿ ಲಕುಮೀ
ಲೋಲ ತತ್ತದ್ರೂಪ ನಾಮದಿ ಕರಸುತೊಳಗಿದ್ದು ||
ಲೀಲೆಯಿಂದಲಿ ಸರ್ವಜೀವರ
ಪಾಲಿಸುವ ಸಂಹರಿಸಿ ಸೃಷ್ಟಿಪ
ಮೂಲಕಾರಣ ಪ್ರಕೃತಿ ಗುಣಕಾರ್ಯಗಳೆ ಮನೆಮಾಡಿ || ೨೦ ||

ಪದ್ಯಾರ್ಥ:- ಕಾಲ=ಭೂತ, ಭವ್ಯ, ಭವಿಷ್ಯತ್ತೆಂಬ ಮೂರು ಕಾಲಗಳು, ಕರ್ಮ =ಸುಖದುಃಖ ರೂಪ ಪ್ರಾರಬ್ಧ ಕರ್ಮಗಳು, ಗುಣ=ಸತ್ತ ರಜಸ್ತಮೋ ಗುಣಗಳು, ಸ್ವಭಾವ= ಜೀವರ ಸ್ವಭಾವಗಳು ಇವುಗಳಿಗೆ, ಆಲಯನು=ವಾಸಸ್ಥಾನ ಭೂತನು, ತಾನಾಗಿ, ಲಕುಮೀಲೋಲ=ಲಕ್ಷ್ಮೀರಮಣನು, ತತ್ತದ್ರೂಪ ನಾಮದಿ=ಕಾಲ ಕರ್ಮಾದಿ ನಾಮಗಳಿಂದ ಕರೆಸಲ್ಪಡುತ್ತ, ಒಳಗಿದ್ದು=ಸರ್ವಾಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿದ್ದು, ಲೀಲೆಯಿಂದಲಿ=ಆಟದಿಂದಲಿ (ಆಯಾಸವಿಲ್ಲದೆ), ಸರ್ವಜೀವರ, ಪಾಲಿಸುವ=ವಿಷ್ಣು ರೂಪದಿಂದ ಪಾಲನೆ ಮಾಡುವನು. ಸಂಹರಿಸಿ =ರುದ್ರ ರೂಪದಿಂದ ರುದ್ರದೇವರಲ್ಲಿದ್ದು ಸರ್ವ ಜೀವರ ಸ್ಥೂಲ ದೇಹಗಳನ್ನು ನಾಶಗೊಳಿಸಿ, ಪ್ರಪಂಚವನ್ನೇ ದಹಿಸಿ, ಮೂಲಕಾರಣ=ಮೂಲಭೂತವಾದ ಪ್ರಕೃತಿಗೆ ಕಾರಣಭೂತನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನು, ಪ್ರಕೃತಿ ಗುಣಕಾರ್ಯಗಳೆ=ಪ್ರಾಕೃತವಾದ ಸತ್ತರಜಸ್ತಮೋಗುಣಗಳ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನೇ, ಮನೆಮಾಡಿ=ಅವಾಸಸ್ಥಾನವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು (ಅವುಗಳಲ್ಲಿದ್ದು), ಸೃಷ್ಟಿಪ= ವಾಸುದೇವಾದಿ ರೂಪಗಳಿಂದ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಮಾಡಿ, ತದನಂತರ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮ ರೂಪದಿಂದಿದ್ದು ಸಾತ್ವಿಕ ರಾಜಸ ತಾಮಸ ಜೀವರ ಸ್ಥೂಲ ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಮಾಡುವನು.

ತಾತ್ಪರ್ಯ:- ಶ್ರೀಪರಮಾತ್ಮನ ಸೃಷ್ಟ್ಯಾದಿ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು 'ಕಾಲ ಕರ್ಮ' ವೆಂಬ ಪದ್ಯದಿಂದ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ:- ಜೀವರು ಅನಾದಿಕಾಲದಿಂದಲೂ ಸಾತ್ವಿಕರು, ರಾಜಸರು, ತಾಮಸರೆಂದು ಮೂರು ವಿಧವಾದ ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವರಾಗಿ ಇರುವರು. ಅವರ ಕರ್ಮಗಳೆಂದರೆ ಸಾತ್ವಿಕರು ಸುಖ ಪ್ರಾರಬ್ಧ ಕರ್ಮವುಳ್ಳವರು, ಮುಕ್ತಿ ಯೋಗ್ಯರೆನಿಸುವರು. ರಾಜಸರು ಸುಖ ದುಃಖ ಮಿಶ್ರವಾದ ಪ್ರಾರಬ್ಧದವರು. ತಾಮಸರು ದುಃಖ ಪ್ರಾರಬ್ಧ ಕರ್ಮವುಳ್ಳವರು. ಇವು ಅನಾದಿ ಕಾಲವಾಗಿ ಜೀವರ ಸ್ವಭಾವವಾಗಿಯೇ ಇರುವವು. ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀರಮಣನು ಪರಮಾಣು ಮೊದಲು ದ್ವಿಪರಾರ್ಥಾವಸಾನವಾದ ಕಾಲಾತ್ಮಕನಾಗಿ ಜೀವರ ಗುಣಕರ್ಮಗಳನ್ನನುಸರಿಸಿ ಸಂಸಾರ ಸಾಧನವನ್ನು ಮಾಡಿಸುತ್ತಲೂ, ತಾಮಸರ ಯೋಗ್ಯತಾನುಸಾರ ದುಃಖಕ್ಕೆ ಸಾಧನವನ್ನು ಮಾಡಿಸುತ್ತಲೂ ತ್ರಿವಿಧ ಜೀವರನ್ನೂ ವಿಷ್ಣು ರೂಪದಿಂದ ಪಾಲಿಸುವನು. ಪ್ರಳಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ರುದ್ರಾಂತರ್ಗತನಾಗಿ ರುದ್ರ ರೂಪದಿಂದಿದ್ದು ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ದಹಿಸಿ, ಸರ್ವ ಜೀವರಿಗೆ ಅವರವರ ಗುಣ ಕರ್ಮಾನುಸಾರವಾದ ಸುಖ, ಮಿಶ್ರ, ದುಃಖ ರೂಪಗಳಾದ ಮುಕ್ತಿ, ಸಂಸಾರ, ತಮಸ್ಸು, ಎಂಬ ೩ ವಿಧವಾದ ಗತಿಗಳನ್ನು ಕೊಡಿಸುವನು. ಮತ್ತು ಈ ವರೆವಿಗೂ ಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಬಾರದ ಜೀವರ ಗುಣ ಕರ್ಮಾನುಸಾರವಾಗಿ ಮೂಲಪ್ರಕೃತಿಯನ್ನು ಕಾರಣಮಾಡಿ ಸೃಷ್ಟಿಸುವನು. ಸೃಷ್ಟ್ಯಾದಿಗಳಿಗೆ ಈ ಪ್ರಕೃತಿ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳು ನಿಮಿತ್ತ ಕಾರಣರು. ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣನು ಪರಮಾತ್ಮನೇ.

ತಿಲಜವರ್ತಿಗಳನುಸರಿಸಿ ಪ್ರ
ಜ್ವಲಿಸಿ ದೀಪಗಳಾಲಯದ ಕ
ತ್ತಲೆಯ ಭಂಗಿಸಿ ತದ್ಗರ್ಭವ ತೋರುವಂದದಲಿ ||
ಜಲರುಹೇಕ್ಷಣ ತನ್ನವರ ಮನ
ದೊಳಗೆ ಭಕ್ತಿ ಜ್ಞಾನ ಕರ್ಮಕೆ
ಒಲಿದು ಪೊಳೆವುತ ತೋರುವನು ಗುಣರೂಪ ಕ್ರಿಯೆಗಳ || ೨೧ ||

ಪದ್ಯಾರ್ಥ:-ತಿಲಜ ವರ್ತಿಗಳ=ಎಣ್ಣೆಯನ್ನೂ ಬತ್ತಿಗಳನ್ನೂ, ಅನುಸರಿಸಿ, ಪ್ರಜ್ವಲಿಸಿ=ಪ್ರಜ್ವಲಿಸುತ್ತ ದೀಪಗಳು, ಆಲಯದ=ಮನೆಯ, ಕತ್ತಲೆಯ=ಕತ್ತಲೆಯನ್ನು, ಭಂಗಿಸಿ=ಪರಿಹರಿಸಿ, ತದ್ಗರ್ಭ=ಆ ಮನೆಯೊಳಗಿರುವ, ಅರ್ಥವ=ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು, ತೋರುವಂದದಲಿ=ತೋರ್ಪಡಿಸುವಂತೆ, ಜಲರುಹೇಕ್ಷಣ=ಕಮಲ ನೇತ್ರನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯು, ತನ್ನವರ=ತನ್ನ ಭಕ್ತರ, ಮನದೊಳಗೆ=ಮನಸ್ಸಿನೊಳಗೆ, ಭಕ್ತಿಜ್ಞಾನ ಕರ್ಮಕೆ=ಅವರು ಭಕ್ತಿಜ್ಞಾನದಿಂದ ಮಾಡುವ ಕರ್ಮಗಳಿಗೆ, ಒಲಿದು=ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಿ, ಪೊಳೆವುತ=ಅಪರೋಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ, ಗುಣರೂಪ ಕ್ರಿಯೆಗಳ=ತನ್ನ ಗುಣ, ರೂಪಗಳು, ಕ್ರಿಯೆಗಳು ಇವುಗಳನ್ನು, ತೋರುವನು=ಅವರವರ ಯೋಗ್ಯತಾನುಸಾರ ತೋರಿಸುವನು.

ತಾತ್ಪರ್ಯ:- ಶ್ರೀಪರಮಾತ್ಮನು ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಭಕ್ತಿಜ್ಞಾನ ಕರ್ಮಗಳಿಗೆ ಮೆಚ್ಚಿ ತನ್ನ ಗುಣರೂಪ ಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ತೋರಿಸುವನೆಂದು ಸದೃಷ್ಟಾಂತವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ:-

ಒಂದು ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಎಣ್ಣೆಯನ್ನೂ ಬತ್ತಿಯನ್ನೂ ಹಾಕಿ ದೀಪವನ್ನು ಹಚ್ಚಿ ಮನೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟರೆ ಆ ದೀಪವು ಎಣ್ಣೆಯನ್ನೂ ಬತ್ತಿಯನ್ನೂ ಅನುಸರಿಸಿ ಅಂದರೆ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಎಣ್ಣೆಯನ್ನು ಹಾಕಿ ಮತ್ತೂ ದಪ್ಪವಾದ ಬತ್ತಿಗಳನ್ನು ಹಾಕಿದರೆ ದೀಪದ ಪ್ರಕಾಶವು ಹೆಚ್ಚುವುದು, ಸಣ್ಣದಾದ ಬತ್ತಿಯನ್ನು ಹಾಕಿದರೆ ಸಣ್ಣದಾಗಿ ದೀಪವು ಉರಿಯುವುದು. ಅದರಂತೆಯೇ ಕಮಲ ನೇತ್ರನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸೆಂಬ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕರ್ಮವೆಂಬ ಪಾತ್ರೆಯನ್ನಿಟ್ಟು ಭಕ್ತಿಯೆಂಬ ಎಣ್ಣೆಯನ್ನೂ ಜ್ಞಾನವೆಂಬ ಬತ್ತಿಗಳನ್ನೂ ಹಾಕಿ ಶ್ರೀಪರಮಾತ್ಮನೆಂಬ ದೀಪದ ಜ್ವಾಲೆಯನ್ನು ಪ್ರಕಾಶಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿದರೆ ನಮ್ಮ ಅಜ್ಞಾನವೆಂಬ ಕತ್ತಲಿನಲ್ಲಿ ಕಾಣದಿರುವ ಭಗವಂತನ ಗುಣಗಳನ್ನೂ ರೂಪಗಳನ್ನೂ ಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನೂ ತೋರಿಸುವನು. ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಭಗವತ್ತೀತ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ನಿಷ್ಕಾಮ್ಯ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಅವರವರ ಯೋಗ್ಯತಾನುಸಾರವಾಗಿ ಪರಮಾತ್ಮನ ಸ್ವರೂಪಜ್ಞಾನವಾಗುವುದು. ಅದಕ್ಕೆ ಪರಮಾತ್ಮನು ಪ್ರೀತನಾಗಿ ಅಪರೋಕ್ಷದಲ್ಲಿ ತಾನು ಪ್ರಕಾಶಮಾನನಾಗಿ ತನ್ನ ರೂಪಗಳನ್ನು ತೋರಿಸುವನು, ಅನಂತರ ಪರಮಾತ್ಮನ ಗುಣಗಳು, ಅವನು ಮಾಡುವ ಸೃಷ್ಟ್ಯಾದಿ ಕರ್ಮಗಳು ಇವುಗಳನ್ನು ಅವರವರ ಯೋಗ್ಯತಾನುಸಾರವಾಗಿ ಪರಮಾತ್ಮನು ಅವರವರಿಗೆ ತೋರಿಸಿಕೊಡುವನು ಎಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯ.

ಆವ ದೇಹವ ಕೊಡಲಿ ಹರಿ ಮ
ತ್ತಾವ ಲೋಕದೊಳಿಡಲಿ ತಾ ಮ
ತ್ತಾವ ದೇಶದೊಳಿಡಲಿ ಆವಾವಸ್ಥೆಗಳು ಬರಲಿ ||
ಈ ವಿಧದಿ ಜಡಚೇತನದೊಳು ಪ
ರಾವರೇಶನ ರೂಪಗುಣಗಳ
ಭಾವಿಸುತ ಸುಜ್ಞಾನ ಭಕುತಿಯ ಬೇಡು ಕೊಂಡಾಡು || ೨೨ ||

ಪದ್ಯಾರ್ಥ:- ಹರಿ=ಶ್ರೀಪರಮಾತ್ಮನು, ಆವದೇಹವಕೊಡಲಿ=ಯಾವ ಜನ್ಮವನ್ನು ನಮಗೆ ಕೊಟ್ಟರೂ, ಮತ್ತು ಆವ ಲೋಕದೊಳಿಡಲಿ=ನರಕ, ಸ್ವರ್ಗ, ಪಾತಾಳಾದಿ ಯಾವ ಲೋಕದಲ್ಲಿಟ್ಟರೂ, ತಾ=ತಾನು, ಮತ್ತಾವ ದೇಶದೊಳಿಡಲಿ=ಯಾವ ದೇಶದಲ್ಲಿಟ್ಟರೂ, ಆವಾವಸ್ಥೆಗಳು ಬರಲಿ=ಬಾಲ್ಯ, ಯೌವನಾದಿ ಅವಸ್ಥೆಗಳು ಅಥವಾ ದುಃಖ ಸುಖಾದ್ಯವಸ್ಥೆಗಳು ಅಥವಾ ಜಾಗ್ರತ, ಸ್ವಪ್ನ ಸುಷುಪ್ತಾವಸ್ಥೆಗಳು ಯಾವುದೇ ಬಂದರೂ ಸಹ, ಈ ವಿಧದಿ=ಮೇಲಿನ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವಂತೆ, ಜಡಚೇತನದೊಳು=ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಮೊದಲು ಸ್ಥಾವರಾಂತವಾದ ಸಕಲ ವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಪರಾವರೇಶನ=ಪರಾ=ಉತ್ತಮರಾದ ರಮಾ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳಿಗೂ, ಅವರ=ನೀಚರಾದ ಕಲ್ಯಾದಿಗಳಿಗೂ ಕೂಡ, ಈಶನ=ಈಶ್ವರನಾದ ಶ್ರೀಪರಮಾತ್ಮನ, ರೂಪ ಗುಣಗಳ=ತತ್ತ್ವದ್ವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ತತ್ತ್ವದಾಕಾರವಾಗಿರುವ ಅನಂತರೂಪಗಳನ್ನು, ತತ್ತ್ವದ್ವಸ್ತುಗಳಿಗೂ, ನಿರ್ಲಿಪ್ತನಾಗಿ, ಆನಂದಾದಿ ಗುಣಪೂರ್ಣನಾಗಿ ಇರುವನೆಂಬುದನ್ನು, ಭಾವಿಸುತ= ಚಿಂತಿಸುತ್ತ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಸುಜ್ಞಾನ ಭಕುತಿಯ=ಉತ್ತಮ ಜ್ಞಾನವನ್ನೂ ಭಕ್ತಿಯನ್ನೂ, ಬೇಡು= ಪ್ರಾರ್ಥಿಸು. ಕೊಂಡಾಡು=ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡು.

ತಾತ್ಪರ್ಯ:- ಭಗವದಪರೋಕ್ಷವಾಗಬೇಕಾದರೆ ಪ್ರಧಾನಸಾಧನವು ಭಕ್ತಿ ಜ್ಞಾನಗಳೇ. ಆದುದರಿಂದ ಕಾಮ್ಯ ಫಲವನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸದೆ ಜನ್ಮ ಜನ್ಮಾಂತರದಲ್ಲಿಯೂ ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಜ್ಞಾನಗಳೂ ಇರುವಂತೆ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಬೇಕೆಂದು 'ಆವ ದೇಹವ' ಎಂಬ ಪದ್ಯದಿಂದ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಶ್ರೀಪರಮಾತ್ಮನು ನಮ್ಮ ಕರ್ಮಾನುಸಾರವಾಗಿ ಯಾವ ಜನ್ಮವನ್ನಾದರೂ ಕೊಡಲಿ, ನರಕಾದಿ ಲೋಕಗಳು ಮತ್ತು ಆ ಲೋಕದ ಅನೇಕ ನರಕಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವ ನರಕವೇ ಬಂದಿರಲಿ, ಅಥವಾ ಸ್ವರ್ಗ, ಭೂ, ಪಾತಾಳಾದಿ ಯಾವ ಲೋಕದ ಯಾವ ದೇಶದಲ್ಲಾದರೂ ನಮ್ಮನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಲಿ, ಅಲ್ಲಿ ಸುಖವೋ ದುಃಖವೋ ಯಾವ ಅವಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ನಮ್ಮನ್ನಿಟ್ಟಿದ್ದರೂ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಪ್ರಕಾರ ಸರ್ವೋತ್ತಮನಾದ ಶ್ರೀಪರಮಾತ್ಮನು ಸ್ಥಾವರ ಜಂಗಮ ಮೊದಲಾದ ಸಕಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳಲ್ಲಿ ತತ್ತ್ವದ್ರೂಪಿಯಾಗಿ, ತತ್ತ್ವನಾಮಧೇಯದಿಂದ ವ್ಯಾಪ್ತನಾಗಿರುವನೆಂಬ ಜ್ಞಾನವನ್ನೂ ಆ ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ದೃಢವಾದ ಭಕ್ತಿಯನ್ನೂ ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ಕೊಡು! ಎಂದು ಶ್ರೀಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ನಿತ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡುತ್ತಾ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಿರು. ನಾಯಿ, ಕತ್ತೆ, ಮೊದಲಾದ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿರುವಾಗಲೂ, ನರಕಾದಿಗಳನ್ನುನಭವಿಸುತ್ತಿರುವಾಗಲೂ, ಅಜ್ಞಾನಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿರುವಾಗಲೂ ಪರಮಾತ್ಮನ ಸ್ವರೂಪಜ್ಞಾನವಾಗುವುದು ಅಸಂಭವವೆಂದು ಶಂಕಿಸಬಾರದು. "ಸುಜ್ಞಾನ ಭಕ್ತಿಯ ಬೇಡು ಕೊಂಡಾಡು" ಎಂದು ದಾಸರಾಯರು ಹೇಳಿದ ವಾಕ್ಯವು ಶ್ಲಾನಾದಿ ಜನ್ಮ ಬಂದಮೇಲೆ ಬೇಡುವುದೆಂಬ ಅರ್ಥವಲ್ಲ. ಈಗ ಮನುಷ್ಯನಾಗಿದ್ದು ಹರಿ ಸರ್ವೋತ್ತಮತ್ವಾದಿ ಜ್ಞಾನದಿಂದಲೂ ಭಕ್ತಿಯಿಂದಲೂ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಅವಿಚ್ಛಿನ್ನವಾಗಿ ಆರಾಧಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ "ಪ್ರಾರಬ್ಧವಶಾತ್ ನಮಗೆ ನಾಯಿ, ಕತ್ತೆ ಮೊದಲಾದ ಜನ್ಮವನ್ನು ಕೊಟ್ಟರೂ, ಯಾವ ನರಕಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ನಮ್ಮನ್ನಿಟ್ಟರೂ ಅಥವಾ ಭೂಲೋಕದಲ್ಲೇ ಯಾವ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮನ್ನು ಬಂಧಿಸಿದ್ದರೂ ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸು ಮಾತ್ರ ಭ್ರಮರವು ಮಕರಂದವನ್ನು ಸೇರುವಂತೆ ನಿನ್ನ ಪಾದಕಮಲದಲ್ಲಿ ಇರಲಿ! ಸರ್ವೋತ್ತಮನು ನೀನು! ಸರ್ವತ್ರವ್ಯಾಪ್ತನು ಎಂಬ ಜ್ಞಾನವೂ, ದೃಢವಾದ ಭಕ್ತಿಯೂ ನಮಗೆ ಜನ್ಮಜನ್ಮಾಂತರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಇರಲಿ! ಇಂತಹವರವನ್ನು ಮಾತ್ರ ನಮಗೆ ಕೊಟ್ಟು, ನಮಗೆ ಯಾವ ಜನ್ಮ ಯಾವ ಲೋಕ, ಯಾವ ದೇಶ, ಯಾವ ಅವಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟರೂ ಕೊಡು" ಎಂದು ನಿತ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಈ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಬೇಕೆಂದು ತಾತ್ಪರ್ಯ. ಇಂತಹ ಜ್ಞಾನಿಗಳಾದ ಭಕ್ತಿಗೆ ಪ್ರಾರಬ್ಧ ಕರ್ಮ ಬಲದಿಂದ ಜಡಭರತನಿಗೆ ಜಿಂಕೆಯ ಜನ್ಮವೂ, ಇಂದ್ರದ್ಯುಮ್ಮ ರಾಜನಿಗೆ ಗಜಜನ್ಮವೂ, ನಹುಷನಿಗೆ ಅಜಗರ ಜನ್ಮವೂ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾದಂತೆ ಆದರೂ ಅವರುಗಳಿಗೆ ಜಿಂಕೆ ಮೊದಲಾದ ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ಜ್ಞಾನವಿದ್ದಂತೆ ಜನ್ಮಾಂತರದಲ್ಲಿಯೂ ಭಗವದನುಗ್ರಹದಿಂದ ಜ್ಞಾನ ಭಕ್ತಿ ಹುಟ್ಟುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ.

ಭಾಗವತ ಅಷ್ಟಮಸ್ಕಂಧದ ಗಜೇಂದ್ರಮೋಕ್ಷದ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ "ಜಜಾಪ ಪರಮಂ ಜಾಪ್ಯಂ ಪಾಕ್ ಜನ್ಮನ್ಯನು ಶಿಕ್ಷಿತಂ" ಗಜೇಂದ್ರನು ಪೂರ್ವಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಿತವಾದ ಜ್ಞಾನಬಲದಿಂದ ಉತ್ತಮವಾದ, ಭಗವಂತನ ಸ್ತೋತ್ರರೂಪವಾದ ಜಪವನ್ನು ಜಪಿಸಿದನು ಎಂದು ಹೇಳಿರುವರು. ಪಂಚಮ ಸ್ಕಂಧದಲ್ಲಿ ಭರತರಾಜನಿಗೆ ಮೃಗಜನ್ಮ ಬಂದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಮೂರನೆಯ ಜನ್ಮ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಾಗಿದ್ದ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಸಹ ಭಗವದಾರಾಧನಾ ಪುಣ್ಯವಿಶೇಷದಿಂದ ಪೂರ್ವ ಜನ್ಮಗಳ ಜ್ಞಾನದಿಂದ ಭಗವಂತನನ್ನು ಕ್ಷಣ ಬಿಡದೆ ಧ್ಯಾನಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನೆಂದು ಹೇಳಿರುವರು. ಫಲಾಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಕರ್ಮ ಮಾಡಬಾರದೆಂದು ಅನೇಕ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವರು. ಆದರೆ ಈ ಪದ್ಯದಿಂದ ಜನ್ಮಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಜ್ಞಾನ ಭಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಬೇಡು ಎಂದು ಹೇಗೆ ಹೇಳಿದರೆಂದರೆ, ಭಗವತ್ಪ್ರಸಾದವನ್ನೂ, ಜ್ಞಾನ ಭಕ್ತಿಗಳನ್ನೂ ಬೇಡುವುದು ಕಾಮ್ಯವಲ್ಲ. ಜ್ಞಾನಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಬೇಡುವುದು ಪರಮಾತ್ಮನ ಪ್ರಸಾದಕ್ಕಾಗಿ. ಪ್ರಸಾದವೇ ನಮಗೆ ಮುಖ್ಯ. "ನೀನು ಪ್ರಸನ್ನನಾದರೆ ನಮಗೆ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಕೊಡು! " ಐಶ್ವರ್ಯ ಕೊಡು ಎಂದು ಬೇಡುವುದು ಮಾತ್ರ ಕಾಮ್ಯ! ಬರೇ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ಮಾತ್ರವೇ ಬೇಡುವುದು ಕಾಮ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಕೇವಲ ನಿಷ್ಕಾಮ ಭಕ್ತರಾದ ಸನಕಾದಿಗಳು, ಪ್ರಹ್ಲಾದ ಮೊದಲಾದವರೂ ಕೂಡ ಇಂತಹ ವರಗಳನ್ನು ಬೇಡಿರುವರು. ಅದೆಲ್ಲೆಂದರೆ ಭಾಗವತ ತೃತೀಯ ಸ್ಕಂಧ ೧೬ ನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ ೪೯ ನೆಯ ಶ್ಲೋಕ (ಸನಕಾದಿಗಳು ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಕ್ಷಮಾಪಣೆ ಬೇಡುವ ಪ್ರಕರಣ)- "ಕಾಮಂ ವ್ರಜೇಮ ವೃಜಿನೈರ್ನಿರಯೇಷು ನಷ್ಟಾಶ್ಚೇತೋಲಿವದ್ಯದಿ ನುತೇಪದಯೋ ರಮೇತ || ವಾಚಶ್ಚನಸ್ತುಲಸಿವದ್ಯದಿ ತೇಂಘ್ರಿಶೋಭಾಃ ಪೂರ್ಯೇತತೇ ಗುಣಗಣೈರ್ಯದಿ ಕರ್ಣರಂಧ್ರಃ" ನಿನ್ನಪ್ರಣೆಯಿಲ್ಲದೆ ನಿನ್ನ ಮನೆ ಕಾಯುವ ದ್ವಾರಪಾಲಕರನ್ನು ನಾವು ಶಿಕ್ಷಿಸಿದ ಅಪರಾಧಕ್ಕಾಗಿ, ಈಗಿನ ಸುಖದಿಂದ ಭ್ರಷ್ಟರಾಗಿ ಕಷ್ಟಕರವಾದ ಯಾವ ನರಕಕ್ಕೆ ನಮ್ಮನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದರೂ ಹೋಗಲು ಸಿದ್ಧವಾಗಿದ್ದೇವೆ. ಆದರೆ ಒಂದು ಮಾತ್ರ ನಾವು ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳುವೆವು. ಯಾವ ನರಕದಲ್ಲಿ ನಾವಿದ್ದರೂ ನಮ್ಮ ಚಿತ್ತವು ಮಾತ್ರ ನಿನ್ನ ಪಾದಕಮಲದಲ್ಲಿ ಭ್ರಮರವು ಕಮಲದಲ್ಲಿ ಸೇರುವಂತೆ ಸೇರಿ ಸುಖಪಡುವಂತೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಮತ್ತು ನಮ್ಮ ವಾಗಿಂದ್ರಿಯವು ನಿನ್ನ ಪಾದದಲ್ಲಿ ತುಳಸಿಯು ಶೋಭಿಸುವಂತೆ ಶೋಭಿಸಲಿ! ಅಂದರೆ ನಮ್ಮ ವಾಕ್ ನಿನ್ನ ಚರಣಕಮಲವನ್ನೇ ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡುತ್ತಿರಲಿ ಎಂದು ಭಾವ. ಮತ್ತು ನಿನ್ನ ಗುಣಗಳಿಂದ ನಮ್ಮ ಕಿವಿಯ ದ್ವಾರಗಳು ತುಂಬಿರಲಿ! ಇಷ್ಟು ಮಾತ್ರ ನಿನ್ನ ಅನುಗ್ರಹವಿದ್ದರೆ ಯಾವ ನರಕವಾದರೂ ಬರಲಿ! ಹೋಗಲು ಸಿದ್ಧವಾಗಿದ್ದೇವೆ ಎಂದು

ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದರು. ಇದೇ ಪ್ರಕಾರ ಸಪ್ತಮ ಸ್ಕಂಧದಲ್ಲಿ ೯ನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ ೪೩ ನೆಯ ಶ್ಲೋಕ “ನೈವೋದ್ವಿಜೇ ಭವದುರತ್ಯಯ ವೈತರಣ್ಯಾಸ್ತೀರ್ಥ ಗಾಯನ ಮಹಾಮೃತ ಮತ್ತಚಿತ್ತೇ!” ಮೇಲೆ ಘೋರತರವಾದ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ನಮ್ಮನ್ನು ಬಂಧಿಸಬೇಡವೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿರುವರು. ಈ ಶ್ಲೋಕದಿಂದ ಬೇಡುವುದೇನೆಂದರೆ- ನಿರ್ಬಂಧದಿಂದ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ನೀನು ಇಟ್ಟೇ ತೀರಬೇಕೆಂದು ನಮ್ಮನ್ನು ಬಂಧನದಲ್ಲಿ ತಗಲಿಸಿದರೂ, ದಾಟಲು ಅಶಕ್ಯವಾದ ಈ ಸಂಸಾರವೆಂಬ ವೈತರಣಿಗಾದರೂ ನಾವು ಭಯಪಡುವುದಿಲ್ಲ; ಅದಕ್ಕೆ ಒಂದು ಬಲವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವೆವು. ಕೆಲವು ಅಜ್ಞಾನಿಗಳು ಮದ್ಯಾದಿ ಪಾನಗಳಿಂದ ಮತ್ತರಾಗಿ ತಮ್ಮ ಆಯಾಸವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುವರು. ಅದರಂತೆ ನಾವು ನಿನ್ನ ಪವಿತ್ರಕರವಾದ ಮಹಿಮಾರೂಪವಾದ ಮಹಾಮೃತವನ್ನು ಪಾನಮಾಡಿ ಅದರಿಂದ ಮತ್ತರಾದರೆ ನಮಗೆ ಸಂಸಾರ ಭಯವಿಲ್ಲ. ಅಂದರೆ ಅಂತಹ ವರವನ್ನು ಕೊಡೆಂಬ ಭಾವ. ಆದುದರಿಂದ ದಾಸರಾಯರು ಸುಜ್ಞಾನ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಜನ್ಮಜನ್ಮಾಂತರದಲ್ಲಿಯೂ ಕೊಡು ಎಂದು ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳೆಂದು ಹೇಳಿರುವರು.

ಒಂದರೊಳಗೊಂದೊಂದು ಬೆರದಿಹ
ವಿಂದಿರೇಶನ ರೂಪಗಳ ಮನ
ಬಂದ ತೆರದಲಿ ಚಿಂತಿಸಿದಕನುಮಾನವಿನಿತಿಲ್ಲ ||
ಸಿಂಧುರಾಜನೊಳಂಬರಾಲಯ
ಬಂಧಿಸಲು ಪ್ರತಿತಂತುಗಳೊಳುದ
ಬಿಂದು ವ್ಯಾಪಿಸಿದಂತೆ ಇರುತಿಪ್ಪನು ಚರಾಚರದಿ || ೨೩ ||

ಪದ್ಯಾರ್ಥ:- ಒಂದರೊಳಗೆ=ಚರಾಚರಾಖ್ಯವಾದ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ತುಂಬಿಕೊಂಡಿರುವ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ವಸ್ತುವಿನಲ್ಲಿಯೂ, ಒಂದೊಂದು=ಒಂದೊಂದು ರೂಪದಂತೆ, ಬೆರದಿಹ=ಸೇರಿಕೊಂಡಿರುವ, ಇಂದಿರೇಶನ= ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಿಯ, ರೂಪಗಳ=ರೂಪಗಳನ್ನು, ಮನಬಂದ ತೆರದಲಿ=ಯಾವ ವಸ್ತುವಿನ ಅಂತರ್ಯಾಮಿ ರೂಪವನ್ನು ಚಿಂತಿಸಬೇಕೆಂದು ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತೋರಿದಾಗ್ಯೂ, ಚಿಂತಿಸು=ಧ್ಯಾನವಾಡು, ಇದಕೆ=ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ, ಇನಿತು=ಯಾವ ಪ್ರಕಾರದಿಂದಲೂ, ಅನುಮಾನವಿಲ್ಲ. ಸಿಂಧುರಾಜನೊಳು=ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ, ಅಂಬರಾಲಯ=ವಸ್ತ್ರದ ಮನೆಯನ್ನು, ಬಂಧಿಸಲು=ಕಟ್ಟಿದರೆ, ಪ್ರತಿತಂತುಗಳೊಳು=ಒಂದೊಂದು ದಾರದಲ್ಲಿಯೂ, ಉದಬಿಂದು=ಉದಕದ ಬಿಂದುಗಳು, ವ್ಯಾಪಿಸಿದಂತೆ, ಚರಾಚರದಿ=ಚರಾಚರಾಖ್ಯ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ, ಇರುತಿಪ್ಪನು=ವ್ಯಾಪಿಸಿಕೊಂಡಿರುವನು.

ತಾತ್ಪರ್ಯ:- ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ವ್ಯಾಪ್ತೋಪಾಸನಾ ಕ್ರಮವನ್ನು “ಒಂದರೊಳಗೊಂದೊಂದು ಕ್ರಮವನ್ನು ಬೆರದಿಹ....” ಎಂಬ ಪದ್ಯದಿಂದ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ : ಚರಾಚರಾಖ್ಯ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಜಡಚೇತನದಲ್ಲಿಯೂ ಒಂದೊಂದು ಭಗವದ್ರೂಪವಿದ್ದೇ ಇರುವುದು. ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸುದೇವಾದಿ ರೂಪಗಳಿಂದ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿರುವನು. ಸ್ವಾಂತರೂಪಗಳಿಂದ ರಾಮ, ಕೃಷ್ಣಾದಿ ರೂಪಗಳನ್ನು ತೋರುವನು. ಲಕ್ಷ್ಮಣ, ಬಲರಾಮ, ಪೃಥು ಮೊದಲಾದವರಲ್ಲಿ ಭಿನ್ನಾಂಶದಿಂದ ತದ್ರೂಪಿಯಾಗಿರುವನು. ಘಟದಲ್ಲಿ ಘಟಾಕಾರನಾಗಿಯೂ, ಪಟದಲ್ಲಿ ಪಟಾಕಾರನಾಗಿಯೂ, ಶ್ವಾನ, ಚಂಡಾಲ, ಗೋ, ಖರಗಳಲ್ಲಿ ತದ್ರೂಪಿಯಾಗಿರುವನು. “ಅಣೋರಣೀರ್ಯಾ ಮಹತೋಮಹೀರ್ಯಾ” ಎಂಬ ಶೃತಿಯನ್ನನುಸರಿಸಿ ಅತಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದ ಪರಮಾಣು ರೂಪದ ವಸ್ತುವಿನಲ್ಲಿ ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಅಣುವಾಗಿರುವನು. ದೊಡ್ಡದಾದ ಪದಾರ್ಥದಮೇಲೆ ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ದೊಡ್ಡದಾದ ರೂಪದಿಂದ ಅದರ ಆವರಕನಾಗಿರುವನು. ಆದರೆ ಹೀಗೆ ವ್ಯಾಪ್ತನಾಗಿರುವ ಭಗವದ್ರೂಪೋಪಾಸನಾಧಿಕಾರವು ಸರ್ವರಿಗೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. “ಪ್ರತಿಮಾ ಸ್ವಪ್ನಬುದ್ಧಾನಾಂ ಸರ್ವತ್ರ ವಿದಿತಾತ್ಮನಾಂ” ಎಂಬ ಪ್ರಮಾಣ ಬಲದಿಂದ ಅಜ್ಞಾನಿಗಳು ಪ್ರತಿಮಾಧಿಷ್ಟಾನದಲ್ಲಿರುವ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕೆಂತಲೂ, ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಸರ್ವತ್ರ ವ್ಯಾಪ್ತನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕೆಂತಲೂ ನಿಶ್ಚಯವಾಗುವುದು. ಅಜ್ಞಾನಿಗಳೆಂದರೆ ಮೂಢರಲ್ಲ. “ಯಾವತ್ಸರ್ವೇಷು ಭೂತೇಷು ಮದ್ಯಾವೋ ನೋಪಜಾಯತೇ| ತಾವದೇವಮುಪಾಸೀತ....” ಎಂದು ಭಾಗವತ ವಾಕ್ಯವಿರುವುದರಿಂದ, ತನ್ನೊಳಗಿರುವ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೂ, ಶ್ವಾನ, ಚಂಡಾಲಾದಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಸರ್ಪ, ವ್ಯಾಘ್ರಾದಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸಹ ಇರುವ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೂ ಭೇದವಿಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿದು ಅದರಂತೆ ಅನುಷ್ಠಾನಕ್ಕೆ ತರಲು ಯಾವಾಗ ಶಕ್ತನಾಗುವನೋ ಆಗ ‘ಪ್ರಣಮೇದ್ಧಂಡವದ್ಭೂಮೌ ಅಶ್ವಚಂಡಾಲ ಗೋಖರಂ’ ಶ್ವಾನ ಚಂಡಾಲ ಗೋ ಖರಾದಿಗಳಿಗೂ ಸಹ ಸಾಷ್ಟಾಂಗ ನಮಸ್ಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿರುವರು.

ಎಲ್ಲರಲ್ಲಿಯೂ ಭಗವಂತನಿರುವನೆಂದು ಬಾಯಿಂದ ಹೇಳುವುದು ಮತ್ತು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದು ಇವು ಮಾತ್ರ ಸುಲಭ. ಅನುಷ್ಠಾನಕ್ಕೆ ತರುವುದೇನೋ ಕಷ್ಟ. ಅನುಷ್ಠಾನವೆಂದರೇನು? ಸರ್ಪಾದಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪರಮಾತ್ಮನಿದ್ದಾನೆಂದು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ

ಆಸ್ತಿಕರೆಲ್ಲರೂ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಹುಲಿ, ಹಾವುಗಳನ್ನು ಕಂಡಕೂಡಲೇ ಅವುಗಳನ್ನು ಕೊಲ್ಲಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನಾಗಲಿ ಅಥವಾ ತಾವು ಓಡಿ ಹೋಗುವ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನಾಗಲಿ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ನಮ್ಮಲ್ಲಿರುವ ಭಗವಂತನೇ ಅಲ್ಲಿ ಇದ್ದಾನೆಂಬ ಜ್ಞಾನವು ದೃಢವಾದರೆ, ಬೆಂಕಿಯು ಬೆಂಕಿಯನ್ನು ಏನುಮಾಡುವುದು? ಅದರಂತೆ ತಾನು, ತನ್ನದು, ಎಂಬ ಕರ್ತೃತ್ವಾಭಿಮಾನವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಇಲ್ಲಿರುವವನೂ, ಅಲ್ಲಿರುವವನೂ ಒಬ್ಬನೇ ಆದುದರಿಂದ “ತನ್ನನ್ನು ತಾನೇ ಏನುಮಾಡಬಲ್ಲನು?” ಎಂಬ ಭಾವನೆಯನ್ನು ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತಂದುಕೊಂಡು ಸರ್ಪಾದಿಗಳನ್ನು ಕಂಡರೂ, ಪ್ರತಿಮಾದಿಗಳನ್ನು ಕಂಡರೆ ಹೇಗೆ ಪೂಜಿಸುವರೋ ಮತ್ತು ನಿರ್ಭೀತಿಯಿಂದಿರುವರೋ ಹಾಗೆಯೇ ನಿರ್ಭೀತಿಯಿಂದ ಪೂಜಿಸುವ ಯೋಗ್ಯತೆ ಬಂದರೆ ಅವನು ಸರ್ವತ್ರ ವ್ಯಾಪ್ತನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬಹುದು. ಆ ಜ್ಞಾನ ಬರುವವರೆಗೂ ತನಗಿಂತಲೂ ಉತ್ತಮರೆಂದು ಯಾರಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ ಹುಟ್ಟುವುದೋ ಅವರಲ್ಲಿ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾದ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಮಾತ್ರ ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಯಾರಲ್ಲಿ ತಪಸ್ಸು, ಜ್ಞಾನ, ಭಕ್ತಿ ಮೊದಲಾದವು ಅಧಿಕವಾಗಿರುವವೋ ಆ ಅಧಿಷ್ಠಾನದಲ್ಲಿ ತಾರತಮ್ಯಾನುಸಾರ ಭಕ್ತಿ ಮಾಡಬೇಕು. ನಮಗಿಂತಲೂ ನೀಚರಲ್ಲಿಯೂ ಶ್ವಾನಾದಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಇರುವ ಭಗವದ್ರೂಪಗಳಿಗೆ ಅಭೇದ ಚಿಂತನೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ತನ್ನ ಯೋಗ್ಯತಾನುಸಾರ ಯಾವಯಾವ ಅಧಿಷ್ಠಾನದಲ್ಲಿ ತನಗೆ ಭಕ್ತಿ ಹುಟ್ಟುವುದೋ ಆಯಾ ಅಧಿಷ್ಠಾನದಲ್ಲಿ ಭಗವತ್ಪೂಜೆಯನ್ನು ನಿಸ್ಸಂಶಯವಾಗಿ ಮಾಡಬಹುದು. ಆದುದರಿಂದಲೇ ದಾಸರಾಯರು ‘ಮನ ಬಂದ ತೆರದಲಿ ಚಿಂತಿಸು’ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವರು.

ಭಗವದ್ರೂಪವು ಸರ್ವತ್ರ ತುಂಬಿರುವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ದೃಷ್ಟಾಂತವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ:- ಸಮುದ್ರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಎಂಬ ಉಪಲಕ್ಷಣ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ನೀರುಳ್ಳ ಕೆರೆ ಮೊದಲಾದವುಗಳಲ್ಲಿಯಾದರೂ ವಸ್ತ್ರಮಯವಾದ (ಗುಡಾರದ) ಮನೆಯನ್ನು ರಚಿಸಿದರೆ ಆ ವಸ್ತ್ರದ ಪ್ರತಿ ಧಾರದಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಉದಕ ಬಿಂದುಗಳು ವ್ಯಾಪಿಸುವುವೋ ಹಾಗೆ ಪರಮಾತ್ಮನು ಚರಾಚರಾಖ್ಯವಾದ ಪ್ರಪಂಚದ ಸರ್ವತ್ರ ವ್ಯಾಪಿಸಿರುವನು. ಈ ದೃಷ್ಟಾಂತವು ಅಭೂತಪೂರ್ವವು. ನೀರೊಳಗೆ ವಸ್ತ್ರಗೃಹ (ಡೇರಾ) ವನ್ನು ರಚಿಸುವುದು ಎಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ದೃಷ್ಟಾಂತ ಹೇಗೆ ಕೊಟ್ಟರು ಎಂದರೆ ಉಪಮಾನದಲ್ಲಿ ಇದ್ದದ್ದೇ ಹೇಳಬೇಕೆಂಬ ನಿಯಮವಿಲ್ಲ. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ, ಇದ್ದರೆ ಹೇಗಿರುವುದೋ ಹಾಗೆ, ಎಂದು ಉಪಮಾನಕೊಡಬೇಕಾದರೆ ಲೋಕವಿಲಕ್ಷಣವಾದ ಉಪಮಾನವನ್ನೇ ಹುಡುಕಬೇಕು. ಭಾಗವತ ಪ್ರಥಮ ಸ್ಕಂಧದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಹಸ್ತಿನಾವತಿಪುರದಿಂದ ದ್ವಾರವತೀಗೆ ಬರುವಾಗ ಅರ್ಜುನನು ರತ್ನದಂಡದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಶ್ವೇತಚಕ್ರಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದಿದ್ದನು. ಉದ್ಭವ, ಸಾತ್ಯಕಿ ಇವರಿಬ್ಬರೂ ಬಾಲವ್ಯಜನವನ್ನು ಹಿಡಿದು ಬೀಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಕೌಸ್ತುಭ ಮಾಣಿಕ್ಯದಿಂದಲೂ, ವನಮಾಲಿಕೆಯಿಂದಲೂ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಅದು ಹೇಗೆ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿದ್ದಿತೆಂಬುದಕ್ಕೆ ದೃಷ್ಟಾಂತ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ:- “ಘನೋ ಯಥಾರ್ಕೇನಚಾಪವೈದ್ಯುತ್ಯೈಃ” — ಉಚ್ಚದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯ, ಬಗಲಲ್ಲಿ ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರ, ಮೇಘಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರ ಧನಸ್ಸು ಮತ್ತು ಮಿಂಚು= ಇವೆಲ್ಲವುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ನೀಲಮೇಘವು ಹೇಗೆ ಶೋಭಿಸುವುದೋ ಹಾಗೆ ಪರಮಾತ್ಮನ ತಲೆಯಮೇಲೆ ಶೋಭಿಸುವ ಭಕ್ತಿಯು ಸೂರ್ಯನಂತೆಯೂ, ವ್ಯಜನವು ಪೂರ್ಣ ಚಂದ್ರನಂತೆಯೂ, ವನಮಾಲಿಕೆಯು ನಾನಾ ವರ್ಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ(ಇಂದ್ರ ಚಾಪ) ಬಿಲ್ಲಿನಂತೆಯೂ, ಕೌಸ್ತುಭ ಮಾಣಿಕ್ಯವು ಮಿಂಚಿನಂತೆಯೂ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಇವೆಲ್ಲವುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ನೀಲ ಮೇಘದಂತೆಯೂ ಶೋಭಿಸಿದನು ಎಂದು ಹೇಳಿರುವರು.

ನಮ್ಮ ದಾಸರಾಯರು ಕೊಟ್ಟ ಉಪಮಾನವು ಈಗಿನ ಪಾಶ್ಚಿಮಾತ್ಯರು ಯುಕ್ತಿಯಿಂದ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ವಸ್ತ್ರಗೃಹವನ್ನು ರಚಿಸಿದರೂ ರಚಿಸಬಹುದು. ಭಾಗವತದಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟ ಉಪಮಾನವು ಎಂದಾದರೂ ಸಂಭವಿಸಬಹುದೇ? ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಸೂರ್ಯ, ಸೂರ್ಯನ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಪೂರ್ಣಕಲೋಪೇತ ಚಂದ್ರನನ್ನು ಯಾವ ಕಾಲದಲ್ಲಾದರೂ ನೋಡಲು ಸಾಧ್ಯವೇ? ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯ ದಿನವೇ ಸೂರ್ಯಚಂದ್ರರೊಂದಾಗುವುದು. ಆ ದಿನ ಚಂದ್ರನಿಗೆ ಕಲಾ ಎಲ್ಲಿಯದು? ಹೀಗಿರಲು ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಉಚ್ಚದಲ್ಲಿಯೂ ಬಗಲಲ್ಲಿ ಪೂರ್ಣ ಚಂದ್ರನನ್ನೂ ನೋಡುವುದು ಎಂದಿಗೂ ಇಲ್ಲ. ಮತ್ತು ಇಂದ್ರಚಾಪವೆಂದರೆ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನು ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿದ್ದು ಪಶ್ಚಿಮದಲ್ಲಿ ಮೇಘವಿದ್ದು ಮಳೆಹನಿಗಳು ಬೀಳುತ್ತಿದ್ದರೆ ಅವಾಗಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನು ಪಶ್ಚಿಮದಲ್ಲಿದ್ದು ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಮೇಘವೂ ಮಳೆಹನಿಗಳೂ ಇದ್ದರೆ ಅವಾಗಲೂ, ಕೆಂಪು, ಕಪ್ಪು, ಹಸುರು ಮೊದಲಾದ ನಾನಾ ವರ್ಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಕಾಮನ ಬಿಲ್ಲು ಕಾಣುವುದು. ಇದು ಕಾಣಬೇಕಾದರೆ ಉದಯವಾಗಿ ೧-೨ ಘಳಿಗೆಯ ಒಳಗಾಗಿ ಅಥವಾ ಅಸ್ತಮಯಕ್ಕೆ ೧-೨ ಘಳಿಗೆ ಮುಂಚಿತವಾಗಿ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಪಶ್ಚಿಮದಲ್ಲೋ ಪೂರ್ವದಲ್ಲೋ ಕಾಣುವ ಸಂಪ್ರದಾಯವುಂಟು. ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಈ ಬಿಲ್ಲು ಎಂದಿಗೂ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ. ಸೂರ್ಯನು ಉಚ್ಚದಲ್ಲಿದ್ದು ಬುಡದಲ್ಲಿ ಮೇಘಗಳಿದ್ದರೆ ಸುತ್ತಲೂ ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾದ ಬಿಸಿಲಿರಲು ಮಿಂಚು ಕಾಣುವುದು ಹೇಗೆ? ಇದರಲ್ಲಿ ಒಂದಾದರೂ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಭಕ್ತಿ, ವ್ಯಜನ, ವನಮಾಲಿಕೆ, ಕೃಷ್ಣ ಇವೆಲ್ಲವೂ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಗೋಚರವಾಗುತ್ತಿದ್ದವು. ಆದ್ದರಿಂದ ದೃಷ್ಟಾಂತದಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ಸೂರ್ಯ, ಚಂದ್ರ, ಬಿಲ್ಲು, ಮಿಂಚುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಮೇಘವೆಂದು ಹೇಳಿದವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನೋಡಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಹೀಗೆ ಈ ಉಪಮಾನವು ಅಭೂತಪೂರ್ವವಾದರೂ ಲೋಕವಿಲಕ್ಷಣವಾದ ಭಗವದ್ರೂಪಕ್ಕೆ ಬೇರೆ ಉಪಮಾನವನ್ನು ಕೊಡಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲದ ಕಾರಣ ಇವೆಲ್ಲವೂ ಕೂಡಿದರೆ ಹೇಗಿರುವುದೋ ಹಾಗೆ ಎಂದು ಲೋಕವಿಲಕ್ಷಣವಾದ

ಅಭೂತೋಪಮಾನವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರುವರು. ಆದ್ದರಿಂದ ದಾಸರಾಯರು ಇಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟ ಉಪಮಾನವು ಇದರಂತೆಯೇ ಎಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

ಒಂದು ರೂಪದೊಳೊಂದವ ಯವದೊ
ಳೊಂದು ರೋಮದೊಳೊಂದು ದೇಶದಿ
ಪೊಂದಿಯಿಪ್ಪವಜಾಂಡನಂತಾನಂತ ಕೋಟಿಗಳು ||
ಹಿಂದೆ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಕಾಣನೆ
ಒಂದು ರೂಪದಿ ಸೃಷ್ಟಿಪ್ರಳಯವ
ಇಂದಿರೇಶನೊಳೇನಿದಚ್ಚರಿಯಪ್ರಮೇಯ ಸದಾ || ೨೪ ||

ಪದ್ಯಾರ್ಥ:-ಒಂದೊ ರೂಪದೊಳು=ಪರಮಾತ್ಮನ ಅನಂತಾನಂತ ರೂಪಗಳ ಪೈಕಿ ಒಂದು ರೂಪದಲ್ಲಿರುವ, ಒಂದವಯವದೊಳು=ಕರ ಚರಣಾದ್ಯವಯವಗಳ ಪೈಕಿ ಒಂದವಯವದಲ್ಲಿರುವ, ಒಂದು ರೋಮದೊಳು=ಅನೇಕ ರೋಮಗಳ ಪೈಕಿ ಒಂದು ರೋಮದ, ಒಂದು ದೇಶದಿ=ಒಂದು ಭಾಗದಲ್ಲಿ, ಅಜಾಂಡ=ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಗಳು, ಅನಂತಾನಂತ ಕೋಟಿಗಳು=ಅನಂತಾನಂತ ಸಂಖ್ಯೆಗಳುಳ್ಳವುಗಳಾಗಿ, ಪೊಂದಿ ಇಪ್ಪವು=ಸೇರಿ ಇರುವುವು, ಹಿಂದೆ=ಪ್ರಳಯದಲ್ಲಿ, ಒಂದು ರೂಪದಿ=ಪ್ರಳಯೋದಕದಲ್ಲಿ ವಟಪತ್ರತಾಯಿಯಾಗಿ ಮಲಗಿದ್ದ ಒಂದು ರೂಪದೊಳಗೆ, ಸೃಷ್ಟಿ ಪ್ರಳಯವ=ಹೊರಭಾಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರಳಯವನ್ನೂ, ಪರಮಾತ್ಮನ ಉದರದಲ್ಲಿರುವ ಸೃಷ್ಟಿ ಕಾರ್ಯಾದಿಗಳನ್ನೂ, ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ=ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಋಷಿಯು, ಕಾಣನೆ=ಕಾಣಲಿಲ್ಲವೆ? ಇಂದಿರೇಶನೊಳು=ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಿಯಲ್ಲಿ, ಏನಿದಚ್ಚರಿ=ಇದು ಏನಾಶ್ಚರ್ಯ! ಸದಾ=ಸರ್ವಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಸಹ, ಅಪ್ರಮೇಯ=ಹೀಗೆ ಇರುವನೆಂದು ಅನುಮೇಯಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲದವನು.

ತಾತ್ಪರ್ಯ:- ಭಗವನ್ಮಹಿಮೆಯು ಅದ್ಭುತವೆಂದು ಅನುಭವದಿಂದ ತೋರಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಶ್ರೀಪರಮಾತ್ಮನ ಅನಂತಾನಂತ ರೂಪಗಳ ಪೈಕಿ ಒಂದು ರೂಪದ ಅನೇಕ ಅವಯವಗಳ ಪೈಕಿ ಒಂದವಯವದ, ಅನೇಕ ರೋಮಗಳ ಪೈಕಿ ಒಂದು ರೋಮದ, ಅನೇಕ ಭಾಗಗಳ ಪೈಕಿ ಒಂದು ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಕೋಟಿ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಗಳು ಅಡಗಿರುವುವು. ಇದನ್ನು ಕಂಡವರಾರೊಂದರೆ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಋಷಿಗಳು. ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಕುರಿತು ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡಿ 'ಸೃಷ್ಟಿ, ಸ್ಥಿತಿ, ಸಂಹಾರ ರೂಪವಾದ ನಿನ್ನ ಮಾಯೆಯನ್ನು ನೋಡಬೇಕು' ಎಂದು ಬೇಡಲು ಪ್ರಳಯವನ್ನು ಶ್ರೀಹರಿಯು ಮಾರ್ಕಂಡೇಯರಿಗೆ ತೋರಿಸಿದನು. ಪ್ರಳಯೋದಕದಲ್ಲಿ ವಟಪತ್ರದಲ್ಲಿ ಶಯನ ಮಾಡಿರುವ ಭಗವದ್ರೂಪವನ್ನು ಕಂಡು ಎತ್ತಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಿರಲು ಆ ಶಿಶುರೂಪಿಯಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಶ್ವಾಸವನ್ನು ಸೆಳೆಯಲು ಮಾರ್ಕಂಡೇಯರು ಆ ಶಿಶುವಿನ ಮೂಗಿನ ದ್ವಾರದಿಂದ ಉದರ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಿ ಅದರಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡ ಮೊದಲಾದ ಸಕಲ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನೂ ಕಂಡಿರುವರು. ಆದುದರಿಂದ ಆ ಭಗವಂತನ ಮಹಿಮೆಯು ಅಚಿಂತ್ಯವಾದುದು. ಇಂತಹ ಅಚಿಂತ್ಯ ಸ್ವರೂಪಿಯಾದ ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಿಯು ಮಾರ್ಕಂಡೇಯರಿಗೆ ಸೃಷ್ಟಿ ಪ್ರಳಯಾದಿಗಳನ್ನು ಒಂದೇ ರೂಪದಿಂದ ತೋರಿಸಿರುವುದೇ ಮೊದಲಾದ ಈ ವ್ಯಾಪಾರಗಳು ಆಶ್ಚರ್ಯವಲ್ಲ.

ಒಂದನಂತಾನಂತ ರೂಪಗ
ಳೊಂದು ರೂಪದಿ ಇಹವು ಲೋಕಗ
ಳೊಂದೆ ರೂಪದಿ ಸೃಷ್ಟಿಸ್ಥಿತಿ ಮೊದಲಾದ ವ್ಯಾಪಾರ ||
ಒಂದೆಕಾಲದಿ ಮಾಡಿ ತಿಳಿಸದೆ
ಸಂದಣಿಸಿಕೊಂಡಿಪ್ಪ ಜಗದೊಳು
ನಂದನಂದನ ರಣದೊಳಿಂದ್ರಾತ್ಮಜಗೆ ತೋರಿಸನೆ || ೨೫ ||

ಪದ್ಯಾರ್ಥ:- ಒಂದೊಂದು ರೂಪದಿ=ಪರಮಾತ್ಮನ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರೂಪದಲ್ಲಿಯೂ, ಅನಂತಾನಂತ ರೂಪಗಳೂ, ಒಂದೊಂದು ರೂಪದಿ=ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರೂಪದಲ್ಲಿಯೂ, ಲೋಕಗಳು=ಅನೇಕ ಲೋಕಗಳು, ಇಹವು=ಇರುವುವು, ಸೃಷ್ಟಿ ಸ್ಥಿತಿ

ಮೊದಲಾದ ವ್ಯಾಪಾರ=ಸೃಷ್ಟಿ ಸ್ಥಿತಿ ಸಂಹಾರ ನಿಯಮನಾದಿ ಅಷ್ಟ ಕರ್ತೃತ್ವ ವ್ಯಾಪಾರಗಳನ್ನು ಒಂದೇ ಕಾಲದಿ ಮಾಡಿ, ತಿಳಿಸದೆ=ತನ್ನ ಕರ್ತೃತ್ವವನ್ನು ಜೀವರಿಗೆ ತಿಳಿಸದಂತೆ, ಜಗದೊಳು=ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ, ಸಂದಣಿಸಿಕೊಂಡಿಪ್ಪು=ವ್ಯಾಪಿಸಿಕೊಂಡಿರುವನು, ನಂದನಂದನ=ನಂದಗೋಪನ ಪುತ್ರನೆಂದೆನಿಸಿದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು, ಇಂದ್ರಾತ್ಮಜಗೆ=ಇಂದ್ರ ಪುತ್ರನಾದ ಅರ್ಜುನನಿಗೆ, ರಣದೊಳು=ಭಾರತ ಯುದ್ಧರಂಗವಾದ, ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ತೋರಿಸನೆ=ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ದೇಹದೊಳಗೆ ಅನೇಕ ಶಿರೋ ಬಾಹುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನೇ ನುಂಗುತ್ತಿರುವ ಭಯಂಕರವಾಗಿಯೂ, ಆಶ್ಚರ್ಯಕರವಾಗಿಯೂ ಇರುವ ವಿಶ್ವರೂಪವನ್ನು ತೋರಿಸಲಿಲ್ಲವೆ?

ತಾತ್ಪರ್ಯ:- ಶ್ರೀಪರಮಾತ್ಮನ ಮಹಿಮೆಯು ಪರಮಾದ್ಭುತವೆಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಪರಮಾತ್ಮನ ಒಂದು ರೂಪದಲ್ಲಿ ಅನಂತಾನಂತ ರೂಪಗಳು ಇರುವವು. ಒಂದೊಂದು ರೂಪದಲ್ಲಿಯೂ ಅನಂತಾನಂತ ಲೋಕಗಳಿರುವವು. ಭಾಗವತ ದಶಮ ಸ್ಕಂಧ ೯ ನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಮಣ್ಣು ತಿಂದನೆಂಬ ಶಂಕೆಯಿಂದ ಅವನನು ಶಿಕ್ಷಿಸಲು ಬಂದ ತಾಯಿಯಾದ ಯಶೋದೆಗೆ ತಾನು ಮಣ್ಣು ತಿಂದಿಲ್ಲವೆಂದು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಬಾಯಿ ತೆರೆದು ತೋರಿಸಿದ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ :-

ಸಾತತ್ರ ದದೃಶೇ ವಿಶ್ವಂ ಜಗತ್ ಸ್ಥಾಸುಚಿ ಖಂದಿಶಃ ||

ಸಾದ್ರಿ ದ್ವೀಪಾಬ್ಧಿ ಭೂಗೋಳಂ ಸವಾಯ್ವಗ್ನೀಂದು ತಾರಕಂ ||೩೨ ||

ಏತದ್ವಿಚಿತ್ರಂ ಸಹಜೀವಕಾಲ ಸ್ವಭಾವ ಕರ್ಮಾಶಯ ಲಿಂಗಭೇದಂ ||

ಸೂನೋಸ್ತನೌ ವೀಕ್ಷ್ಯ ವಿದಾರಿತಾಸ್ಯೇ ಪ್ರಜಂ ಸಹಾತ್ಮಾನಮವಾ ಪಶಂಕಾಂ ||೩೪ ||

ತಾತ್ಪರ್ಯ:- ಯಶೋದೆಯು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾವರ ಜಂಗಮಾತ್ಮಕವಾದ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ನೋಡಿದಳು ಎಂದು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಪ್ರಪಂಚವೆಂದು ಹೇಳಿದುದನ್ನು ವಿವರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರಪಂಚದ ಸಕಲ ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನೂ, ಭೂಗೋಳವನ್ನೂ, ವಾಯು ಅಗ್ನಿ, ಚಂದ್ರ ನಕ್ಷತ್ರಾದಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಅಂತರಿಕ್ಷ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನೂ ನೋಡಿದಳು. ಅಷ್ಟು ಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲ! ಅನಾದಿ ಕಾಲೀನರಾದ ಸಾತ್ವಿಕ, ರಾಜಸ, ತಾಮಸರೆಂಬ ಜೀವರಾಶಿಗಳನ್ನೂ, ಅವರಲ್ಲಿ ಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಬಾರದವರನ್ನೂ ಕರ್ಮಾನುಸಾರವಾಗಿ ಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಬಂದು ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವವರನ್ನೂ, ಸಾತ್ವಿಕಾದಿ ಜೀವರು ಮುಕ್ತಿ, ಸಂಸಾರ, ತಮಸ್ಸೆಂಬ ತ್ರಿವಿಧ ಕರ್ಮ ಫಲವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿರುವುದನ್ನೂ, ಅವರವರ ಸಂಸಾರಗಳ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಇವುಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ನೋಡಿದುದಲ್ಲದೆ ತನ್ನ ಗೋಕುಲ, ಗೋಕುಲದಲ್ಲಿ ತಾನು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ತೆರೆದು ತೋರಿಸುತ್ತಿರುವ ಬಾಯಿಯ ಮಾರ್ಗವಾಗಿ ನೋಡುತ್ತಿರುವುದನ್ನೂ, ಅದರೊಳಗೂ, ತಾನುಗೋಕುಲ ಪ್ರಪಂಚಗಳು, ಆ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಗೋಕುಲ, ಅಲ್ಲೂ ತಾನು ಕೃಷ್ಣನ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಪಂಚಾದಿಗಳನ್ನೂ ತನ್ನನ್ನೂ ಕೃಷ್ಣನನ್ನೂ ಹೀಗೆ ಒಂದು ಕೃಷ್ಣನ ಉದರದಲ್ಲಿ ಒಂದರೊಳಗೊಂದಾಗಿ ಅನಂತಾನಂತ ಪ್ರಪಂಚ, ಗೋಕುಲಾದಿಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಶಂಕೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದಳೆಂದು ಹೇಳಿರುವರು. ಇಲ್ಲಿ ಈ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ 'ವ್ರಜಂ ಸಹಾತ್ಮಾನಂ' ಎಂದಿಷ್ಟೇ ಇರುವುದು. ಅನಂತಾನಂತ ವ್ರಜಾದಿಗಳನ್ನು ಕಂಡಳೆಂದು ಕಲ್ಪನವೇಕೆ? ಎಂದು ಶಂಕಿಸಬಾರದು. 'ವ್ರಜಂ ಸಹಾತ್ಮಾನಂ' ಎಂಬ ಪದಪ್ರಯೋಗದಿಂದಲೇ ಅನಂತಾನಂತ ರೂಪಗಳೆಂದು ಅರ್ಥವಾಗುವುದು. ಹೇಗೆಂದರೆ, ತಾನು, ಗೋಕುಲದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಬಾಯಿಯನ್ನು ತೆರೆದು ತೋರಿಸುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಡಳು, ಅಂದಮೇಲೆ ಆ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಜಗತ್ತನ್ನೂ, ಗೋಕುಲವನ್ನೂ, ತನ್ನನ್ನೂ ಬಾಯಿ ತೆರೆದು ತೋರಿಸುತ್ತಿರುವ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನೂ ಕಂಡಳೆಂದು ಪುನಃ ಹೇಳಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ಒಂದೊಂದೂ ಕೃಷ್ಣರೂಪದ ಉದರದಲ್ಲಿ ಇದರಂತೆಯೇ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ಕಂಡೇ ಕಾಣಬೇಕಲ್ಲವೆ? ಈ ಬಲದಿಂದಲೇ ಅನಂತಾನಂತ ರೂಪಗಳನ್ನು ಕಂಡಳೆಂದು ಅರ್ಥವಾಗುವುದೆಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯ. ಒಂದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸೃಷ್ಟಿ, ಸ್ಥಿತಿ, ಲಯಗಳನ್ನು ಮಾಡುವನು, ಅಂದರೆ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಜಗತ್ತನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸೃಷ್ಟಿ ಮಾಡುವುದು, ಮಧ್ಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ರಕ್ಷಣೆ, ಪ್ರಳಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಾಶಮಾಡುವುದು ಸಹಜವಾದರೂ 'ಜನಂ ಜನೇನ ಜನಯನ್ ಮೃತ್ಯುನಾತ್ಮನಃ' ಕಾಲನಾಮಕನಾದ ಶ್ರೀ ಹರಿಯು ತನ್ನ ವಶದಲ್ಲಿರುವ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳಿಂದಲೂ ಇತರ ಜನಗಳಿಂದಲೂ ಜನಗಳನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸುತ್ತಾ ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ತನ್ನ ವಶದಲ್ಲಿರುವ ಮೃತ್ಯುವಿಗೆ ನಿಮಿತ್ತ ಕಾರಣವಾದ ರೋಗಾದಿಗಳಿಂದ ಕೊಲ್ಲಿಸುತ್ತಾ ಇರುವನು ಎಂಬ ಭಾಗವತ ತೃತೀಯ ಸ್ಕಂಧದ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ಒಬ್ಬನಲ್ಲಿದ್ದು ಹುಟ್ಟಿಸುವನು, ಅದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಮತ್ತೊಬ್ಬನಲ್ಲಿದ್ದು ಹುಟ್ಟಿದವರನ್ನು ಸಾಕುತ್ತಿರುವನು, ಮತ್ತೊಂದು ರೂಪದಿಂದ ಕೊಲ್ಲುತ್ತಿರುವನು. ಆದರೆ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಜನರು ಹುಟ್ಟುತ್ತಿರುವುದು, ಜೀವಿಸುತ್ತಿರುವುದು, ಸಾಯುತ್ತಿರುವುದು ಇವುಗಳನ್ನು ಸಕಲರೂ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದರೂ, ಇವನ ಮಗನಿವನು, ಇವನನ್ನು ಸಾಕಿದವನಾತನು, ಈ ಕಾರಣದಿಂದ

ಇವನು ಮೃತನಾದನು ಎಂದು ಅಂದುಕೊಳ್ಳುವರೇ ಹೊರತು ಇವುಗಳೆಲ್ಲವೂ ಭಗವದ್ವ್ಯಾಪಾರವೆಂದು ಯಾರೂ ಅರಿಯುವುದಿಲ್ಲ. ಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರವೇ ಗೋಚರವಾಗುವುದು. ಭಾರತ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಅರ್ಜುನನಿಗೆ ವಿಶ್ವರೂಪವನ್ನು ತೋರಿಸಿದಾಗ ಭೀಷ್ಮ ಪ್ರಮುಖರಾದ ಯೋಧರೆಲ್ಲರೂ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಬಾಯೊಳಗೆ ಪ್ರವೇಶಿಸುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಅರ್ಜುನನಿಗೆ ತೋರಿಸಿದುದನ್ನೂ, ಅರ್ಜುನನು ಕಂಡುದನ್ನೂ ಗೀತೆಯ ೧೧ ನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟ ಮಾಡಿರುವರು. ಅದರಿಂದಲೇ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಮಹಿಮೆಯು ವ್ಯಕ್ತವಾಗಲಿಲ್ಲವೆ? ಎಂದು ತಾತ್ಪರ್ಯ.

ಶ್ರೀರಮೇಶನ ಮೂರ್ತಿಗಳು ನವ
ನಾರಿಕುಂಜರದಂತೆ ಏಕಾ
ಕಾರ ತೋರ್ಪವು ಅವಯವಾಹ್ವಯ ಅವಯವಗಳಲ್ಲಿ ||
ಬೇರೆಬೇರೆ ಕಂಗೊಳಿಸುವ ಶ
ರೀರದೊಳು ನಾನಾಪ್ರಕಾರ ವಿ
ಕಾರಶೂನ್ಯ ವಿರಾಟನೆನಿಸುವ ಪದುಮಜಾಂಡದೊಳು || ೨೬ ||

ಪದ್ಯಾರ್ಥ:- ಶ್ರೀರಮೇಶನ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಿಯ, ಮೂರ್ತಿಗಳು, ನವನಾರಿ ಕುಂಜರದಂತೆ=(೯ ನಾರಿಯರನ್ನು ಕೂಡಿಸಿ ಒಂದೇ ಆನೆಯ ರೂಪವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಸುವುದಕ್ಕೆ ನವನಾರಿ ಕುಂಜರ [ಚಿತ್ರದಲ್ಲಿ ನೋಡಿರಿ] ವೆಂದು ಹೆಸರು) ಅದರಂತೆ, ಏಕಾಕಾರ ತೋರ್ಪವು=ಒಂದೇ ಆಕಾರವಾಗಿ ಕಾಣುವುವು. ಅವಯವಾಹ್ವಯ= ಅವಯವಗಳೆಂದು ಹೆಸರುಳ್ಳ, ಶ್ರೀಹರಿಯು, ಅವಯವಗಳಲ್ಲಿ=ಕರಚರಣಾದಿ ಅವಯವಗಳಲ್ಲಿ, ಬೇರೆಬೇರೆ ಕಂಗೊಳಿಸುವ=ಕೈ ಬೇರೆ, ಕಾಲು ಬೇರೆ ಎಂದು ತೋರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವನು (ಹೀಗೆ) ಶರೀರದೊಳು=ಶರೀರಗಳಲ್ಲಿ, ನಾನಾಪ್ರಕಾರ=ಅನೇಕ ವಿಧಗಳಾಗಿದ್ದರೂ, ವಿಕಾರಶೂನ್ಯ=ನಿರ್ವಿಕಾರನಾಗಿರುವನು, ಪದುಮಜಾಂಡದೊಳು= ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದಲ್ಲಿ ವಿರಾಟನೆನಿಸುವ=ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವನ್ನೇ ತನ್ನ ಶರೀರವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ವಿರಾಟ್ಪುರುಷನೆಂದು ನಾಮವುಳ್ಳವನಾಗಿರುವನು.

ತಾತ್ಪರ್ಯ:- ಶ್ರೀಪರಮಾತ್ಮನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನೇ ಮತ್ತೂ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ:- ಶ್ರೀಪರಮಾತ್ಮನು ನವನಾರಿ ಕುಂಜರವೆಂಬ ಚಿತ್ರದಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ಆನೆಯ ಆಕಾರವು ಹೇಗೆ ೯ ನಾರಿಯರಿಂದ ರಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ಒಂದೇ ಆಕಾರವಾಗಿ ಕಾಣುವುದೋ, ಮತ್ತು ಅವರುಗಳನ್ನು ಬೇರ್ಪಡಿಸಿದರೆ ಒಂಭತ್ತು ಸ್ತ್ರೀಯರು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಹೇಗೆ ಕಾಣುವರೋ ಹಾಗೆಯೇ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಶರೀರದಲ್ಲಿಯೂ ತಾನೇ ಕೈಕಾಲು ಮೊದಲಾದ ಅವಯವರೂಪಿಯಾಗಿ ೨೪ ತತ್ವಗಳ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಒಂದೇ ಶರೀರವಾಗಿ ಕಾಣುವನು. ಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗೆ ಕರದಲ್ಲಿ ಕರಾಕಾರವಾಗಿ ಕರನೆಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದಲೂ, ಚರಣದಲ್ಲಿ ಚರಣಾಕಾರನಾಗಿ ಚರಣನಾಮಕನಾಗಿಯೂ ಹೀಗೆಯೇ ಒಂದೊಂದು ಅವಯವಗಳಲ್ಲಿಯೂ ತತ್ತದಾಕಾರನಾಗಿ, ತತ್ತಚ್ಚಬ್ಬ ವಾಚ್ಯನಾಗಿ ಬೇರೆಬೇರೆಯಾಗಿ ಕಾಣುವನು. ಹೀಗಿದ್ದರೂ ಮನುಷ್ಯಾದಿಗಳ ಶರೀರಗಳ ಅವಯವಗಳಿಗೆ ಭೇದ ಭೇದಾದಿಗಳು ಸಂಭವಿಸಿದರೂ ಆ ಅಂಗಗತನಾದ ತಾನು ನಿರ್ವಿಕಾರನಾಗಿಯೇ ಇರುವನು. ಇದಲ್ಲದೆ ೧೪ ಲೋಕಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವನ್ನೇ ತನಗೆ ಶರೀರವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ತಾನೇ ಕರಚರಣಾದಿ ಅವಯವಾಕಾರನಾಗಿ ತೋರುತ್ತಾ 'ವಿರಾಟ್‌ರೂಪಿ' ಎನಿಸುವನು. 'ಪಾತಾಳ ಮೇತಸ್ಯಹಿ ಪಾದಮೂಲಂ' ಎಂಬ ಭಾಗವತ ದ್ವಿತೀಯ ಸ್ಕಂಧದ ವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ವಿರಾಟ್‌ರೂಪವು ವಿಶದವಾಗುವುದು. ಇಂತಹ ಮಹಾಮಹಿಮೆಯುಳ್ಳವನು (ಪರಮಾತ್ಮನು) ಎಂದು ತಾತ್ಪರ್ಯ.

ವಾರಿಜಭವಾಂಡದೊಳು ಲಕುಮೀ
ನಾರಸಿಂಹನ ರೂಪಗುಣಗಳು
ವಾರಿಧಿಯೊಳಿಹ ತೆರೆಗಳಂದದಿ ಸಂದಣಿಸಿ ಇಹವು ||
ಕಾರಣಾಂಶಾವೇಶ ವ್ಯಾಪ್ತವ
ತಾರಕಾರ್ಯಾವ್ಯಕ್ತ ವ್ಯಕ್ತವು
ಆರು ನಾಲ್ಕು ವಿಭೂತಿಯಂತರ್ಯಾಮಿ ರೂಪಗಳು || ೨೭ ||

ಪದ್ಯಾರ್ಥ:- ವಾರಿಜಭವಾಂಡದೊಳು=ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದೊಳಗೆ, ಲಕುಮೀನಾರಸಿಂಹನ=ಲಕ್ಷ್ಮೀನರಸಿಂಹ ದೇವರ, ರೂಪಗುಣಗಳು, ವಾರಿಧಿಯೊಳಿಹ=ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿರುವ, ತೆರೆಗಳಂದದಿ=ಅಲೆಗಳಂತೆ, ಸಂದಣಿಸಿ=ವ್ಯಾಪಿಸಿಕೊಂಡು, ಇಹವು=ಇರುವವು, ಕಾರಣ=

ಅನಿರುದ್ಧಾದಿ ಸೃಷ್ಟಿಕಾರಣ ರೂಪದಿಂದಲೂ, ಅಂಶ ಪ್ರತಿಬಿಂಬ ರೂಪದಿಂದ ಜೀವರಲ್ಲಿಯೂ, ಆವೇಶ=ವಿಶೇಷಾವೇಶದಿಂದ ಬಲರಾಮ, ಲಕ್ಷ್ಮಣಾದಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ವ್ಯಾಪ್ತ=ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದಲ್ಲಿ ಸರ್ವತ್ರ ವ್ಯಾಪ್ತಿರೂಪಗಳಿಂದಲೂ, ಅವತಾರ=ರಾಮ, ಕೃಷ್ಣಾದಿ ಅವತಾರ ರೂಪಗಳಿಂದಲೂ, ಕಾರ್ಯ=ಕಾರ್ಯರೂಪದಿಂದ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿಯೂ, ಜ್ಞಾನಿಗಳ ಹೃದಯಾಕಾಶದಲ್ಲಿ, ವ್ಯಕ್ತ=ವ್ಯಕ್ತನಾಗಿಯೂ, ಅಜ್ಞಾನಿಗಳಲ್ಲಿ, ಅವ್ಯಕ್ತ=ಅವ್ಯಕ್ತನಾಗಿಯೂ ಅಥವಾ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ರೂಪದಿಂದಿದ್ದು ಅಜ್ಞರಿಗೆ ಅವ್ಯಕ್ತನಾಗಿಯೂ, ವಾಸುದೇವಾದಿ ರೂಪಗಳಿಂದ ಸುಜ್ಞರಿಗೆ ವ್ಯಕ್ತನಾಗಿಯೂ, ಆರು ನಾಲ್ಕು ೬+೪, ವಿಭೂತಿ=೧೦ ವಿಧ ವಿಭೂತಿ ರೂಪಗಳಿಂದಲೂ, ಅಂತರ್ಯಾಮಿ ರೂಪಗಳು=ಸರ್ವತ್ರ ಅಂತರ್ಯಾಮಿ ರೂಪಗಳಿಂದಲೂ, (ಹೀಗೆ ಪರಮಾತ್ಮನು ಸಮುದ್ರದ ಅಲೆಗಳಂತೆ, ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಕಂಡರೂ ಹೇಗೆ ಅಲ್ಲ ಅಲೆಗಳೂ ಸೇರಿ ಒಂದೇ ಒಂದು ಸಮುದ್ರವಾಗಿರುವುದೋ ಅದರಂತೆಯೇ ಅನೇಕ ರೂಪಾತ್ಮಕನಾಗಿ ಒಬ್ಬನೇ ಇರುವನು).

ತಾತ್ಪರ್ಯ:- ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಸಿಂಹ ನಾಮಕನಾದ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣನು ಒಂದೇ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಅನಂತಾನಂತವಾಗಿ ಅಲೆಗಳು ಹೇಗೆ ಒಂದರ ಹಿಂದೆ ಒಂದಾಗಿ, ಒಂದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕಾಣುವವೋ ಹಾಗೆ ಕಾರಣ ರೂಪ, ಅಂಶ, ಆವೇಶ, ವ್ಯಾಪ್ತ, ಅವತಾರ, ಕಾರ್ಯ, ಅವ್ಯಕ್ತ, ವ್ಯಕ್ತ, ೧೦ ವಿಧ ವಿಭೂತಿ, ಅಂತರ್ಯಾಮಿಗಳೆಂಬ ಅನಂತಾನಂತ ರೂಪಗಳಿಂದ ಒಂದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ತೋರುವನು. ಕಾರಣ, ಅಂಶ ಮೊದಲಾದ ರೂಪಗಳೆಂದು ಯಾವ ರೂಪಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆಂದರೆ-ಸೃಷ್ಟ್ಯಾದಿಗಳಿಗೆ ಕಾರಣರೂಪಗಳು ವಾಸುದೇವ, ಸಂಕರ್ಷಣ, ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನ, ಅನಿರುದ್ಧ ಎಂಬ ನಾಲ್ಕು ರೂಪಗಳು ಸೃಷ್ಟಿಸ್ಥಿತ್ಯಾದಿಗಳಿಗಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದನೆಂದು ನಿರ್ಣಯ ಪ್ರಥಮಾಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ “ಇತ್ಥಂ ವಿಚಿಂತ್ಯ ಪರಮಸ್ತುತು ವಾಸುದೇವ ನಾಮಾ ಬಭೂವ ನಿಜಮುಕ್ತಿ ಪದಪ್ರದಾತಾ” ಎಂಬ ಆರನೆಯ ಶ್ಲೋಕ ಮೊದಲುಗೊಂಡು ೯ ನೆಯ ಶ್ಲೋಕದವರೆಗೂ ವಾಸುದೇವಾದಿ ನಾಲ್ಕು ರೂಪಗಳ ವ್ಯಾಪಾರಗಳನ್ನು ಹೇಳಿರುವರು. ಆ ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ ನೋಡಿದರೆ ಅನಿರುದ್ಧಾದಿ ರೂಪಗಳು ಸೃಷ್ಟಿ ಸ್ಥಿತ್ಯಾದಿಗಳಿಗೆ ಕಾರಣವೆಂದು ಗೊತ್ತಾಗುವುದು. ಅಂಶವೆಂದರೆ ‘ಮಮೈವಾಂಶೋ ಜೀವಲೋಕೇ ಜೀವಭೂತಸ್ಸನಾತನಃ’ ಎಂಬ ಗೀತಾವಾಕ್ಯದಿಂದ, ಅಂಶವೆಂದರೆ ಪ್ರತಿಬಿಂಬವೆಂತಲೂ, ಜೀವರೇ ಪ್ರತಿಬಿಂಬ ಭೂತರೆಂದೂ ಹೇಳಿರುವರು. ಅಂತಹ ಜೀವರಲ್ಲಿ ಜೀವಾಕಾರನಾಗಿರುವುದೇ ಅಂಶ ರೂಪಗಳು. ಆವೇಶರೂಪಗಳೆಂದರೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿ, ಬ್ರಹ್ಮ, ಶೇಷಾದಿಗಳು, ಬಲರಾಮ, ಲಕ್ಷ್ಮಣ ಮೊದಲಾದವು. “ನರಃ ಫಲ್ಗುನ ಇತ್ಯಾದ್ಯಾ ವಿಶೇಷಾವೇಶಿನೋ ಹರೇಃ || ವಾಲಿ ಸಾಂಬಾದಯಶ್ಚೈವ ಕಿಂಚಿದಾವೇಶಿನೋ ಹರೇಃ ||” ಎಂಬ ನಿರ್ಣಯ ಎರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ ೩೩ನೆಯ ಶ್ಲೋಕದ ವಾಕ್ಯದಿಂದ, ಅರ್ಜುನಾದಿಗಳು ವಿಶೇಷಾವೇಶ ಉಳ್ಳವರೆಂತಲೂ, ವಾಲಿ, ಸಾಂಬಾದಿಗಳು ಪರಮಾತ್ಮನ ಕಿಂಚಿದಾವೇಶವುಳ್ಳವರೆಂತಲೂ ಗೊತ್ತಾಗುವುದು. ಇವುಗಳೇ ಆವೇಶರೂಪಗಳು. ವ್ಯಾಪ್ತರೂಪವೆಂದರೆ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದಲ್ಲಿ ಸರ್ವತ್ರ ವ್ಯಾಪ್ತರೂಪಗಳೆಂದರ್ಥ. ಅವತಾರ ರೂಪಗಳು ರಾಮ, ಕೃಷ್ಣಾದಿಗಳು. ಕಾರ್ಯರೂಪ ಜಗತ್ತಿನ ಸರ್ವ ಪ್ರಾಣಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಬ್ರಹ್ಮ, ರುದ್ರಾದಿ ರೂಪಗಳಿಂದ ಸೃಷ್ಟ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೂ ಅವರ ದೇಹದಲ್ಲಿ ತಾನು ಅಜ್ಞರಿಗೆ ಅವ್ಯಕ್ತನಾಗಿಯೇ ಇರುವನು. ಅಥವಾ ಸರ್ವತ್ರ ಸರ್ವಶರೀರಗಳಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಅಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗೆ ಗೋಚರವಾಗನು. ಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗೆ ಸರ್ವತ್ರ ಗೋಚರನಾಗುವನು. ಅಥವಾ ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರಿಗೆ ವಾಸುದೇವಾದಿ ರೂಪಗಳಿಂದ ಅವ್ಯಕ್ತನಾಗಿಯೂ, ರಾಮ, ಕೃಷ್ಣಾದಿ ರೂಪಗಳಿಂದ ವ್ಯಕ್ತನಾಗಿಯೂ ಇರುವನು. ವಿಭೂತಿ, ರೂಪಗಳು ಹತ್ತು ವಿಧಗಳುನೀತ, ಸಾಧಾರಣ, ವಿಶೇಷ, ಸಜಾತಿ, ನೈಜ, ಅಷಿತ, ಸಹಜ, ವಿಜಾತಿ, ಖಂಡ, ಅಖಂಡ ಎಂಬ ೧೦ ವಿಧಗಳೆಂದು ೫ ನೆಯ ಸಂಧಿಯಲ್ಲಿಯೇ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಹೇಳಿರುವರು. ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯು ಸರ್ವತ್ರ ಹೀಗೆ ಅನಂತಾನಂತ ರೂಪಿಯಾಗಿ ತೋರುವನೆಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯ.

ಮಣಿಗಳೊಳಗಿಹ ಸೂತ್ರದಂದದಿ
ಪ್ರಣವಪಾದ್ಯನು ಚೇತನಾಚೇ
ತನ ಜಗತ್ತಿನೊಳನುದಿನದೊಳಾಡುವನು ಸುಖಪೂರ್ಣ ||
ದಣವಿಕೆಯು ಇವಗಿಲ್ಲ ಬಹು ಕಾ
ರುಣಿಕನಂತಾನಂತಜೀವರ
ಗಣದೊಳೇಕಾಂಶಾಂಶ ರೂಪದಿನಿತು ನೇಮಿಸುವ || ೨೮ ||

ಪದ್ಯಾರ್ಥ:- ಮಣಿಗಳೊಳು=ಮಾಣಿಕ್ಯದೊಳಗೆ, ಇಹ=ದೂರಿಸಿ ಇರುವ, ಸೂತ್ರದಂದದಿ=ಧಾರದಂತೆ, ಪ್ರಣವಪಾದ್ಯನು=ಓಂಕಾರ ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯು, ಚೇತನಾಚೇತನ ಜಗತ್ತಿನೊಳು=ಜಡಚೇತನಾತ್ಮಕವಾದ ಈ ಪ್ರಪಂಚದೊಳಗೆ, ಅನುದಿನದೊಳು=ಪ್ರತಿದಿವಸದಲ್ಲಿಯೂ, ಆಡುವನು=ಕ್ರೀಡಿಸುತ್ತಿರುವನು, ಸುಖಪೂರ್ಣ=ಸುಖಪೂರ್ಣನಾದುದರಿಂದ, ದಣವಿಕೆಯು=ಆಯಾಸವು, ಇವಗಿಲ್ಲ, ಬಹುಕಾರುಣಿಕ=ಬಹು ದಯಾಸಮುದ್ರನು, ಅನಂತಾನಂತ ಜೀವರ ಗಣದೊಳು, ಏಕಾಂಶಾಂಶರೂಪದಿ=ಬಿಂಬರೂಪದಿಂದಲೂ, ಪ್ರತಿಬಿಂಬನಾದ ಜೀವನೊಳಗೂ, ನಿಂತು=ಇದ್ದು, ನೇಮಿಸುವ=ಪ್ರೇರಿಸುವನು.

ತಾತ್ಪರ್ಯ:- ಧಾರದಲ್ಲಿ ಮಾಣಿಕ್ಯಗಳನ್ನು ಪೋಷಿಸಿರಲು ಹೇಗೆ ಆ ಧಾರವು ಎಲ್ಲಾ ಮಾಣಿಕ್ಯಗಳಿಗೂ ಆಧಾರವಾಗಿರುವುದೋ ಹಾಗೆ ಶ್ರೀಪರಮಾತ್ಮನು ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ಚೇತನ ರಾಶಿಗಳೊಳಗೂ, ಅಚೇತನಗಳಾದ ನದೀ, ಪರ್ವತ ಮೊದಲಾದವುಗಳೊಳಗೂ, ಅಂತು ಸರ್ವ ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆ ಆಧಾರಭೂತನಾಗಿದ್ದು ಅವರವರು ಮಾಡಬೇಕಾದ ಕೃತ್ಯಗಳನ್ನು ಸರ್ವದಾ ಮಾಡುತ್ತಾ, ಮಾಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರೂ, ಸುಖಪೂರ್ಣ ಸ್ವರೂಪನಾದುದರಿಂದ ಲೇಶವಾದರೂ ಆಯಾಸವಿಲ್ಲದೆ ವಿಹರಿಸುತ್ತಿರುವನು. ಕರುಣಾಸಮುದ್ರನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ವಾಸುದೇವ ಸ್ವಾಂಶರೂಪದಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರಲ್ಲಿಯೂ, ಬ್ರಹ್ಮಾಂಶದಿಂದ ರುದ್ರದೇವರಲ್ಲಿಯೂ, ಹೀಗೆ ಸ್ವಾಂಶಗಳು, ರಾಮ, ಕೃಷ್ಣಾದಿ ರೂಪಗಳು ಅಂಶಾಂಶರೂಪಗಳು ಮಿಗಲಾದ ಜೀವರಲ್ಲಿರುವುವು. ಇಂತಹ ರೂಪಗಳಿಂದ ಎಲ್ಲರಲ್ಲಿಯೂ ಇದ್ದು ಅವರವರ ಯೋಗ್ಯತಾನುಸಾರವಾಗಿ ಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರೇರಿಸಿ ಮಾಡಿ, ಮಾಡಿಸುವನೆಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯ.

ಜೀವ ಜೀವರ ಭೇದ ಜಡಜಡ

ಜೀವ ಜಡಜಡ ಜೀವರಿಂದಲಿ

ಶ್ರೀವರನು ಅತ್ಯಂತ ಭಿನ್ನ ವಿಲಕ್ಷಣನು ಲಕ್ಷ್ಮೀ ||

ಮೂವರಿಂದಲಿ ಪದುಮಜಾಂಡದಿ

ತಾ ವಿಲಕ್ಷಣಳೆನಿಸುತಿಪ್ಪಳು

ಸಾವಧಿಕ ಸಮಶೂನ್ಯಳೆಂದರಿತೀರ್ವರನು ಭಜಿಸು || ೨೯ ||

ಪದ್ಯಾರ್ಥ:- ಜೀವಜೀವರ=ಜೀವರಿಗೂ ಜೀವರಿಗೂ, ಭೇದ=ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರು ಭೇದವುಳ್ಳವರು, ಜಡಜಡ= ಜಡಗಳಿಗೂ ಜಡಗಳಿಗೂ ಪರಸ್ಪರ ಭೇದ, ಜೀವಜಡ= ಜೀವರಿಗೂ ಜಡಗಳಿಗೂ ಪರಸ್ಪರ ಭೇದ, ಜಡಜೀವರಿಂದಲಿ= ಜೀವರ ದೆಶೆಯಿಂದಲೂ, ಜಡರ ದೆಶೆಯಿಂದಲೂ, ಶ್ರೀವರನು=ಲಕ್ಷ್ಮೀಗೆ ಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯು, ಅತ್ಯಂತ ಭಿನ್ನ= ಅತ್ಯಂತವಾಗಿ ಭೇದವುಳ್ಳವನು ಮತ್ತು ವಿಲಕ್ಷಣನು, ಲಕ್ಷ್ಮೀ=ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯರು, ಮೂವರಿಂದಲಿ=ಜೀವ, ಜಡ, ಪರಮಾತ್ಮರೆಂಬ ಈ ಮೂವರ ದೆಶೆಯಿಂದಲೂ, ಪದುಮಜಾಂಡದಿ=ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದಲ್ಲಿ, ತಾ=ತಾವು, ವಿಲಕ್ಷಣಳೆನಿಸುತಿಪ್ಪಳು=ಭೇದವೆಂದೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವರು, ಸಾವಧಿಕ=ಗುಣಗಳ ಅವಧಿಯಿಂದ ಕೂಡಿದವಳಾಗಿ, ಸಮಶೂನ್ಯಳೆಂದು=ಸಮವಿಲ್ಲದ ವಿಲಕ್ಷಣವುಳ್ಳವರೆಂದು, ಅರಿತು= ತಿಳಿದು, ಈರ್ವರನೂ=ಲಕ್ಷ್ಮೀ, ನಾರಾಯಣರೆಂಬ ಇಬ್ಬರನ್ನೂ, ಭಜಿಸು.

ತಾತ್ಪರ್ಯ:- ಜಡಚೇತನಾತ್ಮಕ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪ್ತನಾಗಿರುವನೆಂದು ಉಪಾಸನಾ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಮೇಲಿನ ಪದ್ಯದಿಂದ ಹೇಳಿದರು. ಈಗ ಇಂತಹ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಜಡಚೇತನರಿಂದ ವಿಲಕ್ಷಣರು ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣರೆಂದು ಉಪಾಸನೆಯನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾ ಅದಕ್ಕೆ ಮುಖ್ಯ ಸಾಧನವಾದ ಪಂಚಭೇದವನ್ನೂ ಸಹ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಜೀವರಿಗೂ ಜೀವರಿಗೂ ಪರಸ್ಪರ ಭೇದ, ಜಡರಿಗೂ ಜಡರಿಗೂ ಪರಸ್ಪರ ಭೇದ, ಜೀವರಿಗೂ, ಮೇಲಿನ ಸ್ಥೂಲದೇಹ ಭೂತವಾದ ಜಡಗಳಿಗೂ, ಭೇದ, ಜೀವನಿಗೂ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೂ ಭೇದ, ಜಡಗಳಿಗೂ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೂ ಭೇದ, ಎಂಬ ಪಂಚ ಭೇದಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಜೀವರಿಗೆ ಜೀವರು ಭಿನ್ನರು ಎಂಬ ವಿಷಯವು ನಮ್ಮ ಅನುಭವದಲ್ಲಿಯೇ ಇರುವುದು. ಲೋಕದಲ್ಲಿರುವ ಅನೇಕ ಪ್ರಾಣಿಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಸುಖಪಡುತ್ತಿರುವರು, ಕೆಲವರು ದುಃಖಪಡುತ್ತಿರುವರು, ಕೆಲವು ಜನರು ರೋಗಿಗಳು, ಕೆಲವರು ಆರೋಗ್ಯವಂತರು. ಅಲ್ಲದೆ ಕತ್ತೆ, ಕುದುರೆ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಾಣಿಗಳಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿರುವರು ಇವೆಲ್ಲವೂ ಒಂದೇ ಹೇಗೆ ಆದೀತು? ಆದುದರಿಂದ ಜೀವರಲ್ಲಿ ಪರಸ್ಪರ ಭೇದ ಹೇಳಿಯೇ ತೀರಬೇಕು. ಜೀವರು ನಿತ್ಯರು, ದೇಹವು ಅನಿತ್ಯವು. “ಘಟೀಭಿನೇಯಧಾಕಾಶ ಆಕಾಶಸ್ಯಾದ್ಯಧಾಪುರಾ” ಎಂಬ ಭಾಗವತ ದ್ವಾದಶ ಸ್ಕಂಧ ವಾಕ್ಯಾನುಸಾರವಾಗಿ ಘಟ ಒಡೆದುಹೋಗಲು ಘಟದೊಳಗಿನ ಆಕಾಶವು ಆಕಾಶವಾಗಿ ನಿಂತುಹೋಗುವುದು. ಆ ಆಕಾಶವು ನಾಶವಾಗದು. ಅದರಿಂದ ದೇಹವು ನಾಶವಾದರೂ ಜೀವವು ದೇಹಾಂತರವನ್ನು ಹೊಂದುವುದು. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಜೀವರಿಗೂ ಜಡರಿಗೂ ಭೇದವುಂಟೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಜಡಕ್ಕೂ ಜಡಕ್ಕೂ ಸಹ ಭೇದವುಂಟು. ನೋಣ, ಇರುವೆ, ಕತ್ತೆ, ಕುದುರೆ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ದೇಹಗಳಿಗೂ, ಪರ್ವತ, ನದಿ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಗೂ ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಭಿನ್ನವಾಗಿಯೇ ಇರುವುದರಿಂದ ಜಡಕ್ಕೂ ಜಡಕ್ಕೂ ಭೇದ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಯಿತು. ಜೀವರಿಗೂ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೂ ಭೇದ. ಹೇಗೆಂದರೆ:-

ಜೀವರು ಅಸ್ವತಂತ್ರರು. ಜನನ ಮರಣಾದಿ ಕ್ಲೇಶ (ಅಂದರೆ ಜೀವ ನಿತ್ಯವಾದರೂ ಶರೀರ ಸಂಯೋಗ ವಿಯೋಗಗಳೇ ಜನನ=ಮರಣಗಳು) ಆ ದುಃಖಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸಬೇಕಾದವರು. ಪರಮಾತ್ಮನು ಸ್ವತಂತ್ರನು. ಆನಂದ ಪೂರ್ಣನು. ಅಚಿಂತ್ಯ ಮಹಿಮೆಯುಳ್ಳವನು. ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ಜೀವರಿಗೂ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೂ ಭೇದ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಜಡದಲ್ಲಿ ಕ್ರಿಯಾಶಕ್ತಿ ಇಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ

ಪರಮಾತ್ಮನು ಜಡದಿಂದ ಭಿನ್ನನೆಂದು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಯಿತು. ಜೀವ ಜಡಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದಿರುವ ವಿಲಕ್ಷಣ ಧರ್ಮವು ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಇರುವುದರಿಂದ ವಿಲಕ್ಷಣನೆಂದು ಹೇಳಿದರು. ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯರು ಪರಮಾತ್ಮನಿಂದಲೂ, ಜಡರಿಂದಲೂ, ಚೇತನರಿಂದಲೂ ಸಹ ವಿಲಕ್ಷಣರಾಗಿರುವರು, ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳಿಗೆ ಶರೀರ ಪ್ರಾಪ್ತಿ, ಶರೀರ ನಾಶಗಳುಂಟು. ರಮಾದೇವಿಯರಿಗೆ ಅದಿಲ್ಲ. ಪ್ರಳಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಇದ್ದೇ ಇರುವರು. ಆದುದರಿಂದ ಅವರು ಜೀವವಿಲಕ್ಷಣರೆಂದು ಹೇಳಬೇಕಾಯಿತು. ಜಗತ್ಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಕಾರಣರೂಪರಾಗಿ ಜಡಪ್ರಕೃತಿ ರೂಪರಾಗಿದ್ದರೂ ಜಡಸೃಷ್ಟಿಗಾಗಿ ಜಡರೂಪವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವರೇ ಹೊರತು ತಾವು ಜಡರಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಮಾಡುವಾಗ ಚೇತನ ಸ್ವರೂಪದಿಂದಲೇ ಇರುವರು, ಚೇತನರಿಗೆ ಕ್ರಿಯಾಶಕ್ತಿ ಇರುವುದರಿಂದ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವುಳ್ಳವರು, ಜಡಚೇತನಾದಿ ರೂಪಗಳನ್ನು ಧರಿಸಬಹುದು. ಬರೇ ಜಡವು ಮಾತ್ರ ಎಂದಿಗೂ ಚೇತನವಾಗದು. ಆದುದರಿಂದ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯರು ಜಡದಿಂದ ಭಿನ್ನರೆಂದು ಹೇಳಬೇಕಾಯಿತು. ಪರಮಾತ್ಮನಂತೆ ಪ್ರಳಯಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಸಹ ನಾಶವಿಲ್ಲದ ಶರೀರ ಉಳ್ಳವರಾದಕಾರಣ ಪರಮಾತ್ಮನೇ ಲಕ್ಷ್ಮೀಸ್ವರೂಪವೆಂದು ಹೇಳುವುದೆಂದರೆ ಪ್ರಳಯಕಾಲದಲ್ಲಾದರೂ ಪರಮಾತ್ಮನ ಅಧೀನರಾಗಿ ಅಸ್ತಂತ್ರರಾಗಿಯೇ ಇರುವರು. ಆದುದರಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮನಿಂದ ಭಿನ್ನರಾದರು. ಈ ವಿಲಕ್ಷಣವನ್ನು ದಾಸರಾಯರು ತೋರಿಸುತ್ತಾರೆ. “ಸಾವಧಿಕ ಸಮಶೂನ್ಯಳೆಂದು” ಇಷ್ಟೆಂದು ಅವಧಿಯುಳ್ಳ ಅಂದರೆ ಪರಿಮಿತಿಯುಳ್ಳ ಗುಣಾದಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದವರಾಗಿ, ಸಮರಹಿತರಾಗಿರುವರು. ಅಂದರೆ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗಿಂತಲೂ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿರುವರು. ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಉತ್ತಮರು. ಈಕೆಗೆ ಸಮರಾದವರು ಮತ್ತಾರು ಇಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣರು ಲೋಕವಿಲಕ್ಷಣರೆಂದು ಉಪಾಸನೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ತಾತ್ಪರ್ಯ.

ಆದಿತೇಯರು ತಿಳಿಯದಿಹ ಗುಣ
ವೇದ ಮಾನಿಗಳೆಂದೆನಿಪ ವಾ
ಣ್ಯಾದಿಗಳು ಬಲ್ಲವರಿಯದ ಗುಣಗಣಗಳನು ||
ವೇಧ ಬಲ್ಲನು ಬೊಮ್ಮನರಿಯದ
ಗಾಧ ಗುಣಗಳು ಲಕುಮಿ ಬಲ್ಲಳು
ಶ್ರೀಧರನೊಬ್ಬನುಪಾಸ್ಯ ಸದ್ಗುಣಪೂರ್ಣ ಹರಿಯೆಂದು || ೩೦ ||

ಪದ್ಯಾರ್ಥ:- ಆದಿತೇಯರು=ದೇವತೆಗಳು, ತಿಳಿಯದಿಹ=ತಿಳಿಯದಿರುವ, ಗುಣ=ಪರಮಾತ್ಮನ ಗುಣಗಣಗಳನ್ನು, ವೇದಮಾನಿಗಳೆಂದೆನಿಪ=ವೇದಾಭಿಮಾನಿಗಳೆಂದೆನಿಸುವ, ವಾಣ್ಯಾದಿಗಳು=ಸರಸ್ವತೀ ಭಾರತಿಯರು ಬಲ್ಲರು, ಅವರಿಯದ=ಸರಸ್ವತಿ, ಭಾರತಿದೇವಿಯರು ತಿಳಿಯದ, ಗುಣಗಣಗಳನು, ವೇಧ=ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು, ಬಲ್ಲನು=ತಿಳಿದಿರುವರು, ಬೊಮ್ಮನರಿಯದ=ಬ್ರಹ್ಮದೇವರಿಗೆ ತಿಳಿಯದ, ಅಗಾಧ ಗುಣಗಳು=ಅಪಾರವಾದ ಗುಣಗಳನ್ನೂ, ಮತ್ತು ಶ್ರೀಧರ=ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯರನ್ನು ವಕ್ಷಸ್ಥಲದಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿದ, ಸದ್ಗುಣಪೂರ್ಣ= ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಾದ ಗುಣಪೂರ್ಣನಾದ, ಹರಿ=ದುರಿತನಿವರ್ತಕನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನು, ಒಬ್ಬನು= ಒಬ್ಬನೇ, ಉಪಾಸನೆಂದು=ರಮಾಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ಸಕಲ ದೇವತೆಗಳಿಂದಲೂ, ಲಕುಮಿ=ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯರು, ಬಲ್ಲಳು=ತಿಳಿದಿರುವರು.

ತಾತ್ಪರ್ಯ:-ಮುಂದಿನ ಮೂರು ಪದ್ಯಗಳಿಂದ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯರ ಮಹಾಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಹೇಳಿ ಅಂತಹ ರಮಾದೇವಿಯರು ಪರಮಾತ್ಮನ ಅಪಾರಗುಣಗಳನ್ನು ಇನ್ನೂ ಹುಡುಕುತ್ತಿರುವರು ಎಂಬ ವಚನಗಳಿಂದ ವಿಶೇಷವಾದ ಭಗವನ್ನಹಿಮೆಯನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ರುದ್ರಾದಿ ದೇವತೆಗಳು ತಿಳಿಯದ ಭಗವನ್ನಹಿಮೆಯನ್ನು ವೇದಾಭಿಮಾನಿಗಳೆಂದೆ ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದ ಸರಸ್ವತೀ, ಭಾರತೀ ದೇವಿಯರು ಬಲ್ಲರು. ಅವರು ಕಾಣದ ಗುಣಗಳನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಬಲ್ಲರು. ಬ್ರಹ್ಮದೇವರಿಗೂ ಗೋಚರವಾಗದ ಮಹಾ ಮಹಿಮೆಗಳನ್ನೂ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯರು ಬಲ್ಲರು. ಆ ಗುಣಗಳು ಎಂತಹವೆಂದರೆ ಶ್ರೀವತ್ಸದಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯರನ್ನು ಧರಿಸಿರುವನು, ಸರ್ವಸದ್ಗುಣ ಪೂರ್ಣನು, ದುರಿತಹಾರನಾದುದರಿಂದ ಹರಿಶಬ್ದವಾಚ್ಯನು. ಇಂತಹ ಪರಮಾತ್ಮನೊಬ್ಬನೇ ಸಕಲ ಜನರಿಂದಲೂ ಉಪಾಸನೆಯೆಂಬ ಇವೆ ಮೊದಲಾದವು.

ಇಂತನಂತಾನಂತ ಗುಣಗಳ
ಪ್ರಾಂತಗಾಣದೆ ಮಹಲಕುಮಿಭಗ
ವಂತಗಾಭರಣಾಯುಧಾಂಬರ ವಾಲಯಗಳಾಗಿ ||
ಸ್ವಾಂತದಲಿ ನೆಲೆಗೊಳಿಸಿ ಪರಮದು
ರಂತ ಮಹಿಮನ ದೌತ್ಯಕರ್ಮನಿ
ರಂತರದಿ ಮಾಡುತಲಿ ತದಧೀನತ್ವಯ್ಯದಿದಳು || ೩೧ ||

ಪದ್ಯಾರ್ಥ:-ಇಂತು=ಈ ಪ್ರಕಾರ, ಅನಂತಾನಂತ ಗುಣಗಳ, ಪ್ರಾಂತಗಾಣದೇ=ಕೊನೆ ಕಾಣದೆ, ಮಹಾಲಕುಮಿ=ಮಹಾ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯರು, ಭಗವಂತಗೆ=ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ, ಆಭರಣ=ಕೌಸ್ತುಭಾದ್ಯಾಭರಣ ರೂಪಿಯರಾಗಿಯು, ಆಯುಧ=ಧನಸ್ಸೇ ಮೊದಲಾದ ಆಯುಧ ರೂಪಿಯರಾಗಿಯೂ, ಅಂಬರ= ವಸ್ತ್ರರೂಪಿಯರಾಗಿಯೂ, ಆಲಯಗಳಾಗಿ=ಮನೆಯಾಗಿಯೂ ಆಗಿ, ಸ್ವಾಂತದಲಿ=ಸ್ವ=ತನ್ನ, ಅಂತದಲಿ= ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ (ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ), ನೆಲೆಗೊಳಿಸಿ=ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ಭಗವದ್ರೂಪವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿಕೊಂಡು, ಪರಮ ದುರಂತಮಹಿಮನ=ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಾಗಿಯೂ ಮತ್ತು ಕೊನೆಕಾಣದೆಯೂ ಇರುವ ಮಹಿಮೆಯುಳ್ಳ ಪರಮಾತ್ಮನ, ದೌತ್ಯಕರ್ಮ=ದಾಸ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು, ನಿರಂತರದಿ=ನಿತ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಮಾಡತಲಿ, ತದಧೀನತ್ವ=ಪರಮಾತ್ಮನ ಅಧೀನಳಾಗಿರುವಿಕೆಯನ್ನು, ಯೈದಿದಳು=ಹೊಂದಿದಳು.

ತಾತ್ಪರ್ಯ:- ಮೇಲಿನ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ರಮಾದೇವಿಯರು ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳು ಕಾಣದ ಭಗವನ್ನಹಿಮೆಯನ್ನು ಬಲರು ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದರಿಂದ ಭಗವನ್ನಹಿಮೆಯೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಬಲ್ಲವರೆಂದು ಸಂಶಯ ಬಂದೀತೆಂದು ದಾಸರಾಯರು ಅದನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಯದ್ಯಪಿ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಭಗವನ್ನಹಿಮೆಯನ್ನು ರಮಾದೇವಿಯರು ಬಲ್ಲವರಾದರೂ ಪರಮಾತ್ಮನ ಅನಂತಾನಂತ ಗುಣಗಳನ್ನು ಕೊನೆಕಾಣದೆ ತಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಭಗವದ್ರೂಪವನ್ನು ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಅದ್ಯಾಪಿ ಗುಣಗಳನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತಿರುವರು, ಆದರೂ ಪಾರಗಾಣರು. ಅಂತಹ ಭಗವಂತನ ಸೇವಾ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ತಮ್ಮ ಒಂದೇ ರೂಪದಿಂದಲಾಗಲಿ, ಶ್ರೀ, ಭೂ, ದುರ್ಗಾದಿ ಮೂರು ರೂಪದಿಂದಲೂ ಸೇವಾ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೂ ತೃಪ್ತಿ ಇಲ್ಲದೆ, ವಸ್ತ್ರ, ಆಭರಣ, ಭತ್ಯಭಾಮರಾದಿ ರೂಪಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ ಸೇವಾ ಮಾಡಿ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿಸುತ್ತಿರುವರು. ಮತ್ತು ತಮಗೆ ಅನೇಕ ದಾಸಿಯರಿದ್ದರೂ ಸ್ವಯಂ ಭಗವಂತನ ಸೇವಾದಿಗಳನ್ನು ತಾವೇ ಮಾಡುತ್ತಿರುವರು. ಭಾಗವತ ತೃತೀಯ ಸ್ಕಂಧ, ೧೬ ನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ ಶ್ಲೋಕ ೨೧ “ಶ್ರೀ ರೂಪಿಣೀ ಕ್ಷಣಯತೀ ಚರಣಾರವಿಂದಂ ನೀಲಾಂಬುಜೇನ ಹರಿಸದ್ಮನಿ ಮುಕ್ತ ದೋಷಾ| ಸಂಲಕ್ಷ್ಯತೇಸ್ಪಟಿಕ ಕುಡ್ಯ ಉಪೇತಹೇಮ್ನಿ ಸಮ್ನಾರ್ಜತೀಯದನುಗ್ರಹಣೇನ್ಯಯತ್ನಾಃ ||” ವಿಜಯಧ್ವಜೀಯ ವ್ಯಾಕ್ಯಾನ || ಅನೇಷಾ ಮುಪಾಸಕಾನಾಂ ಅಸ್ಮಾದಾದೀನಾಂ ಉಪಾಸನಾದಿ ಪ್ರಯತ್ನಾಯಸ್ಯಾನುಗ್ರಹಣೇನುಗ್ರಹಾರ್ಥಂ ಸ್ಯುಃ || ಇತರರಾದ ನಮ್ಮಂತಹವರು ಯಾವ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯರ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ಪಡೆಯುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯರನ್ನು ಉಪಾಸನೆ ಮಾಡುತ್ತಿರುವೆವೋ ಅಂತಹ ಜನನಾದಿ ದೋಷರಹಿತರಾದ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯರು ತಮ್ಮ ದಿವ್ಯ ರೂಪದಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮನ ಅಂತಃಪುರದಲ್ಲಿ ಚರಣಾರವಿಂದಗಳಲ್ಲಿ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿರುವ ಕಾಲಂದಿಗಿಯ ಶಬ್ದವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತ ನೀಲವರ್ಣವಾದ ಕಮಲ ಪುಷ್ಪಗಳಿಂದ ರಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಕಸ ಬಳಿಯಲು ಸಾಧನವಾದ ಸಮ್ನಾರ್ಜನೆಯನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದು ಕಸ ಬಳಿಯುತ್ತಿರುವಂತೆ ಸುವರ್ಣ ಖಚಿತವಾದ ಸ್ಪಟಿಕಮಯವಾದ ಗೋಡೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿತರಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿರುವರು ಎಂದು ಹೇಳಿರುವರು. ಇದಲ್ಲದೇ ಪುರಂದರದಾಸರಾಯರು ರಚಿಸಿರುವ “ಏನು ಧನ್ಯಳೋ! ಲಕುಮಿ ಎಂಥ ಮಾನ್ಯಳೋ!..” ಎಂಬ ಪದದಲ್ಲಿ “ಭತ್ತ ಚಾಮರ ವ್ಯಜನಪರ್ಯಂಕಿ ಪಾತ್ರರೂಪಳಾಗಿ ನಿಂತು ಚಿತ್ರ ಚರಿತನಾದ ಹರಿಯು ನಿತ್ಯ ಸೇವೆ ಮಾಡುತಿಹಳು || ಏನು ||” ಎಂದು ಹೇಳಿರುವರು. ಇದೇ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನೇ ದಾಸರಾಯರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ-‘ದೌತ್ಯಕರ್ಮವನ್ನು ನಿತ್ಯದಲ್ಲೂ ಮಾಡುತ್ತಿರುವರು’ ಎಂದು ದಾಸರಾಯರು ಹೇಳಿರುವರು. ದೂತ ಶಬ್ದವು ಒಂದು ಕಾರ್ಯಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಮತ್ತೊಬ್ಬರಲ್ಲಿ ಕಳುಹಿಸಲ್ಪಡುವವನಿಗೆ ಮಾತ್ರವೇ ಬರುವುದು. ಹನುಮಂತದೇವರನ್ನು ಸೀತೆಗೆ ಉಂಗುರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಚೂಡಾಮಣಿಯನ್ನು ತರಲು ರಾಮದೇವರು ಕಳುಹಿಸಿದುದರಿಂದಲೇ, ಅಥವಾ ರಾವಣನ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಿದ ನಿಮಿತ್ತದಿಂದಲೇ ‘ಶ್ರೀರಾಮದೂತ’ನೆಂದು ಹನುಮಂತ ದೇವರಿಗೆ ಹೆಸರಾಯಿತು. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಪಾಂಡವರಿಗೆ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಕೊಡಿಸಿ ಕುರುಪಾಂಡವರ ಸಂಧಿಗೋಸ್ಕರ ದೌತ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ಹಾಗೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯರೂ ದೌತ್ಯಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡಿದರೇನು? ದೌತ್ಯಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡಿದರೆಂದು ದಾಸರಾಯರು ಹೇಗೆ ಹೇಳಿದರೆಂದರೆ:-

ದಾಸ ದಾಸಿಯರಿಗೆ ದೌತ್ಯಕರ್ಮವು ಸಹಜವಾಗಿದ್ದೇ ಇರುವುದು, ದೌತ್ಯಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ದಾಸ ದಾಸಿಯರೇ ಇರಬೇಕೆಂಬ ನಿಯಮವಿಲ್ಲ, ದಾಸರಲ್ಲದವರೂ ಸಹ ದೌತ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಬಹುದು. ರಾಜಸೂಯ ಯಾಗದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮರಾಜನಿಗೆ ನಾರದರು ದೌತ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿರುವರು. ಪಾಂಡವರಿಗೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ದೌತ್ಯಮಾಡಿರುವನು. ದೃಪದರಾಜನ ಪುರೋಹಿತರು ದೂತರಾಗಿ ದೃತರಾಷ್ಟ್ರರಾಜನ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಬಂದಿರುವರು. ಇವರೆಲ್ಲರೂ ದೌತ್ಯ ಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದರು ದಾಸರಾಗಿಲ್ಲ. ದಾಸದಾಸಿಯರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿರುವಂತೆ ದೌತ್ಯವು ಸಹಜವಾಗಿ ಇದ್ದೆ ಇರುವುದು. ಕುರು ಪಾಂಡವ ನ್ಯಾಯದಂತೆ ಕುರುವಂಶದಲ್ಲಿ ಪಾಂಡವರು ಹುಟ್ಟಿರುವರು. ಆದ್ದರಿಂದ ಕೌರವ ಶಬ್ದವು ಪಾಂಡವರಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಅವರ ಮಹಿಮೆಯಿಂದ ಕೌರವರೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಒಟ್ಟುಕೂಡಿಸಿ ಪಾಂಡುರಾಯನ

ಮಕ್ಕಳಾದ ಪಾಂಡವರನ್ನು ಮಾತ್ರ ಕೌರವರ ದೆಶೆಯಿಂದ ಬೇರ್ಪಡಿಸಿದರು. ಕೌರವ ಶಬ್ದ ಮಾತ್ರ ಪಾಂಡವರಲ್ಲಿ ಬರುವುದೇ ಹೊರತು ಪಾಂಡವ ಶಬ್ದವು ಕೌರವರಿಗೆ ಹೇಗೆ ಬಾರದೋ ಹಾಗೆ ದೂತಿ ಎಂದು ದಾಸಿಯರಿಗೆ ಹೇಳಬಹುದೇ ಆಗಲಿ ದೂತಿಯನ್ನು ಮಾತ್ರ ದಾಸಿ ಎಂದು ಕರೆಯಲು ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲ. ಆದರೆ ರಮಾದೇವಿಯರನ್ನು ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ದಾಸಿಯೆಂದೇ ಹೇಳಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ದೌತ್ಯ ಕರ್ಮ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೆಂದೇಕೆ ಹೇಳಿದರೆಂದರೆ ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಸಂಬಳಕ್ಕೆ ಇರುವ ದಾಸಿಯರು ಹೊರಗಿನ ಸಾಮಾನ್ಯ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡುವರೇ ಹೊರತು ಅಂತರಂಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ದೌತ್ಯಾದಿ ಕರ್ಮವನ್ನು ಅವರಿಂದ ಯಾರೂ ಮಾಡಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದಲೇ ರಾಜಕನ್ಯೆಯರು ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ಸರಿಯಾದ ದಾಸಿಯರಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ತಮ್ಮ ಗೆಳತಿಯರನ್ನೇ ದೌತ್ಯವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಕಳುಹಿಸುವ ಸಂಪ್ರದಾಯವಿತ್ತು. ಆದುದರಿಂದ ಕೇವಲ ಅಂತರಂಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವರೇ ದೌತ್ಯ ಕರ್ಮಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯರು. ಅದುದರಿಂದ ರಮಾದೇವಿಯರು ಪರಮಾತ್ಮನ ಕೇವಲ ಅಂತರಂಗ ದಾಸಿಯರಾಗಿದ್ದರೆಂಬುದನ್ನು ತೋರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ 'ದೌತ್ಯಕರ್ಮ'ವನ್ನು ಎಂದು ಹೇಳಿದರೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಭಗವಂತನ ಅಧೀನರಾಗಿ ಭಗವದನುಗ್ರಹದಿಂದಲೇ ಭಗವನ್ಮಹಿಮೆಗಳನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ತಮ್ಮ ಯೋಗ್ಯತಾನುಸಾರವಾಗಿ ಬಲ್ಲರೆಂದು ತಾತ್ಪರ್ಯ.

ಪ್ರಳಯಜಲಧಿಯೊಳುಳ್ಳ ನಾವೆಯು
ಹೊಲಬುಕಾಣದೆ ಸುತ್ತುವಂದದಿ
ಜಲರುಹೇಕ್ಷಣನಮಲಗುಣರೂಪಗಳ ಚಿಂತಿಸುತ ||
ನೆಲೆಯಗಾಣದೆ ಮಹಾಲಕುಮಿ ಚಂ
ಚಲವನೈದಿಹಳಲ್ಲ ಜೀವರಿ
ಗಳವಡುವುದೇನಿವನ ಮಹಿಮೆಗಳೇ ಜಗತ್ತಯದಿ || ೩೨ ||

ಪದ್ಯಾರ್ಥ:- ಪ್ರಳಯ ಜಲಧಿಯೊಳುಳ್ಳ=ಪ್ರಳಯ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿರುವ, ನಾವೆಯು=ಹಡಗು, ಹೊಲಬುಕಾಣದೆ=ದಡವನ್ನು ಕಾಣದೆ, ಸುತ್ತುವಂದದಿ=ಸುತ್ತುತ್ತಿರುವಂತೆ, ಜಲರುಹೇಕ್ಷಣನ=ಕಮಲ ನೇತ್ರನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯ, ಅಮಲಗುಣ ರೂಪಗಳ=ನಿರ್ದುಷ್ಟವಾದ ಗುಣರೂಪಗಳನ್ನು ಚಿಂತಿಸುತ, ನೆಲೆಯಗಾಣದೆ= ಪಾರಗಾಣದೆ, ಮಹಾಲಕುಮಿ=ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯರು, ಚಂಚಲವನು=ಚಾಂಚಲ್ಯವನ್ನು, ಯೈದಿದಳು= ಹೊಂದಿದರು. ಹೀಗೆ ಇರುವಲ್ಲಿ, ಈ ಜಗತ್ತಯದಿ=ಈ ಮೂರು ಲೋಕಗಳಲ್ಲೂ (ಅಂದರೆ ಕೆಳಗಿನ ಪಾತಾಳಾದಿ ಲೋಕಗಳು ಮೇಲಿನ ಸ್ವರ್ಗದಿ ಲೋಕಗಳು ಮಧ್ಯದ ಭೂಲೋಕವು ಹೀಗೆ ಮೂರು ಲೋಕವೆಂದರ್ಥ.) ಇವನ ಮಹಿಮೆಗಳು=ಈ ಪರಮಾತ್ಮನ ಮಹಿಮೆಗಳನ್ನು, ಅಲ್ಲ ಜೀವರಿಗೆ=ಸಾಮಾನ್ಯ ಜೀವರಿಗೆ, ಅಳವಡುವದೇನು?= ಇಷ್ಟೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಮಾಡಲು ಸಾಧ್ಯವೇ? (ಎಂದಿಗೂ ಆಗಲಾರದೆಂಬ ಭಾವ)

ತಾತ್ಪರ್ಯ:- ಭಗವಂತನ ಗುಣರೂಪಾದಿ ಮಹಿಮೆಗಳನ್ನು ಸಾಕಲೈನ ತಿಳಿಯಲು ಯಾರಿಗೂ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂಬ ವಿಷಯವನ್ನು ಸದೃಷ್ಟಾಂತವಾಗಿ ಕೈಮುತ್ಯ ನ್ಯಾಯದಿಂದಲೂ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ:- (ಕೈ ಮುತ್ಯ ನ್ಯಾಯವೆಂದರೆ “ಮಹಾ ಗಜಗಳೆಲ್ಲಾ ಗಾಳಿಗೆ ಹಾರುತ್ತಿರುವಾಗ ಗುಂಗಾಡಿನ ಹೆಸರೆಲ್ಲಿ” ಎಂಬ ಗಾದೆಯಂತೆ ಇಂತಿಂಥಾ ಮಹಾತ್ಮರ ಪಾಡೆಲ್ಲ ಹೀಗಾದ ಮೇಲೆ ಇನ್ನು ಅಲ್ಪರ ಪಾಡನ್ನು ಕೇಳುವುದೇನು ಎಂದು ಸ್ಥಾಪಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಕೈಮುತ್ಯನಾಯವೆಂದು ಹೆಸರು).

ಜಗತ್ತೆಲ್ಲವೂ ಪ್ರಳಯೋದಕದಲ್ಲಿ ಮುಣುಗಿರುವಾಗ ಅದರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಹಡಗು ಮಾತ್ರವಿದ್ದರೆ ಆ ಹಡಗು ದಡವನ್ನು ಕಾಣದೆ ಹೇಗೆ ನೀರಿನಲ್ಲಿಯೇ ಇಲ್ಲದಲ್ಲಿಗೆ ಸುತ್ತುತ್ತಿರುವುದೋ ಅದರಂತೆಯೇ ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯವರು ಪರಮಾತ್ಮನ ಅಪಾರವಾದ ಗುಣರಾಶಿಗಳನ್ನು ಕೊನೆಕಾಣದೆ ಅದರಲ್ಲೇ ಲೋಲಾಡುತ್ತಾ ಚಾಂಚಲ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವರು. ಅಂದ ಮೇಲೆ ಇನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯರಾದ ಇತರ ಜೀವರು ಪರಮಾತ್ಮನ ಗುಣಾದಿ ಮಹಿಮೆಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದೆಂತು?

ಶ್ರೀನಿಕೇತನ ಸಾತ್ವತಾಂಪತಿ
ಜ್ಞಾನ ಗಮ್ಯ ಗಯಾಸುರಾರ್ದನ
ಮೌನಿಕುಲ ಸಮಾನ್ಯ ಮಾನದ ಮಾತುಳದ್ವಂಸೀ ||
ದೀನಜನಮಂದಾರ ಮಧುರಿಪು
ಪ್ರಾಣದ ಜಗನ್ನಾಥವಿಟ್ಟಲ
ತಾನೆಗತಿಯೆಂದನುದಿನದಿ ನಂಬಿದವರನು ಪೊರೆವ || ೩೩ ||

ಪದ್ಯಾರ್ಥ:- ಶ್ರೀನಿಕೇತನ=ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯರಿಗೆ ಮನೆಯಂತಿರುವ ಅಂದರೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯರನ್ನು ವಕ್ಷಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಸದಾ ಧರಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ, ಸಾತ್ವತಾಂಪತಿ=ಸಾತ್ವತ ಕುಲದ ಸ್ವಾಮಿಯಾದ ಅಥವಾ ಸಜ್ಜನರ ಸ್ವಾಮಿಯಾದ, ಜ್ಞಾನಗಮ್ಯ=ಜ್ಞಾನದಿಂದಲೇ ಹೊಂದಲು ಶಕ್ಯನಾದ, ಗಯಾ ಸುರಾರ್ಥನ=ಗಯಾ ಎಂಬ ದೈತ್ಯನನ್ನು ಸಂಹಾರಮಾಡಿದ, ಮೌನಿಕುಲ ಸನ್ಮಾನ್ಯ=ಋಷಿಕುಲದಿಂದ ಬಹುಮಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ, ಮಾನದ=ತನ್ನ ಭಕ್ತರಿಗೆ ತಕ್ಕ ಗೌರವವನ್ನು ಕೊಡಿಸುತ್ತಿರುವ, ಮಾತುಳದ್ಧಂಸಿ=ಸೋದರಮಾವನಾದ ಕಂಸನನ್ನು ಕೊಂದ, ದೀನಜನಮಂದಾರ=ದೀನರಾದ ಭಕ್ತರಿಗೆ ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷದಂತಿರುವ, ಮಧುರಿಪು=ಮಧು ಎಂಬ ರಾಕ್ಷಸನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿದ, ಪ್ರಾಣದ=ಸಕಲರಿಗೂ ಪ್ರಾಣವನ್ನಿತ್ತು ರಕ್ಷಿಸುವ, ಜಗನ್ನಾಥವಿಟ್ಟಲ=(ದಾಸರಾಯರ ಬಿಂಬರೂಪಿಯಾದ) ಜಗನ್ನಾಥವಿಟ್ಟಲನಾಮಕನಾದ ಶ್ರೀಪರಮಾತ್ಮನು, ತಾನೇ ಗತಿಯೆಂದು=ಪರಮಾತ್ಮನೇ ಗತಿ ಎಂಬುದಾಗಿ, ಅನುದಿನದಿ=ಪ್ರತಿದಿನದಲ್ಲಿಯೂ, ನಂಬಿದವರನು, ಪೊರೆವ=ರಕ್ಷಿಸುವನು.

ತಾತ್ಪರ್ಯ:- ಸಂಧಿಯನ್ನು ಸಮಾಪನಮಾಡುತ್ತಾ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿ, ಇಂತಹ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ನಂಬಿದವರನ್ನು ಶ್ರೀಹರಿಯು ಸಂರಕ್ಷಿಸುವನೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ:- ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯರನ್ನು ಸರ್ವದಾ ವಕ್ಷಸ್ಥಳದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುವುದರಿಂದ ಶ್ರೀನಿಕೇತನನೆಂಬ ಹೆಸರುಳ್ಳವನು. ಯಾದವ ಕುಲಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಸಾತ್ವತಕುಲದಲ್ಲಿ ಅವತಾರಮಾಡಿದುದರಿಂದ ಸಾತ್ವತಾಂಪತಿ ಎಂದು ಹೆಸರು. ಅಥವಾ ಸಾಧುಜನರಿಗೆ ಸ್ವಾಮಿಯಾದುದರಿಂದಲೂ ಸಾತ್ವತಾಂಪತಿ ಎಂದು ಹೆಸರು. ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಸೇರಬೇಕಾದರೆ ಜ್ಞಾನದಿಂದಲೇ ಸಾಧ್ಯವಾದುದರಿಂದ ಜ್ಞಾನಗಮ್ಯನೆಂದರು. ಗಯಾ ಎಂಬ ಅಸುರನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿ ಪುಣ್ಯಕರವಾದ ಗಯಾಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ರಚಿಸಿದವನು, ಮುನಿಕುಲ ಜನರಿಂದ ಸನ್ಮಾನವನ್ನು ಹೊಂದುವವನು. ತಾನು ಈ ಋಷಾದಿಗಳಿಗೆ ಮರ್ಯಾದಾರ್ಥವಾಗಿ ಸನ್ಮಾನವನ್ನು ಮಾಡುವನು. ತನ್ನ ಸೋದರ ಮಾವನಾದ ಕಂಸನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿ ಯಾದವರನ್ನು ಕಾಯ್ದವನು. ದೀನಜನರಿಗೆ ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷದಂತೆ ಇರುವನು. ಮಧು ಎಂಬ ಮಹಾ ದೈತ್ಯನನ್ನು ಕೊಂದವನು. ಸರ್ವರಿಗೂ ಪ್ರಾಣದಾತನು. ಇಂತಹ ಬಿಂಬರೂಪಿಯಾದ ಶ್ರೀಜಗನ್ನಾಥವಿಟ್ಟಲನನ್ನು 'ನೀನೇ ಗತಿ' ಎಂದು ಯಾರು ದೃಢವಾಗಿ ನಂಬಿರುವರೋ ಅವರನ್ನು ಸ್ವಾಮಿಯು ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡಿಯೇಮಾಡುವನು.

ಪಂಚತನ್ಮಾತ್ರಾ ಸಂಧಿ ಎಂಬ ೭ನೆಯ ಸಂಧಿಯ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಮುಗಿದುದು

|| ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣಾರ್ಪಣಮಸ್ತು ||